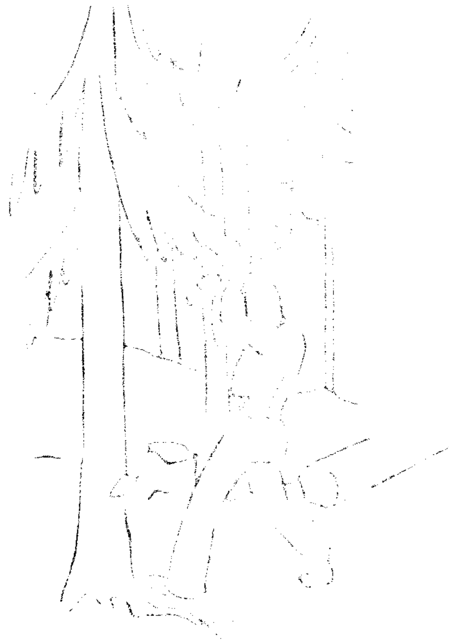
KARL GUNNARSON

SOM EMIGRANT I KANADA

HÖKERBERGS

KARL GUNNARSON: SOM EMIGRANT I KAN

KARL GUNNARSON

SOM EMIGRANT I KANADA

KARL GUNNARSON

SOM EMIGRANT I KANADA

STOCKHOLM

LARS HÖKERBERGS BOKFÖRLAG

Första upplagan 1930
Ny upplaga 1932
Ny upplaga 1939
Ny upplaga 1949
Printed in Sweden

LARS HÖKERBERGS BOKFÖRLAG
Stockholm I

STOCKHOLM 1949
SVENSKA TRYCKERIAKTIEBOLAGET
491049

INNEHÅLL

Resan.

Ända sedan mina tidigaste ynglingaår hade min längtan stått till det stora landet i väster. Då var det närmast trapperns, pälsjägarens yrke som lockade, nu var det Kanadas stora boskapsrancher och mjölkfarmer jag önskade studera. Och så stod jag en vinterkväll vid nyårstid på Göteborgståget vid Stockholms Central med mina utvandringspapper och pass på fickan och med biljett ända till staden Winnipeg i Central-Kanada.

Det var ovanligt mycket människor nere vid stationen, många blomstersmyckade resenärer med på tåget, man märkte det var något särskilt i görningen. Det var emigranter och svensk-amerikanare som nästa dag med Svenska Amerikalinjens motorfartyg Gripsholm skulle företaga resan över Atlanten, vilka nu skulle avviftas av släkt och vänner vid avfärden från Stockholm. Det pratades och förmanades, det klappades och kysstes och snyftades och gräts om vartannat. Och så gick tåget.

Snart nog uppsökte jag min tredje klassens sovkupé och medan tåget brusade fram genom vårt fagra Sörmland somnade jag och vaknade ej förrän konduktören nästa morgon purrade i lagom tid för att man skulle hinna kläda på sig före tågets ankomst till Göteborg. Tåget kom in vid åttatiden på morgonen, jag hade

förmiddagen på mig, kl. 12 skulle båten gå. Förmiddagen användes för besök å Svenska Amerikalinjens kontor samt för att uppsöka kanadensiska statsjärnvägarnas ombud i staden.

Har man ej släktingar att resa till därute, kan man genom den båtlinje med vilken man reser liksom genom Kanadas statsjärnvägars ombud i Sverige erhålla ett s. k. introduktionskort å vilket emigranten i de flesta fall genom båtlinjens, emigrationsmyndigheterna och deras agenter erhåller arbete vid framkomsten. Å bägge ställena erhöll jag böcker och broschyrer om Kanada, som jag ej förut läst, samt de välvilligaste råd och välgångsönskningar. Det fanns svensktalande tjänstemän å kontoren i Winnipeg dit jag närmast skulle, vilka komme att göra allt för att anskaffa mig den anställning jag önskade. Dessutom hade jag ju så goda rekommendationer från min föregående verksamhet inom svensk kreatursskötsel, så för mig borde framtiden ligga ljus och säker. Man önskade mig nöje på färden och — ett lycka till.

Det är i våra dagar en ganska vanlig företeelse i Göteborg att Atlantångarna komma och gå. Men den dag svenska Amerikabåten skall avgå sätter i alla fall sin prägel på rikets andra stad. Överallt på gatorna ser man människor med kappsäckar i händerna, blomsterprydda, utsmyckade som julgranar gå och titta upp efter husväggarna. Folk i bilar med mycket bagage, överfulla spårvagnar och alla som det tyckes med samma mål — Amerikabåten. Så stod jag själv vid elvatiden i betongskjulet vid båtens landgång med mina papper i handen som samtliga skulle gås igenom.

Allt befanns vara i sin ordning och en stund senare befann jag mig ombord på det flytande palatset Grips-

holm, där en tjänstvillig uppassare visade mig till min hytt.

Hyttkamraterna kommo strax efter. En svensk-amerikanare, som firat julen i Sverige, ett par Norrlandspojkar, som skulle till Kanada, samt en liten fader- och moderlös tio års pys från Värmland, som skulle sändas till släktingar i Staterna.

— Svenska linjen är den finaste man kan krossa Atlanten med, boys, menade yankeen och så togo vi oss en rundvandring omkring promenaddäck och salonger.

Men tiden led; vi måste upp på de övre däcken, båten var snart klar för avgång. Väl 1,500 människor stodo på kajen, släktingar och bekanta till Amerikafararna samt massor av intresserade och nyfikna.

De sista koffertarna svängdes ombord, de sista passagerarna ha fått sina papper och pass visiterade, landgången vinschas in. Musiken spelar svenska folksången, samtliga skandinaviska länders folksånger, ty utom svenskar finnes det norrmän, danskar och finnar med ombord.

Båtens relingar äro kantade av människor, kajen är svart av folk. Serpentiner kastas från båten till land, från land till båten, flaggor och flaggspel vaja för vinden. Det är högtidliga, stämningsfulla minuter.

Dragen av två borgserbåtar lägger Gripsholm ut, serpentinerna brista, de sista banden med fosterjorden slitas. Tusen näsdukar vifta från kajen, man gråter litet varstans på båten, gråter som stuprör i regn.

Trossarna ha kastats loss från bogserbåtarna, Gripsholms egna maskiner ha börjat arbeta, sakta och majestätiskt glider oceanjätten ut mot Nordsjön. Bredvid mig vid relingen står en man, en man i sina bästa år

med den lungsjukes omisskännliga prägel över ansiktet. Han synes ej ha några vänner eller bekanta på kajen eller båten, hans rock är lika fri från blomsterdekorationer som min; med torra ögon står han och ser mot land. Maskinerna arbeta fortare, fartyget avlägsnar sig allt mera. Då faller plötsligt främlingen samman, döljer ansiktet i händerna och skakar av gråt. Jag fick hans historia under resan.

Aldrig mera skall han återse Sverige. Tjugu långa år har han arbetat i de amerikanska gruvornas underjordiska schakt. 30,000 svenska kronor har han samlat på bekostnad av hälsa och liv. Nu har han varit hemma och sökt Sveriges skickligaste specialister, men hans liv står ej att rädda. Några månader har han kvar att leva, ett år kanske, borta i Amerika i en stad, där han har hustru och barn. Sverigebesöket blev endast ett avsked för alltid av de gamla föräldrarna.

Det finnes många människoöden ombord på en amerikabåt.

Snart synes det svenska landet blott som en blå strimma, men runt däck och relingar stå emigranterna kvar med blickarna vid den svenska kusten.

Huru många av oss skola någonsin återse Sverige?

Kanske alla.

Kanske ingen?

Nu efteråt kan jag säga att av oss som gå ut som fattiga emigranter till Kanada komma endast ett fåtal någonsin åter. Många ha rest på emigrantagenternas fagra löften. Efter genomläsandet av en del broschyrer, där landet beskrives flyta av mjölk och honung. De flesta svenskar resa till Kanada utan att ha en aning om vad som i verkligheten möter oss därute. Och vad resa vi ej ifrån när vi som emigranter lämna

Sverige. De långa hårda åren därute komma att frånröva oss de levande friska bilderna från hemlandet och i stället ersätta dem med gravar och minnesvårdar.

Det ringer till middag ombord. Och snart sitta vi bänkade runt bord med bländvita dukar, silverservis, levande friska blommor i kristallvaser och där den ena härliga rätten avlöser den andra. Under hela middagen spelar orkestern. Från första stunden ombord är stämningen den gemytligaste och trevligaste tänkbara.

Resorna över Atlanten med nutidens fina, bekväma båtar äro verkliga nöjesresor och bli för mången en milstolpe i livet. Det knytes många vänskapsband och många ännu varmare band på de resorna.

Man behöver ej från vår tids amerikaresor höra sådana yttranden som en gammal svensk i Kanada fällde som reste över för 30 år sedan:

»Det stod en stor, tjock karl med uppkavlade ärmar och långhåriga armar och kastade till oss sill och råa köttbitar om morgnarna. Och vi lågo varvtals jag och varvtals 8 judar, men så dog en och då blev det bättre plats.»

Nej, resorna över Atlanten i vår tid bli i allmänhet ett det allra vackraste minne. Många gånger under mitt första hårda emigrantår tänkte jag med saknad på Svenska Amerikalinjens goda mat.

Middagen är över; när vi åter komma upp på däck är svenska kusten ur sikte. Man hänger sig ej längre åt några sorgsna tankar.

»Sorger ha vi inga,
endast glada visor klinga.»

Ett handklaver stämmer upp den senaste populära

biten. Fyra nationers ungdom svänger om i dansens ringar. Man sjunger orden till musiken, medan spelmannen trampar takten till melodien. »När solen går ned bakom havets rand» etc. Och dansen går på däckets tiljor.

På mig verkade resan över Atlanten som en lång trevlig fest. Ungefär som ett norrländskt 8 dagars roligt bröllop. Det var blott brudparet som ej syntes till, men dem brukar man ju ej heller ha mycket besvär av, när man som gäst avnjuter ett flera dagars ståtligt bröllop.

De rymliga promenaddäcken, de trevliga läse- och konversationssalongerna, de fina, smakfulla matsalarna, de stora, ljusa hytterna och det stora område man har att röra sig på gör att var och en kan ordna sin tid efter egen smak och eget behag.

Både orglar och pianinon finnas i de olika salongerna, flera olika sällskapsspel att sysselsätta sig med samt ett rikhaltigt bibliotek, om man föredrar en bra bok emellanåt. Dessutom finnes bar, där gotter, rökverk, frukt, läskedrycker, pilsner och porter tillhandahålles. Och för dem som finna med hälsa och välstånd förenligt möter intet hinder att taga 3 eller 8 Renat eller O. P. till middagen.

Kommer härtill fartygets artiga, uppmärksamma officerare, tjänstvilliga, påpassliga betjäning samt den för Svenska Amerikalinjen kända strängt genomförda putsen och renligheten överallt, väljer den som försökt olika linjer gärna den svenska. Ingen av de övriga linjerna torde ha så välordnad emigrantklass som vår egen.

Flera gånger under resan spelar båtens orkester upp till dans, och bland passagerarna finnes det alltid fiol-

och handklaversvirtuoser, som sörja för dansmusiken. Varje afton sjöhävningen ej lägger hinder i vägen dansas det ombord. Minst varannan kväll anordnas biografföreställningar och flera gånger konsert- och nöjesaftnar. Senaste radionyheterna utifrån världen utdelas bland passagerarna varannan dag i tidningsform från fartygets eget tryckeri och man har tillfälle att avsända telegram dagligen under hela resan till bägge sidorna Atlanten för en taxa av 50 öre pr ord.

Nog är det mycket finare, bekvämare och framför allt dyrare att resa andra eller första klass. Men jag kan garantera att stämningen är mycket otvungnare, naturligare och friare på tredje klass.

Det var många andraklasspassagerare, som aldrig sveko vid danserna på tredje klass, och när man frågade dem varför, svarades det: Jo, här äro ju alla människor så otvungna och herrans glada; här är alltid så hjärtans roligt på danserna.

När vi första kvällen ombord togo hytterna i besittning, norrlandspojkarna, lillpysen och undertecknad, blevo alla bäddarna i vår hytt upptagna, ty det var en fyramanshytt. Svensk-amerikanaren, som hållit till uppe på baren och konsumerat åtskilligt av Göteborgsbryggeriernas blandning, kom instegande först när glädjen däruppe stängdes för natten. Han blev vild, började göra jazzhopp, gestikulera och beredde sig att gå till attack och vräka ut pojkstackaren i korridoren. Vad var detta för skoj? Det var ju hans hytt, hans båt, hans linje!

Vi försökte lugna honom. Jag hoppade i kläderna och sökte upp chefssteward.

Saken blev strax ordnad, yankeen hade fått anvis-

ning på fel hytt; nu blev han visad till sin rätta. Jag följde honom dit med hans väskor. Det var en tvåmanshytt. I översängen låg en hundratrettiokilogubbe och kräktes, så det stod som ett vattenfall ur halsen, — men undersängen var ledig. Det var svenskamerikanarens plats. Han funderade ett ögonblick, så gjorde han en störtdykning som han stod och var med kläder och skor, in i sängen under vattenfallet.

Det gör mycket till trevnaden under resan, om man får angenäma hyttkamrater — och sjöstarka.

Båten hade börjat rulla en smula på Nordsjön, men i vår hytt var det fridfullt, ingen av oss hade känning av sjön varken första dagen eller senare under resan.

Värre var det att lillpysen var så gräsligt ledsen. Det är nog inte så roligt att vara bara 10 år och skickas från gamla Sverige, morföräldrar, syskon och kamrater, ut bland främmande människor i en annan världsdel. Alla på båten, både officerare, uppassning och passagerare voro så snälla mot honom, men vad hjälpte det. Vi ha alla varit barn och man kan nog sätta sig in i huru otröstlig han kände sig, stackars liten.

De båda första nätterna låg han bara och grät och vågade ej ha ljuset släckt i hytten, och om dagarna sov han. Den tredje morgonen klädde vi resolut på honom och buro upp honom på däck. Vi turades om att roa och sysselsätta honom hela dagen och sedan sov pojken lika gott om nätterna med ljuset släckt som om han legat hemma i Värmland hos morföräldrarna, fast vi sedan fingo sådan sjögång att Gripsholm stod med aktern i vädret emellanåt.

Jag blev bekant med många intressanta människor under båtresan, men det skulle bli för omständigt att

beskriva alla dessa friska viljor, alla de olika roliga nyförvärvade vännerna av bägge könen från nordens fyra länder. Jag får inskränka mig att omnämna ett par stycken, som särskilt bitit sig fast i mitt minne från överfärden.

Det var för det första en missis Müller, svenska, gift med en tysk och bosatt i en stad i Nebraska i Staterna, där mannen var övermaskinist, de hade det gott ställt i ekonomiskt avseende. Hon hade varit hemma och hälsat på sina gamla föräldrar i någon norrlandsstad och var nu på återresa till Amerika.

Jag hade henne till granne vid matbordet, och under morgonpromenaderna å däcken sällskapade vi. Hon sökte upp mig och lade beslag på min ringa person timmar i sträck. Hon kunde vara intressant, men ibland var hon förfärlig. Hon korsförhörde mig, rullade upp sitt eget förflutna liv och frossade i sensationer. Jag skakade i hela kroppen emellanåt när hon kom med sina sensationella berättelser. Men hon var vid mycket god kassa, bjöd på frukt och porter många gånger om dagen och snapsar till middagarna. Jag fick aldrig betala, kom inte på fråga, jag hade endast att rekvirera. Mina fattiga slantar behövde jag nog spara, menade hon, jag som skulle till Kanada, och hon alldeles svartmålade landet för mig.

Kanada var ett förskräckligt land, rånare och mördare, fattigdom, arbetslöshet och elände av alla slag, allt avskrap skulle till Kanada. Om förmiddagarna sökte hon ut åt sig någon god sittplats i lä, spårade upp mig och trugade mig att slå mig ned hos henne och prata eller rättare sagt höra på. Hon ville ha apelsiner, sockerdricka och porter och bjöd frikostigt.

Jag drack porter och sockerdricka, släppte upp

svångremmen ett knapphål då och då, rekvirerade den ena omgången efter den andra, och hon berättade.

— Hade jag ej läst i tidningarna om mannen som rövade bort bankirens dotter och lovade lämna igen henne mot en fruktansvärt stor penningsumma? Fadern betalade och fick igen flickan styckad i ett paket. Jag hade ej läst det, men jag ryste, där jag satt.

Missisen fortsatte: — De togo honom må ni tro, han gav sig över gränsen upp till Kanada dit alla missdådare skola. Men sedlarna han fått i lösen för flickan voro märkta, han blev fast, han får stolen, ja då, han slipper ej med mindre än att få elektriska strömmen genom kroppen. — Och har ni hört om millionärssönerna som fångade och kloroformerade och kastrerade en jude?

— Få de stolen?

— Nej då, de ha mycket pengar, de köpa sig fria. Det är pengarna man vill åt i Amerika, en man utan pengar är värdelös. Så är det i Frihetens land, ser ni!

Det var en underlig man från Amerika som förevisats i Sverige senaste sommaren. Den mannen sysselsatte mycket missis Müllers tankar. Hans far och mor hade befunnit sig på lejonjakt i tropikerna, en dag hade mannen blivit sliten i stycken av ett lejon inför hustruns ögon, några månader senare nedkom hon med en son. Det var den sonen som nu förevisade sig, han var skapad som ett lejon, han kunde tala engelska och han kunde ryta som ett lejon. Han kanske var med som passagerare tillbaka till Amerika med den här båten, hon nästan trodde det.

Jag trodde knappast han var med. Jag hade träffat många av passagerarna som talat engelska men ingen som rytit som ett lejon. Jo kanske en, jag erinrade

mig tungviktaren i tvåmanshytten första kvällen, han lät ej olikt ett lejon när han mådde illa. Kanske det var han.

— Nej då, menade missisen, det var inte han, han går inte lös på båten, han är skapt som ett lejon, fast han kan tala engelska, det kan vara fruntimmer med ombord som äro i omständigheter, lejonmannen får ej visa sig här. Är han med har han egen hytt, kanske på första klass, de få bära in maten till honom. Han är amerikanare, han visar sig bara för pengar.

Missis Müller talade i ett sträck.

Sedan vi passerat Skottland och stuckit ut i Atlanten fingo vi hårt väder, två dygns grov sjö och två dygns grov dyning. Då var det sjösjukt ombord på Gripsholm med glest besatta matbord.

Det är svåra kval för dem som lida av sjösjuka. Läkaren och sköterskan gingo rond på rond, gåvo en injektion här, ett råd där och lindrade i den mån de kunde. Men missis Müller stod rycken så kvinna hon var. Vi togo våra morgonpromenader tillsammans, fast vi till följd av båtens rullningar foro väggarna emellan. — Om sjögången fortsätter och vi börja känna oss dåsiga, sluta vi äta de vanliga målen och övergå till frukt, hårt bröd och öl, då stå vi oss, avgjorde hon. Men hon behövde ej övergå till den dieten, hon blev inte ens dåsig och satt ej över ett enda mål under hela resan. Hon var ett ovanligt sjöstarkt fruntimmer.

Andra stormdagen arbetade jag mig med möda upp ur båtens inre regioner och den kvalmiga luften där, i tanke att uppsöka någon av de övre salongerna och fördriva tiden med läsandet av en bok.

När jag till sist nådde salongen satt där före mig

en ensam kvinna, en gammal finska, som jag språkat vid litet de föregående dagarna. Min bok blev aldrig öppnad, jag kom i stället i samtal med finskan. Hon hade lämnat sitt fosterland för alltid och skulle nu resa till Kanada och bosätta sig hos dotter och måg för sina återstående dagar.

Samtalet gick från tider som gått, till tider som kommo, och rätt vad det var frågade gumman mig om hon fick spå mig. — Jo visst, det kunde hon ju få.

Finskan tog min högra hand, granskade den, såg mig emellanåt stint i ögonen, gjorde sina slutledningar av handens streck och linjer och av vad hon såg i ögonens pupiller. Den gamla rullade upp mitt förflutna liv som om hon läst i en öppen bok.

— Och framtiden? sade jag, som nästan ryste över de sanningar hon sagt mig.

Gumman blev skarp som en rovfågel i ansiktet, ögonen svartnade.

— Framtiden, sade hon, det blir hårda år, hunger och törst, hetta och köld, det hårdaste arbete, djupaste armod och sagolika äventyr. Hundrade gånger så visst som en kommer ditt liv att hänga på en skör tråd. Tag dig i akt när du hör vargarna tjuta mot natten, det bådar död och olycka.

Vid hennes sista ord gjorde båten en så kraftig överhalning att vi bägge tumlade ur soffan, jag for genom dörren ända ut på däck.

Den gamla bad mig hjälpa henne ned i sin hytt; hon började känna sig illamående.

Flera gånger under de återstående resdagarna uppsökte jag henne och bad henne spå mig till slut, men hon blott skakade på huvudet.

— Minns mina ord, sade hon, tag dig i akt, om du hör vargarna tjuta mot natten.

Efter stormdagarna fingo vi dimma, fartygets mistsirener varnade i ett, maskinerna arbetade sakta eller halvt. Men så väl hålles kursen, så skickligt skötes manövrering och navigering att vi mitt på Atlanten en dag mötte en av linjens andra båtar på väg från Amerika till Sverige. Majestätiskt kom han framglidande, de bägge fartygen gingo så nära varandra de vågade, hälsande varandra, det viftades från däck och relingar. En kort minut och synen var borta, uppslukad av dimman.

Det var sista dagen ombord, morgonen efter skulle vi vara framme i Halifax. Jag satt och språkade vid missis Müller, eller rättare sagt hörde på, ty det var hon som talade. Då erinrade jag mig att det var ett engelskt ord på mitt introduktionskort som jag ej funnit rätta lösningen på. Jag tog fram kortet och bad henne översätta. Hon betraktade det länge liksom hon sökte i minnet efter rätta svenska uttrycket, så lämnade hon igen det, fixerade mig och sade:

— Det står att ni är fullfjädrad.

Jag tänkte svara att jag tvivlade det var rätta svenska översättningen, men jag fick ej en syl i vädret. Hon tog upp ämnet och fortsatte:

— Jadå, ni är fullfjädrad, ni är bra, ni kommer att klara er i det hårda Kanada. Ni kanske blir ranchägare, blir rik och skaffar er lyxbil. Då kan ni komma och hälsa på mig. Jag har två flickor i tolv- och fjortonårsåldern; om 5 år kan ni komma och titta på flickorna, då äro också de fullfjädrade. Men ni måste vara rik och ha bil.

— Men om jag förolyckas som cowboy och bryter ryggen av mig eller förfryser ansiktet någon kall vinter? undrade jag.

— Det betyder ingenting alls, om ni är puckelryggig eller ser ut som en mumie i synen, bara ni är rik. Huru mannen ser ut har ingen betydelse; det är pengarna vi äro efter i Amerika.

Jag hade förstås en tämligen avvikande livsåskådning, men jag teg, jag fick i alla fall ej ett ord med, om jag försökte klyva näbb.

Vi lämnade Göteborg en lördagsmiddag, en söndagsnatt voro vi framme i Halifax. Det hade varit en härlig, minnesrik vecka och litet mera, något sjösjuka för en del, men den var längesedan över, stämningen bland passagerarna var den bästa och det kändes tråkigt för oss Kanadaresenärer att behöva skiljas från alla nyförvärvade vännerna som skulle till Staterna.

Redan kl. 7 på måndagsmorgonen serverades frukost. Kl. 8 skulle vi landstiga. Missis Müller följde mig till landgången. När jag räckte henne handen till avsked viskade hon mig i örat:

— Bär ej edra pengar i plånboken längre, stoppa dem i ett par strumpor.

— I ett par strumpor?

— Ja, ej i edra, stoppa dem i silkesstrumporna på någon av svensktöserna ni känner som skall med genom Kanada.

Hon skämtade icke, det låg allvar i blicken och rösten; hon kände förhållandena i Kanada mycket djupare än jag då anade.

Från båten blevo vi införda direkt i emigrations-

byggnaden, där männen och kvinnorna sorterades i olika salar.

Äventyret började, det första var att genomgå skärselden inför Kanadas emigrationsmyndigheter och läkare.

Vårt bagage låstes in i en jättestor järnbur och där sutto vi nu en samling skandinaver i den stora salen. Den glada, otvungna stämningen var borta, det var alldeles dödstyst. Vad skulle nu komma?

En tjänsteman uppenbarade sig och ropade:

— Läkarundersökning!

Så bar det i väg genom korridorer in i en annan sal. Vid ena väggen stod ett bord, ett par bänkar, vid den motsatta en tavla med större och mindre ord, bokstäver och siffror, bredvid tavlan en tjänsteman med en pekpinne i handen.

Nästa order kom.

— Kläd av er nakna och håll landstigningskorten i beredskap.

Med landstigningskorten emellan tänderna svängde vi kläderna av oss, radade upp klädesplaggen högvis på de fåtaliga möblerna. Vi fingo börja med att läsa upp siffror och ord på tavlan från ett visst avstånd. Nästa prövning var att marschera fram till en man som satt på en stol vid ett fönster och såg ut som en arg svensk major. Det var läkaren. Nu gällde det om vi voro fria från dolda fel och brister. Vi hade samtliga gått igenom en både sträng och noggrann läkareundersökning av Svenska Amerikalinjens läkare i Stockholm eller Göteborg, men undersökningen i Halifax var ändå noggrannare.

Hjärta, lungor, muskler, armar, ben, tänder, ögon, öron och alla sinnen prövades. När varje enskild man

mönstrats klippte doktorn vårt landstigningskort, sade ett kort all right och så var det att leta reda på sina plagg och kläda sig igen.

Den sändningen gingo alla skandinaver igenom utom en pojke från en stad i Sydsverige. Han kände det nog ej trevligt då han med nästa svenskbåt skulle återföras till fosterlandet. En månad senare var det nog mången av emigranterna som önskat få dela hans öde.

Nästa etapp var att få papper och pass visiterade av myndigheterna. Vi fördes åter genom gångar, korridorer och spärrar och stodo så småningom inför en ny Pontius Pilatus. Papperen gingos igenom, en massa frågor skulle besvaras, våra pengar räknades. Man skall nämligen vara ägare av minst 25 dollars och ha biljetten betald till den stad introduktionskortet utvisar att myndigheterna skaffat arbete. Här klarade sig alla. Så blevo vi insläppta i järnburen att avhämta vårt bagage som nu skulle tullvisiteras. Denna procedur var enkel nog, tullmännen rörde ej mycket vid våra grejor, de kände väl av erfarenhet att kanadaemigranter ej förde smuggelgods med sig.

Från tullrummet hade vi blott en gång att passera, så voro vi ute i järnvägens hallar och väntrum. I den gången stod en liten rar kvinnlig frälsningssoldat och tilldelade oss Lukas evangelium på det språk som var vars och ens modersmål. Nu hade vi blott att uppvisa våra båtbiljetter i en lucka och få dem utbytta mot järnvägsbiljetter samt att pollettera det bagage vi ej behövde under resan. Våra kvinnliga reskamrater kommo ned i järnvägshallarna omedelbart efter oss. Flickorna voro ledsna, en av dem, en ung norska, hade ej kommit igenom spärren hos myndigheterna.

Hon hade gråtit strida tårar, när hon blev avskild från reskamraterna och förd innanför järngaller. Man visste ej riktigt orsaken varför hon blivit stoppad, hon skulle till en stor stad borta vid Stilla Oceanen och flickorna trodde adressen var mystisk, att hon råkat ut för vit slavhandel.

En kvinna, klädd som en sjuksköterska, med »Canadian emigration» i mössan gick från man till man, från flicka till flicka bland oss, tog dem som ej förstodo engelska vänligt under armen, och alla blevo vi hänvisade till en disk vid en matvaruaffär. Vi skulle ha matsäck med oss på järnvägsresan.

Det var en av myndigheterna kontrollerad pappkartong med matvaror vi skulle ha. Vi köpte den alla, boxen kostade 2 dollars, men det var en verkligt innehållsrik matbox.

Nu hade vi varit tacksamma, om tåget kört fram så vi fått resa, men omedelbart efter Gripsholm hade en av Gunardlinjens stora ångare anlänt med flera hundra mellaneuropéer, vilka nu som bäst läkarundersöktes och gingos igenom uppe hos myndigheterna. De skulle nämligen föras genom landet med samma tåg som vi skandinaver. Polacker och galizer, dessa svartmuskiga mullvadsmänniskor, smutsiga, stinkande, fulla av ohyra, utgöra huvudparten av emigranter till Kanada. När vi komma 3,000 svenskar, komma dessa lika många hundratusen. I ett arbetslag på 1,000 man därute bestå 900 av dessa svartingar som man knappast erkänner som vitt folk.

I ett settlement, där galizer och polacker slå sig ned, fly alla andra nationer för att komma undan detta tjuvaktiga, smutsiga pack, som sedan århundra-

den vants arbeta under slavpiskan och att framleva sitt liv under de uslaste förhållanden. Deras levnadsstandard är så ytterst låg att de kunna livnära sig på en lök och litet bröd för dagen och kunna därför arbeta för några cent i dagsavlöning. Om förmännen misshandla dem i arbetet, om en flock av dem gasas och krossas i gruvornas schakt och blir borta frågar ingen efter. Det kommer tusen för en i stället, krypa sig till arbete, krypa under de förra i avlöning.

När myndigheterna voro färdiga med dem, kom hela samlingen, ej mindre än 600 personer, ned i väntsalarna med sina trasbylten. De spredo en fruktansvärd stank omkring sig, luften i hallarna blev som i en förpestad kloak. Instinktivt skockade vi skandinaver ihop oss och drogo oss bort i salens friskaste hörn.

Föga anade skandinavgruppen, där vi den dagen stodo i våra rena, snygga kläder, att dessa stinkande människor skulle bli våra arbetskamrater, att vi genom vidriga förhållanden på arbetsmarknaden skulle stickas in i deras led hos de stora bolagen, att vi skulle arbeta sida vid sida med dem, äta vid samma matbord, dela bäddar med dem, få våra kläder myllrande av deras löss och våra kroppar ätna såriga av deras ohyra.

Om allt detta svävade vi, som väl var, i lyckligaste okunnighet.

Det fanns dock 2 i samlingen, 2 bland 600 som skiljde sig från de övriga. Två unga, granna flickor — och välklädda. Det var två tyska judinnor, de styrde kurs på vår grupp och frågade på flytande tyska om de kunde få resa tillsammans med oss. En

tolk hade upplyst dem att skandinaverna skulle få ta plats först på tåget.

Vi sporde dem om de hade spik i chemiserna.

Nej, de kunde garantera att de voro fria från löss, de hade haft egen hytt på båten, spisat vid eget bord; först i emigrationsbyggnaden hade de blivit sammanblandade med galizerna.

Kl. 8 hade vi — de första emigranterna — landstigit, kl. 12 voro alla genomgångna, alla formaliteter undanstökade. Myndigheterna hade arbetat raskt. Det långa emigranttåget, som skulle gå som extratåg ända till Winnipeg, körde fram. Och jag får säga till emigrationsmyndigheternas heder, vi skandinaver fingo verkligen ta plats först på tåget. Först de skandinaviska flickorna, — tyskorna voro också med, så vi män, och man sörjde väl för att vi fingo god plats.

Galizerna höllos tillbaka av polis.

Sedan skandinavkontingenten fått tillräckligt med vagnar och utrymme sig tilldelat öppnades poliskedjan, som hållit svartfolket tillbaka. Massan vällde ut genom dörrarna, män, kvinnor, ungar och knyten om vartannat och stormade tåget. Men det fanns plats för dem alla även om en familj på 8 personer fingo nöja sig med samma utrymme som 4 av oss skandinaver.

Alla voro ombord, tåget satte sig i rörelse och med den av myndigheterna kontrollerade matkartongen och Lukas evangelium som färdkost startade vi vår långa resa genom landet.

När man lämnar Halifax och med järnvägen reser upp efter kusten är ej landskapet olikt Sverige, det verkar nästan som om man åter befunne sig på järnvägssträckan Göteborg—Herrljunga, fast de röda hu-

sen vid lantgårdarna här äro ersatta med små vita eller omålade och den svenska renligheten runt hem och gårdar saknas fullständigt. Kanadas klimat i provinserna som gränsa intill Atlanten torde ej heller i högre grad skilja sig från Skandinaviens.

Religionen i östra Kanada är katolsk, prästerna ha stort inflytande över befolkningen och katolska kyrkan kräver sina dryga skatter. Här i östern är landet befolkat sedan flera hundra år tillbaka. Befolkningen är fransk, franska språket talas uteslutande i Östern. Järnvägsstationernas namn stå angivna på både franska och engelska och järnvägspersonalen talar bägge språken.

I dessa gamla franska bygder är befolkningen tillräcklig eller övertalig. Barnalstringen är oerhörd, 12 till 20 barn är en vanlig siffra i de fattiga farmarehemmen och det ekonomiska välståndet har också blivit därefter.

Det har varit en stark emigration de senaste decennierna från östra Kanada ned till Förenta Staternas industrier, och massor av ödefarmer ha tagits om hand av provinsregeringarna, som i sin tur ha slagit in på den politiken att placera ödehemmanen i händerna på europeiska emigrantfamiljer, företrädesvis nordeuropéer, som medföra några tusen kronors kapital.

Sedan vi sett oss mätta på landskapet, på folket vid järnvägsstationerna, lantfolk, katolska präster och nunnor slogos matsäckarna upp. De innehöllo 15 stora konservburkar med kött, fisk, frukt, sylt, allt av prima slag, samt dessutom smör och bröd. Med tåget följde restaurantvagn, där litet av varje tillhandahölls.

bl. a. särskilt god mjölk i stora glasflaskor, som passade utmärkt att dricka till torrmaten i kartongerna. I varje emigrationsvagn finnes det kök som står till de resandes förfogande och där vatten, kaffe m. m. kan kokas och lättare måltider lagas. Dessutom stannar tåget vid stationer många gånger om dagen, där man kan skaffa sig mat, men emigrantågen gå som extratåg genom landet och man får sällan klart besked huru länge de håller vid en station.

Emigrantvagnarna äro anordnade med en gång i mitten och sittsoffor på bägge sidor. Skinnklädda sittbänkar för 2 och 2 personer, 4 mitt emot varandra. På nätterna kan man fälla ned och dra ihop sittsofforna, så sittplatserna för 4 bli goda liggplatser för 2. Ovanför varje sådan avbalkning för 4 personer finnes en jättestor nedfällbar hylla, där 2 personer ha rymlig liggplats.

Vi tre hyttkamrater från båten hade lagt beslag på en dylik 4-mans sittplats, som vi sedan fingo behålla under hela resan. Rätt vad vi nu sutto där och mumsade smörgås och åt lax kom en svensktös, en fräknig, uppnäst dalkulla och slog sig ned hos oss. Hon ville ha handräckning med öppnandet av konservdosorna. Det var en stor kraftig flicka med stadiga ben och väldiga blan.

Jag satt och tänkte på rådet jag fått av missis Müller att överflytta plånbokens innehåll till en säkrare plats. Jag betraktade kullans silkesstrumpor; där var nog rätta platsen, det var en bank som stod på säkra fötter.

Hon stannade och åt tillsammans med oss och sedan vi spisat och pratat en stund följde jag henne in i andra vagnen, där hon hade sin plats, delgav henne

mina tankar och det råd jag fått, erinrade om vad sorts passagerare vi hade på tåget i galizerna och att vi nu befunno oss i en främmande världsdel.

— Är du tokig, gosse, menade tösen, jag har ju 500 dollars, hela mitt morsarv, med mig i handväskan.

— Tänk om vi bleve bestulna!

Jo då, hon ville gärna förvara både min och sin förmögenhet, som jag tillrått.

Jag överlämnade till henne hela min kassa, 70 dollars, undantagandes några sedlar av mindre valör och litet silverslantar som jag hade i portmonnän.

Ingeborg hette tösen, hon var flickan med choklad i, hon garanterade för pengarnas säkerhet, hon skulle förvara dem som jag föreslagit. När jag betraktade hennes kraftiga fysik var jag också övertygad om att någon aldrig skulle komma olovandes innanför hennes strumpeband.

Eftermiddagen gick vid skämt och glam och ännu ett mål mat och så blev det dags att gå till vila. Det gick verkligen bra att sova på tåget, norrlandspojkarna drogo ihop sittsofforna och kojade där, själv äntrade jag pakethyllan, som jag ensam fick förfoga över. Kudde och filt hade vi alla med oss, jag somnade genast och sov hela natten trots att underlaget var hårt.

På morgonen vaknade jag vid att dalkullan kom upphoppande till mig så det knakade i hyllan. Hon var endast halvklädd och alldeles vild.

— Kan du tänka dig, dom har stulit på tåget i natt, sade hon.

— Pengarna? frågade jag yrvaken.

— Nej, de äro kvar. Hon slog sig med en talande gest på sina bastanta ben. Jag har räknat både dina

och mina 2 gånger på morgonen. Men vi flickor hade tvättat en del strumpor och småplagg i går kväll, som vi hängt till tork i köken i natt. Varenda smul är borta, och så mycket småsaker, mjölkflaskor och matkartonger som stått inom räckhåll från gången är borta.

— Ett sånt land vi kommit till, ett sånt pack till folk, klagade Ingeborg.

Och hon hade rätt, vi togo oss alla en lång funderare den morgonen.

Vi voro ej i Skandinavien längre.

Landskapet vi reste igenom liknade gårdagens, tätt befolkade bygder, vackra städer och samhällen, livliga fransmän, katolska präster och nunnor vid stationer och städer.

Det fanns många av reskamraterna som kunde sörja för underhållningen. En norsk fiolvirtuos lockade fram högfjällens, älvarnas mystik och stämning ur sitt instrument, så tårarna trillade utför flickornas kinder. En bohuspojke pressade glada bitar ur ett jättestort handklaver med pianotangenter som man sade var lika dyrt som ett eget hem i Sverige. Där fanns en dansk som kunde plocka fram en halv hatt med klingande dollarmynt ur näsan och öronen på pojkarna och flickorna, han kunde dra ut en kortlek ett par alnar i luften och när han blandade dem lät det som när korna tappa något — en trollkarl var han. Dessemellan pratade vi, åto och läste Lukas evangelium, och tiden gick.

En svensk-finska kom och styrde kurs på mig.

— Du långe svensk med pipan i mun, kan du följa med mig och hjälpa mig tolka?

Jo, det kanske jag kunde, vad var det fråga om? Hon ville ha dricka i restaurationsvagnen men kunde ej göra sig förstådd.

Vi följdes åt men nu ville olyckan att man under natten kopplat in restaurationsvagnen mitt i tågsättet, vi hade flera galizvagnar att passera för att ta oss dit.

Det var någonting rysligt när man kom in i dessa vagnar. Luften stod tjock så man kunde skära sig fram i den förfärligaste stank. Jag höll på att tappa andan och ville vända, men flickan var törstig och yrkade på att vi skulle fortsätta.

Fram ville hon och fram klättrade vi också vagn efter vagn bland svartmuskiga människor i olika åldrar. Där var ruskiga karlar som spelade kort med svarta, solkiga lekar. Där var gamla smutsiga arga käringar som trätte. Där var mödrar som sutto halvnakna med dibarn vid brösten. Unga, granna, mörkögda flickor, endast iförda solkiga linnen. Folk som lågo i buntar på bänkarna, barfota kvinnor och män i kalsongerna. Högar av ungar, ungar som rullade nakna på golvet, ungar som slogos och skreko och ungar som sutto på spottkopparna och gjorde sitt tarv.

Man skall vara bra törstig eller också göra en flicka en tjänst för att utsätta näsa och mage för en dylik vandring. Vi nådde i alla fall restaurationsvagnen, innan vi fingo upp frukosten.

Och svensk-finskan var törstig. Hon ville ha dricka. Jag beställde fram allt vad de hade av saftdrink, 7 olika sorter men intet passade.

Jag försökte med kärnmjölk, sötmjölk och glace i olika färger.

Nej, nej!

— Jag vill ha dricka!

Den mörklockige franske kyparen slog ut med händerna. Allt vad han kunde åstadkomma att läska en törstig strupe med stod på disken.

Då brast det ur tösen:

— Förstår du inte svenska, jag vill ha dricka, samma sorts dricka som vi drucko på båten!

Jo, nu förstod jag, hon ville ha öl, men som bättre är serveras ej den varan på ett emigranttåg, då skulle skandinaverna snart gjort sylta av galizpacket.

Tösen fick nöja sig med kärnmjölk och det var nog det hälsosammaste. Men sedan hon fått den i sig vågade hon ej riskera vandringen tillbaka genom svartingarnas vagnar. Vi väntade till tåget stannade vid en station och gingo utsidan tillbaka. Och den promenaden använde vi sedan samtliga när vi skulle till restauratören.

I kvällningen nådde vi Montreal, Kanadas förnämsta hamnstad och landets största stad med över en million invånare. Här skulle tåget stå minst 2 timmar, det garanterade man oss, vi kunde gå ut och se på staden, om vi ville, och det försummade vi inte.

Vi gingo för att äta till att börja med.

Montreal var en stor, fin gammal stad, bra restauranter med god mat och fri utskänkning samt humana priser.

Sedan vi spisat, bildade vi kotterier, togo bilar och hästdroskor med björnskinnsfällar i och körde omkring i staden bland folkvimlet.

De två timmarna gingo snart, vi måste åter till stationen. En del skulle här byta tåg och resa i andra riktningar, bland dem de flesta finnarna. Skandinav-

kontingenten började skingras, det blev avsked och handskakningar och i lönndom en och annan kyss.

När vi, som skulle fortsätta med samma tåg, återtagit våra platser började man växla med våra vagnar fram och tillbaka och till sist kördes vi ut på ett sidospår någonstans i mörkret. Där stodo vi den ena halvtimmen efter den andra och så småningom gjorde vi oss redo att krypa till kojs.

Jag hade just slumrat in, då det plötsligt ropades:

— Hands upp!

Gången var full av ruskiga män, revolvrar blänkte i vana händer.

På några röda sekunder hade plånböcker, portmonnäer och handväskor plockats ifrån oss. Att ej flickorna skreko, att ingen av oss protesterade och blev skjuten, det resonerade vi om sedan.

Vi blevo totalt överrumplade, det hela gick för fort, ingen av oss hann tänka en tanke en gång, innan kuppen var utförd och rånarna försvunno in i nästa vagn. De hunno gå igenom den vagnens passagerare också, men längre hunno de icke.

På ett ögonblick var tågsättet omringat av väl 100 poliser, som nu i sin tur ropade hands upp. Ett utrop som ögonblickligen åtlyddes. Den kanadensiska polisen underhandlar inte, han skjuter ned sin man. Rånarna gåvo sig också på nåd och onåd, ej ett skott föll, ej ett människoliv spilldes.

Emigranttåget blev försenat, men vi fingo alla igen våra tillhörigheter. Om banditerna nöjt sig med bytet i vår vagn och sedan försvunnit i mörkret torde de klarat sig och många av oss blivit renplockade.

Sedan tåget satt sig i rörelse bänkade vi ihop oss och den natten sutto vi länge uppe och pratade, lyss-

nande till skenskarvarnas smällande, medan färden gick in mot Kanadas månghundraåriga urskogar.

— Din förmögenhet och mitt morsarv var i alla fall säkrat, viskade Ingeborg, när vi till sist bjödo varandra god natt, fast våra pass och småslantar höll på att gå all världens väg.

Men jag värdesatte mina utvandringspapper och rekommendationsskrivelser betydligt högre än det medförda penningebeloppet, för jag var inte så »förmögen» som hon.

När vi nästa morgon vaknade voro vi mitt inne i skogarna, och det var endast skogar och åter skogar vi nu hade att färdas igenom de återstående dagarna av resan till Winnipeg. Det är ej Sveriges välvårdade skogar man reser igenom, verklig skog ser man knappast någonstans runt järnvägen, endast skövlade eller av elden härjade marker, ödemarker som göra ett beklämmande intryck.

Lika hänsynslös rovdrift tillämpas vid skogsavverkningarna som vid västerns jordbruksskötsel.

Järnvägsstationerna äro ytterst oansenliga inne i skogarna, folktypen är en annan än vi sett de föregående dagarna. Det är pälsklädda män med skarpa ansikten, indianer och halvblod i skinnkläder vi se skymta vid skogstrakternas stationer.

Snön blir djupare, kylan skarpare ju längre vi färdas. Järnvägsvagnarnas dubbelfönster behöves mer än väl, det blir ändå så kallt om nätterna på tåget att man måste ta på sig allt man har med sig i kupén i klädväg för att stå sig. Och utanför fönstren se vi samma tröstlösa syn timme efter timme, dag efter dag, av idel skövlade och förstörda skogar. Först flera svenska mil från järnvägarna finner man de ännu

orörda majestätiska urskogarna, vilka nu undan för undan som bäst falla för rovdriftsyxan.

Det var tur för oss att våra muntrationsråd fortfarande voro med på sträckan Montreal—Winnipeg, spelmännen och den danske trollkarlen. Tiden blev precis inte långsam; vi förströdde oss på bästa sätt. Men i alla fall hann jag läsa Lukas evangelium 4 gånger de dagarna.

Det var sista dagens afton på tåget, landskapet vi reste igenom var lika tröstlöst, men stationerna blevo litet större undan för undan.

Vi räknade ut att vi skulle nå Winnipeg under natten, blott tåget fortsatte att gå oavbrutet.

Men rätt vad det var stannade tåget vid en stor station med indiannamn och vi blevo upplysta att där skulle vi stå fram emot morgonsidan.

Vilda rykten cirkulerade.

Man vågade ej gå in till Winnipeg med oss under natten. En svensk hade blivit bestulen där på 300 dollars vid ett emigranttågs ankomst ett par nätter tidigare. Om det var en eller flera skandinaver som blivit bestulna, om summan var större eller mindre, därom cirkulerade olika rykten. Det var i alla fall en stor station vi stannat vid med förstklassig järnvägsrestaurant och bar, det var sista kvällen vi voro tillsammans och glädjen släpptes lös.

Snart voro bardiskens höga stolar upptagna till sista plats av skandinaver och där dracks Kanadas starka öl i sejdlar och glas så fort kyparen hann servera — svenskfinskan som fått kärnmjölk på tåget var också med.

Glädjen stod högt i tak. Jag måste förstärka min

kassa och vittja Ingeborgs silkesstrumpor på ett par dollars.

Efter en timme hade vi länsat baren på våtvaror. En svensk som satt ett par stolar från mig betalade en omgång öl för ett kamratlag, lämnade fram en tiodollarssedel, fick tillbaka 9 dollars och några cent som han stoppade i rockfickan. En halv minut senare trädde han handen i fickan efter näsduken, — pengarna voro borta.

Galizerna hade hela tiden svärmat omkring oss, han hade blivit bestulen.

Det höll på att bli upplopp. Så många svartingar vi fingo tag i genompryglades. De flesta satte sig i säkerhet i järnvägsvagnarna och de som fått smörj voro ej sena att följa exemplet.

Skandinaverna voro vilda och ville välta hela tåget. Tågbetjäning och stationspersonal kommo springande, försökte lugna de upprörda sinnena. Bohanken, som detta svarta patrask kallas i Kanada, hade ju fått kompanistryk, det borde stanna därvid, pengarna kunde i alla fall icke tillrättaskaffas bland denna röra av folk.

Vi hade länsat ölbaren, nu kunde vi dansa på perrongen i stället, talade stationsinspektoren i lugnande ordalag.

Upphetsningen lade sig.

Visst kunde vi dansa. Och dans blev det efter handklaverspiano och fiolmusik, så det stod härliga till.

Dalkullan dansade varenda dans. Jag stod och betraktade henne med hjärtat i halsgropen, rädd att hennes strumpeband skulle lossna och dollarssedlarna börja dala runt fötterna, men allt avlöpte lyckligt.

Först vid midnattstid gingo vi ombord på tåget och uppsökte våra sovplatser.

Den natten sovo vi gott och länge på morgonen. När vi tittade ut genom kupéfönstren sågo vi att skogen var glesare och trakten mera befolkad.

Ett par timmars resa till och vi skymtade Winnipegs förstäder. Reseffekterna packades ihop och en stund senare voro vi framme vid målet — präriehavets fyrplats i öster, den stora staden Winnipeg.

Emigrationstjänstemän voro till mötes. Galizer och polacker ställdes upp i kolonn och med knyten och ungar fördes de ned i emigranthallens källarvåning. En svensktalande tjänsteman visade skandinaverna upp i samma byggnads övre regioner.

Flickorna till smårum, männen till en stor sal med rader av sängar och tre bäddar i höjd. I emigranthallen var väl ordnat, snygga, trevliga tvättrum, badrum och toaletter, samlingssal, rök- och skrivsal.

Smårummen avsedda för familjer och flickor hade 4 sängar, 2 i höjd, och bäddarna voro försedda med lakan. I männens bäddar i de stora salarna fanns blott en madrass, en filt och en dyna. Hela huset hålles väl uppvärmt och uppehållet där är kostnadsfritt.

Vägglöss finnes i byggnaden, och oftast även klädlöss, åtminstone i de stora salarnas bäddar. Myndigheterna göra dock allt för att hålla snyggt och rent, men om man betänker vilken oerhörd ström av emigranter av alla nationer som stanna i Winnipeg och göra uppehåll å emigranthallen, torde det vara ursäktat att det ej går att hålla fritt från ohyra.

Loppor, fästingar och fäflugor finnas ej i Kanada — men löss. Även om emigranterna lyckas undgå dem vid uppehållet i emigranthallen få vi under de första åren, innan vi bli våra egna, snart göra bekantskap med dem. Löss av alla slag tyckas höra landet till.

Den svensktalande tjänstemannen gav oss råd och anvisningar. Först borde vi gå och spisa. Han telefonerade efter en man som visade oss vägen till en bra svensk restaurant.

Sedan kunde vi komma ned till statsbanestationen, rum n:r 100, där han träffades, så skulle han ordna med arbete åt oss. De av flickorna som önskade platser hänvisades till Svenska Amerikalinjens kontor i staden.

Måltiden på svenskrestauranten blev den sista gemensamma. Samma eftermiddag skingrades den skandinaviska kontingenten som agnar för vinden. Redan några timmar senare reste de flesta åt olika håll till platser och arbete.

Sedan vi spisat infunno vi oss å den anvisade lokalen i statsbanestationen. Våra landstigningskort och introduktionskort framvisades och stämplades och alla fingo vi arbete.

Om det går tusenden sinom tusenden arbetslösa människor i Kanada, som hålla på att svälta och frysa ihjäl, som kastas i fängelse för att de i yttersta förtvivlan förtärt för några cent mat på ett matställe, som de ej kunnat betala för, så finnes ej arbete att få för dem; de lämnas åt sitt öde.

De nyanlända emigranterna beredas däremot alltid arbete. Om det är sådant andra gått ifrån eller en plats där ingen kristen människa kan stanna, om vi bli avskedade utan minsta anledning en timme eller en dag efter det vi börjat på platsen hör ej dit. Vi erhålla arbete, när vi som emigranter anlända till landet, det är säkert.

Och nu var det vår tur att bjudas arbete. Det fanns arbete som skogshuggare i Ontario, att köra massaved

i Nord-Manitoba och platser som hyrmän till farmare. Svenskar, norrmän och de svenskfinnar som voro med till Winnipeg togo arbete till skogarna, danskarna som hyrkarlar till farmare.

Själv väntade jag till sist, jag ville ha plats till en boskapsranch eller stor mjölkfarm. Ja, det fanns plats på en ranch långt ute i västern, en bra plats, upplyste tjänstemannen.

— Vi ha sänt skandinaver förr dit under årens lopp, därifrån har aldrig någon återkommit.

— Och lön? frågade jag.

— Det står ej angivet i ranchägarens brev, meddelade tjänstemannen, blott att vi skola sända en man som kan köra, rida och mjölka.

Min kompetens motsvarade fordringarna. Jag fick platsen. Jag måste emellertid stanna i staden till söndag, det var dåliga post- och telegraförbindelser dit ut, men på söndag middag kunde jag resa och vara framme på tisdag; då skulle det vara ordnat och någon möta mig vid stationen.

Jag fick ett kort med ranchägarens adress och namn, ett annat som skulle uppvisas i biljettluckan och som berättigade mig att resa på emigrantbiljett till tredjedelen av det vanliga priset.

På eftermiddagen sammanträffade jag helt oförmodat med en gammal vän, Erik H., som jag lärt känna 10 år tidigare. Då var han den rike norrländske industrimannens son. Fadens förmögenhet hade emellertid ramlat under krigsåren och nu var vännen Erik sedan ett år tillbaka bosatt i Winnipeg, där han startat herrekiperingsaffär tillsammans med en dansk.

Min vän var just på väg till emigranthallen för att lämna kort och adress på sin firma, om någon av de

nyanlända skandinaverna önskade göra inköp av kläder och skodon. Detta behövde alla och så många som voro kvar följde med upp till hans affär, där de ej blott fingo goda varor utan också goda råd vad var och en bäst behövde skaffa i kläd- och skoväg för sina olika arbeten.

Det var min stora tur att jag kom att träffa den mannen på min så att säga första dag i Kanada. Jag kom visserligen en gång under emigrantåret i tillfälle göra honom en tjänst han mycket värdesatte. Men han skulle vid ett senare tillfälle samma år rädda mitt liv.

Nu kom det icke i fråga att jag fick bo på emigranthallen under mitt uppehåll i staden, jag måste bli hans gäst. Han var gift och hade blott för en månad sedan tagit över sin fru från Sverige. Tack vare hans kännedom om land och klimat kunde jag nu också skaffa mig det jag nödvändigast behövde för att vara rustad mot Kanadas fruktansvärda vinterkyla. Jag köpte fårskinnspäls, pälsmössa, som omslöt hela ansiktet undantagandes ögonen, pälshandskar, cowboysbyxor, fårskinnsväst och helylleskjortor och d:o underkläder samt tjocka filtstövlar.

Jag tog blott undan pengar till biljetten, tobak och frimärken, eljest köpte jag kläder för hela min kassa.

Sedan alla skandinaverna blivit expedierade och jag själv gjort mina inköp i affären uppsökte vi min väns bostad, en trevlig lägenhet om två rum och kök, belägen i ett nytt hus vid en av stadens finaste gator. Möblemanget hade han tagit på avbetalning, men affären som startats tillsammans med dansken gick bra, han hoppades det bästa av framtiden.

Hans unga fru var examinerad sjukgymnast och sjuksköterska. F. n. hade hon plats som husassistent

i en läkarefamilj med en lön av 20 dollars pr månad jämte fritt vivre undantagandes hon låg i sitt hem över nätterna. Så fort hon blev varm i kläderna och riktigt satt sig in i språket skulle hon öppna egen massöspraktik. För mig blev det ett par angenäma dagar i staden i min väns och hans frus sällskap.

Vad som fanns av sevärdheter i staden blev jag visad, gjorde en del bekantskaper, blev bjuden på teater och biograf.

På söndagen följde mig vännen Erik till stationen och vi skiljdes med mitt löfte att snarast skriva huru jag fick det.

Det kändes litet egendomligt, när tåget rullade ut från Winnipeg, att vara alldeles ensam bland främmande, engelsktalande människor.

De trevliga reskamraterna från båten och emigranttåget voro borta, likaså vännerna från Winnipeg. Ut över prärievidderna mot den vilda västern, där man i sina pojkårs fantasi så många gånger varit bland indianer och cowboys, gick färden mot okända öden.

Det var prärie så långt ögat kunde se, här och där en poppeldunge och här och där en farm. Farmhem med grå omålade föga inbjudande hus. Häst- och boskapshjordar strövade i närheten av järnvägen eller inom synhåll från tåget.

Det var 30 grader kallt och mycket snö, djuren voro vita av frost och snö över ryggarna.

Jag minns huru jag brydde min hjärna under den resan. Vad var detta för land, där ej människorna togo bättre vård om sina djur?

Vad levde dessa häst- och boskapsflockar av och huru kunde de stå sig mot vinterkylan?

Två dygn skulle färden vara över denna ändlösa

prärie. Det var varmt och skönt på tåget och jag hade god plats. Mina medresande utgjordes mestadels av farmaretyper, som resonerade om senaste skörden. En del hade fått god skörd, en del sämre och andra tycktes ha blivit alldeles utan. Ju längre vi kommo mot väster, ju ödsligare blev det, längre emellan stationerna, glesare emellan farmerna, men häst- och kreatursflockarna blevo större.

Ett par tågombyten hade jag på min långa, enformiga resa och några timmars uppehåll vid ett par stationer. Så nådde jag omsider den järnvägsstation, rättare sagt stad, där jag skulle stiga av, en av dessa västerns nyaste städer med blott ett tjugutal hus.

Jag var den ende passageraren, som steg av vid staden. På perrongen stod en man med ett grymt, hänsynslöst utseende. Det var ranchägaren Prugh — min blivande husbonde.

Mannen kastade upp handen till en vårdslös hälsning, när jag gick emot honom med en förfrågan om han var Mr. Prugh, tog mitt kort jag fått i Winnipeg, sade ett kort all right, muttrade något om att spänna för och ge oss iväg.

I ett skjul bakom stationen stodo hästarna insatta, ett par löpareston, kolsvarta till färgen, fast de nu voro kritvita, överdragna med flera tums rimfrost.

Sedan vi spänt för och jag plockat ned min packning i den öppna färdsläden bar det i väg i god fart utåt prärien. I början av färden hade vi något slags väg, några uppkörda slädspår att följa, men så småningom upphörde även dessa.

Ranchägaren körde bara på, lät körspöet vina över stona. Vi körde rakt sydligt vad jag kunde sluta mig till.

I närheten av staden hade trakten varit mera bebyggd, men ju längre vi avlägsnade oss, ju glesare blev det med människoboningar.

Ej ett träd hade jag sett på halva sista dagens järnvägsresa. Här var lika fattigt, ingen träd- eller buskvegetation, endast kala släta marken.

Prärien började bli vågig och bruten som Oceanen i storm och grov dyning. Timme efter timme gick, det var länge sedan mörkt. Av stjärnbilderna på firmamentet kunde jag se att vi fortfarande körde rakt sydligt.

Huru många svenska mil vi tillryggalagt kunde jag ej beräkna, väglaget var ytterst tungkört och ibland höllo hästarna på att stanna i de svårpasserade drivorna, men körspöet och ett tillrop från husbonden pressade dem vidare.

Till sist vågade jag komma med en hovsam förfrågan, huru långt vi hade kvar till ranchen. Jag fick blott ett doft rytande till svar inifrån reskamratens päls, att det fick jag väl se när jag kom fram.

Efter det svaret gjorde jag aldrig mera den mannen några onödiga frågor, det kan jag tala om. Jag har lärt känna tusentals människor under mitt skiftesrika liv, men intill denna dag hade jag aldrig sammanträffat med någon som gjort ett så obehagligt osympatiskt intryck på mig som denne man. Hans utseende bar också syn för sägen, han var en verklig djävul i människohamn.

Jag hade en förnimmelse av, där jag satt hopkrupen i släden, att jag gick hårda tider till mötes. Men liksom andra emigranter hade jag intet val, min kassa var slut, använd till klädutrustning och järnvägsbil-

jetten. Jag hade gett mig i äventyret. Jag måste stå eller stupa.

Jag hade ju haft god tur, som träffat min gode vän Erik H. i Winnipeg, ty tack vare hans råd var jag nu iförd kläder som skyddade mig tämligen gott mot kölden. Ranchägaren fick jag väl försöka sköta som han var sjuk till, det var ej värt att hänge sig åt några dystra betraktelser i förväg.

Jag väcktes upp ur mina funderingar av att släden svängde vinkelrätt ur ursprungliga kursen och en kvart senare höllo vi framför ett litet hus på prärien.

En man kom ut med en lykta, kastade upp handen och ropade hallå.

Här skulle vi stanna för natten. Hästarna sattes in i ett skjul och utfodrades och så begåvo vi oss in i huset. Ett hus som ett svenskt vedskjul uppfört av entumsbräder, bestående av ett enda rum. Hela inventariet utgjordes av en spis, en kamin, ett bord, tre stolar och en stor säng.

Mannen, som ägde huset, stekte fläsk och potatis, satte fram smör och bröd och bjöd på ett mål mat. Många ord växlades ej emellan de bägge männen och så fort vi spisat kojades det, alla tre i samma säng.

Jag hade i hela mitt liv endast en enda gång förr delat säng med en karl. Det var på en älgjakt i Sverige jag delat bädd med en mjölnare. Mjölnaren var vit och fin och i sängen var vita rena lakan. Båda dessa sängkamrater och sängen voro verkliga kontraster. Såväl ranchägaren som husägaren voro iklädda smutsiga overaller och i sängen fanns endast en bolster och ett stort trasigt täcke. Ingen tog av sig mer än skorna; så gingo vi till kojs. Ranchägaren var till och med

iförd stärkkrage. Jag erfor sedan att en dylik bar han alltid både natt och dag, år ut och år in och gjorde ett ombyte först när den han hade på sig föll av honom av ålder och slitning.

Jag sträckte ut mig som en linjal vid ena sängkanten och somnade genast trots de underliga sängkamraterna, ty jag var alldeles uttröttad efter resan och den långa slädfärden i kölden.

Jag vaknade ej förrän kl. 7 följande morgon, då ranchägaren väckte mig genom att spänna knäna i min rygg, samt gav order om att jag skulle gå ut och fodra hästarna.

Åter blevo vi utspisade med fläsk och potatis, smörgås och thé, varefter den tysta färden gick vidare över öde prärie.

Ej med ett ord tilltalade mig mannen under resan, undantagandes de order han önskade utförda rörande hästarnas utfodring m. m. Allt vildare och ödsligare blev trakten med ofantliga höjder och dalar. Snön låg packad i drivor ibland, så vi måste skotta oss fram, snöskovlar fanns med för ändamålet.

Stora flockar av hästar och nötkreatur såg jag litet emellan, men människoboningarna började bli så sällsynta att vi kunde köra ett par timmar utan att jag upptäckte en enda.

Vid middagstiden svängde släden ur kursen och efter en stunds körning stannade vi vid ett boningshus.

Det var på pricken likadant som nattkvarteret. En man av samma typ kom ut och ropade hallå. Hästarna blevo utfodrade, vi stego in i huset och utspisades med fläsk och potatis och thé. Ungefär en timme rastade vi, så bar det iväg på nytt.

Den ena timmen gick efter den andra och jag bör-

jade undra var egentligen ranchen fanns, en sådan slädfärd hade jag aldrig varit med om förr. Det hade åter blivit mörkt, hästarna voro totalt uttröttade, reagerade ej längre för de vinande spörappen, utan föllo gång på gång av från trav till skritt.

Ett par timmar efter mörkningen masade sig ekipaget sakta upp för en stigning och högst uppe på platån stannade vi framför ett hus som såg ut som en grå fallfärdig smedja. Det var ranchen; vi hade nått resans mål och voro framme.

En lång kraftfull boy tog hand om hästarna, han var ende cowboyen på ranchen för tillfället och min blivande kamrat.

Huset utgjordes av ett stort kök alldeles svart av sot och smuts, tredjedelen av rummet var avdelat med ett skynke. Där innanför stodo två väldiga sängar av en storlek att ett par hästar kunnat ha rum i varje.

En ofantlig spis och dito kamin voro de mest i ögonen fallande föremålen av inredningen, som i övrigt utgjordes av ett bord, några stolar och en trasig skänk.

I taket var ett stort runt hål. Det fanns nämligen ett rum ovanpå, dit man balanserade sig upp på en stege och dit värmen från köket jämte matoset strömmade upp genom hålet i taket.

När vi trädde in i huset befunno sig tvenne människor där, en gammal kvinna och en 12—14 års pojke. Bägge voro ytterst torftigt klädda och sågo lidande och förskrämda ut.

Jag bar in mina saker från släden, vilken spänts ifrån utanför huset, och ställde in dem innanför skynket i köket.

Gumman anvisade mig min sängplats i en av de stora sängarna. Sänginredningen utgjordes endast av

en bolster, en långkudde och några rockar att dra över sig.

Det sattes fram mat på bordet, fläsk, stekt potatis, thé, smör och bröd.

Ej ett ord yttrades under måltiden. Stämningen i huset, smutsen, oordningen och fattigdomen gjorde ett ytterst pinsamt intryck på mig.

Sedan vi spisat tog jag mössan på mig och gick ut för att tända en pipa, få en smula frisk luft och komma i bättre sinnesstämning.

Det var beckmörkt ute, en bitande nordan svepte fram över prärien — och runt ranchen tjöto vargarna.

Livet på ranchen i Västern.

Det gladde mig i alla fall trots besvikelsen första kvällen att jag här tycktes slippa dela bädd med någon. Jag fick ligga ensam i ett av de stora fäderneslanden, basen och min kamrat delade det andra. Gumman och pojken klättrade upp på vinden, där de hade sitt nattlogis i rummet över köket.

Så småningom somnade jag, sedan jag legat och lyssnat mig trött på vargtjuten, som trängde in genom husets tunna väggar.

Många gånger under natten vaknade jag, skakande av köld, då rockarna vid någon omedveten rörelse under sömnen fallit av mig. Sedan jag satt på mig pälsen och vintermössan blev jag varmare, men det drog genom väggen där jag låg, så rockarna fladdrade. Två gånger under natten var min kamrat uppe och friskade på elden i kaminen med några skyfflar kol och ändå var det isande kallt runt väggarna.

Dessa stora kaminer finnas i alla hem på prärien. I dem brinner den eviga elden hela vintern från slutet av oktober, då vintern sätter in, till fram i mars, april, då det börjar bli mildare väderlek.

Kl. 5 ringde väckarklockan, arbetet på ranchen började.

Försedda med lyktor, mjölkhinkar och mjölkflaskor

vandrade vi två boys ned till skjulen, där hästar och kreatur hade sin plats.

Ungefär 300 meter från bostadshuset lågo dessa längor nere i en bred dalgång. Låga, omålade hus, uppförda av bräder, en lång länga mot nord, 2 kortare sammanbyggda vinkelrätt med denna, sydsidan öppen, utgörande en stor gård, omgärdad med ett groft tilltaget stängsel. På utsidan av inhägnaden fanns en brunn med två pumpar och långa vattenhoar.

Det hela verkade ungefär som en marknadsplats i Sverige.

Runt utsidorna vid huslängorna stod en sammanhängande stack av präriehö och så nära husen att endast en smal gång lämnats. Från toppen på höstacken till uthuslängornas snedtak var lagt grova slanor, däröver kraftig ståltrådsväv övertäckt med hö. Höstackarna voro avsedda till vinterfoder för en del av ranchens besättning, samtidigt som de utgjorde vindskydd. Man skar dem mitt i tu på längden, gick själv under tak i gången emellan stacken och byggnadslängan och kunde genom luckor stoppa fodret direkt i djurens krubbor. Ungefär 200 hästar och kreatur voro inne för natten och skulle utfodras, dessutom hade vi omkring 40 kor att mjölka på morgonen.

Gödseln var ej utkörd ur stallängorna åtminstone på 14 dagar, den låg som en stelfrusen vall bakom hästar och nöt. På en del djur såg man endast ryggarna, andra stodo ett par meter högt med bakbenen på gödselmassorna.

Både hästar och kor voro långhåriga som vargar, vita över kropparna av snön och rimfrosten som satt kvar i hårremmen.

Själva kunde vi aldrig avvara pälsar och skinnkläder och man bävade, när man måste blotta händerna för att verkställa mjölkningsarbetet. Jag var både van och skicklig att mjölka, när jag kom till Kanada, men så ansträngande mjölkning som här hade jag ej varit med om förr.

Genom att korna förfrusit spenarna vinter efter vinter hade så småningom spenkanalerna blivit förträngda, så det fordrades djurkrafter för att pressa fram mjölken. Korna voro så hårdmjölkade att man var alldeles lam och känslolös i armarna efter varje mjölkning.

Under dessa morgontimmar med fodring och mjölkning av djuren min första dag på ranchen fick jag reda på litet av varje. Min kamrat hette Georg Mård, en lång ståtlig man i trettioårsåldern med öppna ärliga ansiktsdrag och typiskt nordiskt utseende. Han hade också svenskblod i ådrorna, hans farfar var infödd svensk och hade som ung utvandrat till Staterna. Själv förstod ej Georg svenska språket varken i tal eller skrift. Nu fick jag veta att jag befann mig 10 svenska mil från järnvägen och blott en svensk mil från amerikanska gränsen, att vi ej hade några grannar på långa vägar och att vår husbonde var så illa känd att han ej kunde få något folk i sin tjänst på 10 mils omkrets. Men Prugh visste knepen att skaffa sig folk, han tog nykomna emigranter genom emigrantbyrån i Winnipeg.

Ett år höll han dem kvar, då fingo de avlöning som bestod i en overall och ett par skor. Några hade rymt när vädret blev varmt, men Georg trodde att ingen haft pengar så de kunnat taga sig tillbaka till Winnipeg och skildra sitt olycksöde. Troligtvis hade de alla sökt

sig längre västerut och så småningom kämpat sig igenom svårigheterna eller gått under.

Den siste emigrantpojken hade varit en ung spenslig dansk. Sedan han första tiden på ranchen blivit slagen sanslös ett par gånger av vildhästarna, hade man aldrig mera fått upp honom i en spilta. Han tog hellre stryk av basen än han gick upp till en otamd häst, men pojken var duktig att mjölka och fodra svinen och ranchägaren hade hållit honom kvar hela året. Först för 14 dagar sedan vid sina varannan vecka återkommande stadsresor hade ranchägaren släppt pojken och tagit honom med sig. Han hade väl fått sina vardagskläder och försvunnit någonstans åt annat håll eller frusit ihjäl, menade Georg.

Själv var Georg från staten Montana i Förenta Staterna, hade gått upp till Kanada för att taga fri jord och börja farma. Ända sedan 15 mars föregående år hade han varit på ranchen. Ett år skulle han försöka hålla ut, han hade kontrakt på 500 dollars i avlöning för året, men ännu hade han ej fått ut några pengar.

Nu skrevo vi 15 januari, om två månader var hans tid ute, då ämnade han sluta och bli sin egen. Det skulle öppnas nytt land där i trakterna någonstans och sin avlöning skulle han ta ut, om han så skulle slå den ur ranchägaren.

Prugh hade varit gift 3 gånger, men alla hustrurna hade gått ifrån honom.

Gumman jag sett på kvällen och som jag trott vara nära 100 år var skotska, krigsänka och blott 35 år gammal. Grabben var en flicka om 13 år, fast hon gick klädd i en av basens avlagda omändrade overaller. Två år hade den skotska missisen hållit ut som hushållerska på platsen utan att ha fått en cent i av-

löning, hon var alldeles barsliten, men hon tog sig ingen stans så länge ej flickan var äldre. Tösen hette Sorken och det passade, ty hon var svart och tyst och kvick och rädd som en råtta.

Trakten här var alldeles ny. Prugh var den förste som slagit sig ned här för 8 år sedan och tagit för sig av betesmarkerna. Han hade över 10,000 hektar egen och av guvernementet arrenderad jord, därav hälften var inhägnad och c:a 200 hektar odlad. Det fanns f. n. ungefär 500 hästar, 450 nötkreatur och 300 svin på ranchen. Det var djurstocken vi skulle sköta på två man.

Själv deltog ranchägaren aldrig i arbetet annat än med inridning och inkörning av hästarna.

Från kl. 5 till kl. 9 räckte arbetet med fodring och mjölkning. Då släppte vi ut alla djur, som skulle ut för dagen, och det var de flesta, togo mjölkflaskorna i händerna och gingo upp till boningshuset för att spisa frukost och separera mjölken.

Nu vid dager såg huset ännu ruskigare ut än kvällen förut och runt om jämns med fönstren var upplagd en mäktig bädd hästgödsel. Maten var densamma, som jag bjudits på kvällen, plus pannkakor. Jag åt 9 pannkakor den morgonen, så hungrig var jag. Ranchägaren höll på att svälja mig med ögonen, men jag bara åt.

Efter frukosten skulle djuren, som voro kvar hemma, vattnas. Hingstar, kör- och ridhästar, flockar av större och mindre kalvar och 300 svin. Vattenpumpningen tog 4 timmar om dagen, 2 på förmiddagen och 2 på eftermiddagen.

Svinen, som allesammans bodde i en stor halmstack, utfodrades på så sätt att man kastade en säck

gröpe över axeln och lät innehållet rinna i en lång sträng utåt prärien. När den ene av oss fodrade måste den andra gå bredvid med en sexton fot lång råhudspiska och hålla svinen på avstånd, annars hade man blivit levande uppäten. Gröpransonen, som tilldelades dem, var så otillräcklig att de voro vilda av svält. Förutom gröpet skulle de leva av hästgödseln i stallarna, men de hunno aldrig dit, förrän gödseln var stelfrusen. Många hade bensjukdomar och kommo uthoppande ur halmstacken som harar med benen vikta under sig och ibland åto de större och kraftigare upp de svagare och ofärdiga levande. Jag vet ej om svinkontot gav någon vinst, men uppfödningsmetoden och behandlingen av djuren var typisk för denna ranch.

Sedan utfodring och vattning var undanstökad grepo vi oss an med att köra ut gödsel ur stallarna. Med spett och korp bröto vi loss stora hundrakiloblock, som vi lyfte på åkdonet med händerna, det var som att köra sten eller is.

Ett stycke bakom stallarna stjälpte vi av lassen, där på en plats låg gödseln samlad sedan alla 8 åren. Vi körde många lass den dagen, men det märktes knappast, gödselvallarna blevo blott en aning lägre för djuren att äntra över ned i båsplatserna. Om vi varit 10 man i stället för 2 att utföra de dagliga löpande göromålen så hade alla haft händerna fulla, nu fanns det ingen möjlighet att någonsin få någon ordning på det hela.

Kl. 1 fingo vi middag, dåligt stekt fläsk och hårdstekt potatis jämte ett tefat grynkaka som skulle utgöra efterrätt, smör, bröd och thé.

Omedelbart efter middagen började vattenpump-

ningen och utfodring av en del djur och vid tretiden gränslade vi sadelhästarna för att driva hem de djur som skulle tagas in för natten.

Åter vidtog utfodring och mjölkning och kl. 8 på kvällen fingo vi kvällsmat.

Endast tre mål mat om dagen bestods, aldrig något kaffe eller thé som mellanmål och man satt blott till bords 12 à 15 minuter vid måltiderna. Dagarna blevo utfyllda av arbete från kl. 5 om morgnarna till kl. 8, 10 och ibland 11 om kvällarna, med avbrott bara för de korta uppehållen för 3 mål mat.

Till följd av arbetet, den stränga kölden, de långa timmarna mellan målen och den korta tiden som var anslagen för ätandet, blev jag så hungrig att jag åt som jag knappast skulle varit civiliserad, högg åt mig och sväljde nästan helt allt som stod inom räckhåll på bordet. Ranchägaren bleknade och spände ögonen i mig, men det kom mig icke vid, hade jag tagit honom i båten fick jag på ett eller annat sätt försöka ro honom i land. Skulle jag utan avlöning pressas i hårt arbete ämnade jag åtminstone försöka göra rätt för mig vid min ända på matbordet.

Under järnvägsresan över prärien hade jag undrat vad alla dessa djur jag såg ute i det fria levde av i trettio graders köld ute på de snötäckta vidderna Hästarna skrapa undan snön med hovarna och äta det vissna präriegräset under snötäcket, dessutom finnes det i regel halmstackar litet varstans på prärien, där de få taga sin föda. För att släcka törsten få de slicka snö.

De få leva hur de kunna, lida hårt av svält och köld emellanåt, men de flesta leva över vintern. Hästen är ett rörligt djur, som kan springa sig varm, om

han ej är för utmattad av hunger. Bland de äldre stelbenta djuren och sommarfölen kräver dock vintrarna dryga dödsoffer.

Värre är det med nötkreaturen, de ha ej hästens livliga rörelser, ej hans förmåga att under snön skaffa sig föda och behöva mera vatten. Få de ej hjälpfoder och vindskydd mot blåst och köld duka de under i massor de hårda vintrarna.

På Prughs ranch fingo de flesta hästarna försörja sig bäst de kunde ute på prärien. Det fanns halmstackar på den uppbräckta odlade jorden, där de kunde äta, vid dem hade de skydd mot köld och vind liksom i dalgångarna. När hästhjorden ställer sig till vila för natten står den tätt sammanpackad på en vindskyddad plats, de som bli stående ytterst tränga sig litet emellan in i flocken, på så sätt växla de hela tiden, så de få nytta av varandras kroppsvärme. De kor som mjölkade togos alla under tak varje natt. Alla kalvar under ett år hade ett särskilt skjul, där de efter behag kunde gå ut och in natt och dag och där de även fodrades. I det skjulet var så mycket gödsel att man knappast fick handen emellan ryggarna på djuren och taket.

Vi kunde taga in 300 djur under tak; då blevo alla spiltor, bås, boxar och vartenda kyffe fullt.

Djurantalet var i allt 950 liv utom svinen i halmstacken, de flesta måste ständigt vistas under bar himmel. På sydsidan av ranchen i det fria fanns dock uppfört långa rader av foderhäckar där djuren hjälpfodrades, om omständigheterna krävde och foderförråd och arbetstid räckte till.

Av hästarna voro ungefär två tredjedelar grövre, avsedda till draghästar, svart perceron, kolsvarta,

kraftiga, livliga hästar. Av denna ras höllos 8 avelshingstar på ranchen. Resten av hästarna utgjordes av den lättare ridhästtypen med mycket vildblod i. Av denna ras hölls endast en avelshingst; de stå i låg kurs i Kanada. Priset på en god arbetshäst i västern är 100 dollars och man kan få en ridhäst i stil med Järvafältets bästa löpare, för 25 dollars.

Nötkreaturen voro av rasen red polled cattle, rödkullor, härdiga kraftiga djur, förenande goda mjölkegenskaper med stor kroppsmassa.

Alla djuren på ranchen voro härligt vackra djur, en fröjd att se, svinen dock undantagandes, de sågo ut som prärievargar eller magra rävar. 12 ridhästar stodo ständigt på stall, det hörde till morgonsysslorna att sadla upp 3 hästar.

Ibland fingo sadlarna ligga på natt och dag, om det var något särskilt i görningen.

Man »går» ju alltid därute i de stora landen i väster, som vi vet, man går öst, man går väst och man går hem till Sverige över Atlanten ibland. Här på ranchen gingo vi i verkligheten endast när vi utförde sysslorna hemma, i övrigt gingo vi på sadelhästarna. Och man red i takter så hastiga, i en fart så våldsam att hästarna lågo likt strimmor efter marken.

I ett moln av snö på skumhöljda löparehästar gick ritterna likt vindens hastighet, tills man löst sin uppgift, antingen det gällde inspektion av stängsel, hopsamlandet av en hjord eller något annat.

Det ligger en ofantlig tjusning i dessa västerns vilda ritter över prärievidderna. På en timme kanske man tog ur hästen varenda uns muskelkraft, då reds genaste vägen hem, sadeln svängdes över på en vilad häst och ett par minuter senare betecknade ett snö-

moln över den brutna terrängen boyens väg, där han red att upptaga det avbrutna jobbet. Om en häst reds ihjäl frågade ej ranchägaren efter, blott han fick ut mesta möjliga arbetsprestationer ur folk och djur.

Till hjälp med hopsamlandet av häst- och boskapshjordarna fanns på ranchen 6 av västerns utmärkta Cattle-hundar, samtliga med mera eller mindre vargblod i. Hur kallt det än var fingo dessa hundar aldrig vistas under tak, om dagarna hade vi ständigt användning för dem, om nätterna sovo de i snödrivorna runt bostadshuset.

Hundarna voro emellertid i utmärkt kondition, vi sköto dagligen några harar, av vilka prärien vimlade, så de fingo färskt kött, dessutom fingo de skummjölk efter behag.

Hundarna voro lika goda i hemdrivandet av hästarna som av nötkreaturen. När vi redo samman hjordarna hade vi endast att med sadelhästarna få dem på rätt stråt, sedan skötte hundarna resten, höllo dem samman och lagade att de höllo farten. Hundarna höggo hästarna i bakbenen liksom de gjorde med nötkreaturen, men samtidigt hunden biter hästen trycker han sig platt efter marken, ty hästen slår bakut, men slår för högt och träffar ej hunden.

På denna ranchen fångade vi ej djuren med lasso ute på prärien, vi drevo dem i regel inom inhägnaden vid ranchen och drevo dem runt där. På lagom avstånd från stängslet vid ena långsidan satt ranchägaren på en sadelhäst med lasson färdig och valde sina offer. Aldrig såg jag honom missa ett kast. Med osviklig säkerhet ven repet genom luften och föll runt halsen på någon olycklig häst. Sadelhästen backade upp, repet som var fäst vid sadelknappen stramades,

den fångade hästen kastades överända. Vi boys redo fram och lade även våra lasson runt hästhalsen och så fingo sadelhästarna bogsera in honom i stallet. Vi togo vinden av honom, nästan kvävde honom, men ett par minuter sedan han fångats stod han väl bunden i en spilta med grova rep om halsen. En sådan häst, som tagits in för dressyr, gick svält, törst och misshandel till mötes.

När man väl fått selen eller sadeln på honom kom den ej av förrän han var tränad. På en vecka eller litet till var han vanligen bräckt som en färdigdresserad häst kallas därute eller också var han död — ihjälslagen. De infångade hästarna kämpade för livet och för friheten, de beto vilt omkring sig och slogo lika hårt med fram- och bakbenen.

Ibland körde en häst ut huvudet genom taket och ibland hände det att ett kraftigt djur kom baklänges ut genom väggen med hela spiltinredningen ramlande omkring sig, men han infångades på nytt, halvkvävdes, släpades in igen och dressyren fortsatte. Många gånger blevo vi boys så illa slagna av hästarna att vi släpade oss ut som gråsälar ur stallen och lågo utanför väggarna som i kramp.

Jag trivdes utmärkt med mitt arbete, trots de nästan omänskliga fordringarna i arbetsprestation, men jag hatade min husbonde lika mycket som alla andra gjort före mig och jag avskydde hans grymma behandling av djuren.

Jag antar att det för de tre missiserna varit ett tvivelaktigt nöje att ramla i brudsäng med den mannen.

Utom de långa råhudspiskorna, med alnslångt blyinfattat skaft, använde ranchägaren vid själva de för-

beredande övningarna med hästarna, uppselning eller sadling, en grov järnbeslagen spak.

Med den slog han ned hästarna, slog dem över hjässan så de stupade sanslösa gång på gång.

I foder erhöllo de blott ett par små givor halm pr dag under dressyrtiden och endast så mycket vatten att ej magen slutade arbeta.

Alla västerns hästar ha en utmärkt gålust. Blott de gingo framåt dresserade Prugh dem, han kände alla vildhästarnas knep, för allt visste han bot. Huru de än betedde sig kom ingen ur hans klor förrän han fick dem som han ville.

Endast de som stegrade sig och gingo över fick han ej någon bukt med. De resa sig och kasta sig handlöst baklänges i stället för att gå framåt, krossa ryttaren under sig eller draga ett helt spann med sig så att djuren bli lemlästade i redskapen.

Det hände några gånger att vi fingo in sådana djur, de hade koller, voro vansinniga eller blevo det på grund av blodutgjutning i hjärnan genom tortyren med spaken.

Dylika hästar skötos en kula för pannan, blevo utsläpade ett stycke på prärien och lämnade åt vargarna.

Jag hade vistats ungefär en vecka på ranchen då det en kväll var klar himmel och det allra ståtligaste norrsken över firmamentet.

Den kvällen tjöto vargarna mera hemskt än vanligt på prärien.

Det var omöjligt att somna. Hungrigare, hemskare och allt närmare hördes vargtjuten ju längre nattens tysta timmar sakta kröpo fram. Gång efter annan drevo hundarna bort vargarna från husen.

Så blev det med ens frampå efternatten ett förfärligt liv utanför. Vargarna anföllo hundarna. Alla sex de storvuxna ranchhundarna störtade sig mot dörren till huset och satte sig i säkerhet i farstun under ursinnigt skällande.

Ranchägaren sprang ur sängen, ryckte till sig ett laddat repetergevär och tömde magasinets bly efter de flyende vargarna, sparkade obarmhärtigt ut hundarna i snön, kom in alldeles askgrå i ansiktet och gav en kort skarp befallning.

— Starta arbetet, boys!

Och nästa order upp genom taket till missisen.

— Håll maten färdig kl. 6!

Klockan var 3 på morgonen, när vi med lyktor och mjölkkärl vandrade ned till stallarna. Himlen var övermulen och vinden som förut stått nordlig hade kantrat över till nordost och friskat i, och runt om tjöto vargarna lika intensivt.

— Vad är det nu i görningen? sporde jag min kamrat.

— Det är snöstorm i faggorna, kom det dystert från Georg. I dag kan du vara säker på att vi få slita hund, tillade han, när vi sköto upp dörrarna till ladugårdslängorna. Såg du hur ranchägaren såg ut i synen?

Prugh, som i vanliga fall ej lämnade huset förrän efter frukost, kom snart ned i stallarna, piggade upp oss då och då med ett rytande att vi skulle raska på i arbetet. Hela tiden under mjölkningen gick han gången bakom korna fram och tillbaka och bara svor, ej svenska kötteder utan en hädelse på sitt språk över den svarte potentat till vilken han förskrivit sin själ och som nu i form av den väntade snöstormen höll på att draga olyckor över honom. — Gud döme dig, du

son av en hynda, morrade han till gång på gång där han vandrade fram och tillbaka med en av de grova piskorna i handen. Ibland ryckte han upp dörren och tittade ut i luften, ibland gav han en kostackare en stråke med piskskaftet utefter ryggen så hon råmande sjönk på knä i båset.

Basen var på ett förfärligt humör, han måste ha någon att rasa ut över.

Jag förstod att dagen skulle bli het trots kölden.

Vi hade jäktat arbetet så vi utfört det på en timmes kortare tid än vanligt.

Kl. 6 stodo vi åter i köket med morgonmjölken, färdiga att sätta oss till bords för frukosten. Husbonden deltog ej i måltiden, han gick ut och in med bister uppsyn och rätt vad det var innan jag hunnit svälja mera än fyra pannkakor, röt han till, så vi hoppade högt i luften.

— Till häst! Vartenda djur på ranchen skall hem, starta ögonblickligen!

Det var bara att lyda. Med sorg i hjärtat lämnade jag bordet och pannkakorna. Några minuter senare sutto vi till häst. Hundarna, som krupit samman uppe på toppen av en höstack, visslades ned.

Basen deltog för en gångs skull i hopsamlandet av djuren, satt grym och arg på sin häst och gav order.

— Vi dela på oss, ta två hundar var, rida nord, öst och väst att börja med. Driv hem allt vad djur ni finner, rid som djävlar och byt hästar, när ni kommer hem med en flock.

Han ropade två av hundarna i namn, satte sporrarna i hästen så denne stegrade sig och försvann i ett snömoln rakt nordligt. Vi voro ej sena att följa exemplet; med 2 hundar var redo vi öst och väst.

I Kanadas prärieprovinser är det under mörkaste tiden på vintern dager emellan kl. 7 f. m. och kl. 5 e. m. Nu var det halvdager redan vid sextiden på morgonen.

Kl. 11 på förmiddagen voro alla ranchens djur drivna inom inhägnaden, som var fullpackad av hästar och nötkreatur.

Alla 12 sadelhästarna hade fått gå sina ronder och stodo i spiltorna med skälvande flanker och svetten strömmande som ett majregn efter sidorna. Andra fångades in i de tröttridnas ställe, sadlades upp och snart sutto vi på vilade hästar i färd med att fånga in och bringa så många djur som hade plats i skjulen under tak.

Det gällde i första hand difölen, över 100 stycken. De voro alldeles vilda, hoppade som stengetter över varandra och upp på ryggarna av de äldre hästarna. Ibland blevo vi boys, som drevo på, inklämda emellan djuren så benen somnade. Ibland blevo våra hästar omkullsprungna med fara för oss själva att trampas i mos under de pådrivna, uppskrämda djurflockarna.

På sin sadelhäst satt Prugh orörlig, som gjuten i brons, röt ut sina order och gjorde kast på kast. Ibland fångade han 2 föl i snaran, ibland 3, ögonblicket efter voro vi framme med våra rep och de vilda ungdomarna åkte in i stallarna som en sprattlande massa släpande på rygg, huvud eller sidor.

Det hela tog tid men gick i alla fall fortare än man skulle trott.

Sedan kom turen till de högdräktiga stoen och dito korna, dem behövde vi endast mota in, likaså med de yngsta ungdjuren.

Vi fingo in många flera djur än utrymmet tillät,

valde ut dem som bäst behövde ha skydd och körde ut de övriga.

Grindarna slogos upp, djuren som ej fingo plats inne, fingo ta vägen vart de ville. Men det var som om de anat något. Fast vi skrämt dem och jagat dem hela förmiddagen använde de sig icke av friheten att fly åter till prärien. De skockade i stället ihop sig i skydd av husväggarna.

Och vad man fruktat kom redan innan vi ens voro färdiga med ordnandet av de intagna djuren.

Vinden ökade ytterligare, det var alldeles mörkt i luften, så kom det några små oskyldiga virvlar utifrån prärien och i nästa minut bröt snöstormen lös.

Det dånade och sjöng i luften, fräste som av kokande vatten och från luften, från marken kommo projektiler av is och snö med den förfärliga vindstyrkan som kändes likt nålar och spik, dem intet mänskligt skinn stod emot. Hela prärien blev ett dånande, sjudande helvete av vind, is och snö.

I tre dygn rasade snöstormen med oförminskad styrka. Vi fingo krypande eller gående baklänges mot vinden försöka taga oss fram emellan boningshuset och stallarna för att nödtorftigt förrätta sysslorna med djuren och med fara att bli ihjälslagna. Litet emellan slets ett stycke av ett tak eller en vägg loss, en flock hästar störtade vettskrämd ut i snöstormen med grimskaft och brädstumpar släpande efter sig. Topparna blåste av höstackarna och fodergången fylldes av snö. De flesta djuren blevo utan mat i tre dygn, vatten fick inga, svinen i halmstacken fingo leva av varandra.

Sista natten nådde stormen sin kulmen, det bräckliga boningshuset vaggade som ett skepp i sjögång,

jag trodde var minut det skulle blåsa över ända. Det stod dock emot påfrestningen utan att ramla men all takpapp blåste bort.

På morgonen slutade snöstormen lika hastigt som den börjat, det blev med ens alldeles lugnt med klar himmel.

När det blev dager, kunde vi ta en överblick av förödelsen. En tredjedel av kalvskjulet hade sista natten blåst över ända och slagit ihjäl ett tjugutal kalvar. Bakom en av stallängorna lågo 4 kvigor döda, kvävda av snöstormen. Huru många svin som ätit upp varandra blev aldrig räknat.

Det var tredje gången på 8 år denne ranchägare gjort förluster i hus och djur på grund av stormarna. Denna gången slapp han jämförelsevis lindrigt undan, de föregående gångerna hade husen blåst runt prärien och dödat massor av djur. Det fanns en plats strax invid ranchen där de förolyckade djuren under årens lopp släpats samman, där låg ben och skallar efter flera hundra.

Efter snöstormen satt kölden i. Temperaturen sjönk samma dag till en nivå att kvicksilvret frös i de vanliga termometrarna.

Finskans spådom om vargtjuten blev den hemskaste sanning, — människor och djur på prärien gingo en fruktansvärd tid till mötes.

Sedan nu vintern satt in på allvar fick jag också känna vad kanadensisk köld vill säga. Det var det ohyggligaste jag kunnat tänka mig. När man inifrån huset kom ut i köld och vind kändes det som om man fått kroppen i ett skruvstäd, som om hela ens lekamen pressades samman av en osynlig järnhand, som om

hela ens människa stungits med nålar och spjut och man halft domnade bort i en ohygglig krampförnimmelse.

Hela snötäcket över prärien låg efter snöstormen hårt packat som glas. Hästarna skrapade sina hovar blodiga, när de sökte sin föda under snön. Pumparna fröso sönder, så vi fingo hissa upp vatten med hinkar till djuren. Man blev alldeles överisad under arbetet, skor och byxor brötos tvärt av som trädstickor, man förfrös händer, fötter och ansikte. Aldrig vågade vi gå in i bostadshuset utan att först ha gnidit våra ansikten med snö och ändock hände det att husbonden, som satt där inne i värmen, hånfullt utropade vid inträdet:

— Jag tror du doppat trynet i mjöllår'n. Då var hela näsan vitfrusen och man måste ut igen och företaga en ny smärtsam snögnidning.

Djuren magrade ned till oigenkännlighet, en efter en blevo de efter i flockarna, föllo här och där på prärien av köld och matthet och dogo.

De äldre hästarna förmådde ej resa sig, sedan de lagt sig vid någon halmstack och benen domnat av kölden. På natten kommo vargarna och började äta av dem, gnagde av öronen och köttet på käkarna men dödade ej hästen.

Dagen efter kanske det var så lyckligt att någon av oss red vägen fram och funno den halvdöda, vargätna hästen. Var det ett mindre värdefullt djur befriades han från vidare lidanden med en kula för pannan. Var det däremot ett dräktigt sto forslades hon till ranchen och räddades till livet. Öronen voro bortgnagda och hela tandgården blottad, men till våren skulle

hon föda ett föl som kanske för ranchägaren var värt en 40—50 dollars, och hon fick leva.

Kalvarna, som voro i mjölkåldern, sögo varandra på öronen enligt kalvars sed, med påföljd att öronen fröso och föllo av jäms med huvudet.

Korna började dia varandra och blevo så svårmjölkade att det var fara värt man blev ihjälsparkad när man satte sig till dem med mjölkhinken. Men vi hade tortyrmedel att sätta på dem så vi kunde sträcka ut dem, så de blevo långa som en söndag och ej kunde röra en fena, endast rulla med ögonen. Då råmade de arma liven, när vi togo mjölken av dem, ty spenarna voro ett enda frostsår.

Vi blevo utan sovel i huset, men kölden gjorde det omöjligt att slakta någon av de magra grisarna. Skållvattnet hade frusit, innan vi ens fått grisen i löghon, vi fingo leva på smörgås och stekt potatis, tills nästa gång basen företog en stadsresa.

Ved fanns ej att köpa för pengar, men kol fanns i en gruva ett par svenska mil från ranchen. Där hämtade någon av oss varje vecka med ett fyrspann kraftiga hästar ett lass om cirka 1,500 kg., ibland räckte det veckan ut, ibland var det hur det kunde. Vi eldade så spis och kamin voro rödglödgade och ändå var huset vitt av rimfrost på insidan om morgnarna.

Trots kölden företog dock ranchägaren varannan vecka sina stadsresor. Den öppna färdsläden övergavs visserligen och en annan grävdes fram ur snödrivorna i stället, en som såg ut som ett hönshus med ett litet fönster på och en kamin inuti och utan andra draghål än en knivsbred öppning för tömmarna att löpa i.

I den stuvade Prugh in grädde och smör samt kol för eldning under resan och sedan vi spänt för 4

eller 6 av hans bästa löpare gav han sig i väg på måndagsmorgnarna, så snön sprutade om medarna och röken stod rakt mot skyn ur den underliga farkosten, och i bästa fall var han ej åter förrän på onsdagskvällarna.

Det var som om en ond ande skulle lämnat ranchen, då husbonden reste sin kos; då blev det skämt och glam, sång och mat hela dagarna.

Svinen fingo några extra säckar helhavre till påbröd på gröpransonen, men i övrigt körde vi ut så många djur, som kunde reda sig mot kölden, togo ridturerna så korta och hastiga som möjligt och gjorde oss god tid vid målen. Det ena pannkaksfatet efter det andra länsades och missisen letade fram honungskrukan och ställde på bordet och sedan vi spisat togo vi ännu längre rökraster efter maten. Fram på eftermiddagen kunde det hända att flickan kom ut på farstubron och signalerade med en flagga, slog ut bokstäver och ord i luften som i svensk översättning kunde betyda: — Kom in grabbar, så få ni kaffe och frasvåfflor. Om vi då hängde på en hästrygg inom synhåll eller höllo på med någon excercis av djuren utanför stallarna voro vi ej sena att släppa vad vi hade för händer och skynda upp till boningshuset.

Där stod då ett lika välförsett kaffebord som om man varit hemma i Sverige, det var glädje och otvungen stämning, man kände att man var född till människa igen. Sorken sjöng skotska höglandsvisor och ibland fingo vi av henne overallen och hade henne att gå på händerna runt köket i bara underlivet och kalsongerna. De dagar basen var ur vägen voro våra klang- och jubeldagar.

När jag vistats en tid på ranchen var mitt beslut fattat. På denna plats kunde jag ej stanna ett helt år utan annan ersättning än en omgång arbetskläder och dito skor.

Jag kände mig djupt besviken. De hårda förhållandena och gödselkörningen på ranchen var förfärlig; det arbetet syntes hopplöst.

Hur vi än arbetade alla lediga stunder och på övertid var det ständigt lika stora gödselberg i stallarna att bearbeta med spett och korp och en morgon låg en häst död i en spilta. Han hade ej förmått resa sig, sedan han lagt sig, tillföljd av gödselvallen bakom honom, och under sina fruktlösa försök att komma på fötter hade han fått huvudet under kroppen och kvävt sig.

Den morgonen hoppade basen jämfota i vintermössan trots kölden och åkallade sin svarte medhjälpare i den ena salvan svordomar efter den andra. Och det var över oss boys han levererade sina salvor, över vår oduglighet. Den morgonen bestämde jag mig för att begära skilsmässa från min husbonde så fort tillfälle gavs. Så länge vintern och kölden varade hade jag intet val, men till våren ville jag ifrån platsen, om jag så skulle rymma.

När Prugh gjorde sin första stadsresa efter min ankomst till ranchen sände jag brev med honom att posta till min vän Erik H. i Winnipeg. I brevet hade jag beskrivit platsen, den omänskligt tilltagna arbetstiden, vad sorts människa jag fått till husbonde och vad som väntade mig i avlöning om jag höll mig kvar ett år. Erik H. var mannen som kunde förskottera mig biljettpengar för återresan till Winnipeg och sedan blev det alltid någon råd.

När basen återvände från sin andra stadsresa hade jag min plan klar, som jag övertänkt i flera dagar. Var Prugh den som Georg beskrivit honom kanske han aldrig postat mitt brev, rädd att jag skulle komma i förbindelse med yttervärlden.

Var brevet däremot postat visste jag att jag skulle ha svar när han återkom andra resan.

Jag fick intet brev med posten. Saken var klar, mitt eget var aldrig avsänt.

Den kvällen talade jag allvar med mr Prugh.

Han hade varit värd ett kok stryk, men det var ej rätta vägen för mig att få någon rättvisa. En svensk emigrant hade ett och ett halft år före min tid låtit honom gå igenom den ekluten, när Prugh efter hans fullgjorda träldomsår lämnat honom avlöningen: blåkostymen och skorna. Han hade genompryglat Prugh så grundligt inne i bostadshuset att ranchägaren måst gå till kojs för en vecka och ej ens kunnat ligga utan käpp. Pojken drog i alla fall kortaste strået, ty han var nykommen emigrant och rättslös i landet, under det Prugh var rik ranchägare och kanadensisk medborgare, svensken fick lida ett flera månaders långt fängelsestraff för hemfridsbrott och misshandel.

Detta om Prughs och svenskpojkens mellanhavande hade vår skottska hushållerska berättat mig, samtidigt som hon rått mig att ej förgå mig; därpå vann jag intet. Sedan vi spisat kvällsmat lät jag upp min näbb och talade till husbonden och jag tog på mig en min som om jag varit ett fromt läsbarn.

— Jag skall be få ut min månadslön i kväll, sade jag blott.

En sådan oförskämdhet hade ej Prugh väntat, han starrbligade på mig en lång stund som om han sett

en dåre framför sig, så slog han näven i bordet och talade:

— Avlöning he, du skall stå här ett år, då får jag se, om du är värd någon avlöning.

Jag blev varken förvånad eller ond, jag var förberedd och jag tog fram mitt grova artilleri.

— Ett år, sade jag, då har ni misstagit er på person. Jag har rest hit till landet på kanadensiska statens bekostnad och skall den 15 april tillträda förmansplats å en av Manitobaguvernementets experimentstationer för djuruppfödning. Man sände blott ut mig 3 månader till ranch först för att få insikt i landets metoder av djurskötseln, och man valde er ranch bland 78 andra för ni är så väl känd vida omkring. Det stod säkert i telegrammet ni fick samtidigt jag anlände hit och stod det ej skall jag se till ni får besked.

Vad jag sagt var liga grov lögn som det var grovt artilleri, men jag såg att yttrandet ej förfelade sin verkan på mannen, ehuru han blott föraktligt fnyste, där han satt.

Dagar och veckor gingo. Allt var sig likt, maten, arbetet, kölden och husbonden, men så inträffade en händelse som helt och hållet förändrade situationen. Jag har förut beskrivit huru hårt vi fingo arbeta om dagarna, men söndagarna voro våra mest ansträngande dagar i hela veckan, då skulle det malas gröpe.

Det var naturligtvis på ren elakhet som ranchägaren ställde i gång med gröpmalningen om söndagarna för att göra vår tillvaro så odräglig som möjligt.

Vi hade en traktor och en kröpkvarn i ett skjul, säd kördes i en stor vagnsbox från ett förrådsskjul i närheten. Bara att starta den traktorn i 50 graders köld höll på att ta livet av oss. Vi turades om min kamrat

och jag att dra runt veven, tills våra hjärtan gingo som lammungsvansar och vi hängde utmattade och redlösa över någon balk. Ranchägaren bara svor, det var hela hans insats i arbetet. I det skjulet under arbetet med traktorn och kvarnen var det nära många gånger att jag skulle överfalla honom, men alltid lyckades jag lägga band på mig och lugna mig.

Min kamrat skötte traktorn, under det jag körde säd och öste i kvarntratten.

En söndagskväll glömde Georg att tappa vattnet ur traktorn med påföljd att den frös sönder, totalt sprängdes. Först nästa lördagseftermiddag upptäckte Georg själv olyckan, men vi voro så arbetsansträngda att han då i viss mån var ursäktad för försummelsen. Det var skador för minst 1,500 dollars. Georg kunde nu på inga villkor tänka sig få ut sin årslön; han var så bedrövad vid upptäckten, att han nästan grät.

Han väntade emellertid med att berätta ödet för Prugh, tills vi gått till sängs på kvällen.

Den kvällen njöt jag, där jag låg bland mina rockar, så illa anfäktades ranchägaren när han fick höra vilken förlust han åsamkats. Han lät som en barnsängskvinna och jag trodde han skulle avlida, sådana nödrop undslapp honom.

Jag önskade att vi tänkt på att frysa sönder traktorn förr, det var tydligen en liten omväxling i det vardagliga som gjorde gubbdjävuln gott.

Sedan Prugh varit otidig på Georg hela söndagen reste han till staden på måndagsmorgonen och vi voro av med honom i hela tre dagar.

Men onsdag kväll kom han åter med nya delar till traktorn och så blev det tre dagars reparationsarbete i kölden med att sätta dit dem under ett förfärligt

svärjande och rytande av basen. Tre år skulle Georg få stå kvar och arbeta för skadan han gjort, det garanterade Prugh och svor en salva, så det osade svavel i hela skjulet.

På söndagen gick traktorn på nytt men Georg sade ifrån att han ej körde den vidare. Han vägrade ej för något annat arbete, gick ensam att utföra de övriga dagssysslorna, men traktorn fick Prugh köra själv. Och det gjorde han verkligen för ovanlighetens skull.

Jag körde lass på lass med säd som maldes igenom, klockan blev 8 på kvällen, hon blev 9 och 10, mera säd skulle igenom, nu var det jag som skulle pressas.

Fram emot elvatiden började jag vackla, jag var slut, orkade ej mera. Gång på gång hängde jag över framgaveln på vagnsboxen och kräktes. Då såg jag plötsligt liksom i ett töcken hur husbonden famlade med händerna i luften ett slag och i nästa ögonblick störtade han handlöst i marken.

Jag kunde knappast stå på benen själv men trevade mig längs husväggarna in till min kamrat, som satt och mjölkade korna i ladugårdslängan samt bad honom hjälpa mig.

För Georg var saken genast klar så fort han kom in i kvarnskjulet.

Avledningsröret för gasen hade spruckit, hela skjulet var fullt av gas. Prugh var gasad och jag på god väg jag också.

— Kör undan vagnen och slå igen dörrarna, på 10 minuters tid är han färdig, han är ej mera värd än att dö som en hund, så mycket människor och djur har han pinat i sina dar, kommenderade kamraten, tog tömmarna, körde hästarna från skjulet och beredde sig att slå igen portarna.

Men jag hade ännu för mycket kvar av den svenska hederligheten — och dumheten i kroppen, och trots kamratens protester släpade jag ranchägaren ur skjulet. Och jag mera släpade än bar honom upp till hushållerskan i huset, där han så småningom kvicknade vid.

Det yttrades aldrig ett ord vidare om saken, aldrig fick ranchägaren reda på huru han kommit ur kvarnskjulet, aldrig frågade han oss. Han endast stirrade på oss morgonen efter, men någon söndagsmalning blev det ej vidare.

Aldrig efter den dagen kom en förolämpning eller ett ont ord över basens läppar till någon av oss, han tilltalade oss ytterst sällan.

Vi skötte våra sysslor, han såg det, men han undvek oss så mycket han kunde.

Han visste allt för väl att hans liv stått i våra händer den kvällen, vi hade skonat honom och vi skulle bägge en dag få lön för tjänsten. Mannen blev bättre, han fruktade oss — vi hade tagit gadden ur honom.

Prugh ändrade sig ej en tum, han var fortfarande lika grym och hänsynslös mot djur och människor, men Georg och mig, de farliga gasernas män, lämnade han framdeles i fred för sina värsta djävulskap och höll sig undan.

I medio av mars släppte kölden sitt grepp, det började sakta men säkert lida mot våren. Solen sken under långa vackra dagar, snön smälte på höjderna av prärien och det blev vatten i dalgångarna. Dag för dag togo sig djuren, fetmade upp, började bli livliga och rörliga igen, nu då de kommo åt vatten och präriegräset låg blottat på höjderna.

Allt efter som snön smälte undan kröpo ranchens lantbruksmaskiner fram ur drivorna, tröskverket och alla maskinerna till plogar och harvar, allt stod under bar himmel året runt.

Jag nämnde att trakten var nysettlad, ja den var så nyligen befolkad att kranier av präriens bufflar lågo kvar här och var.

Runt en och annan sten på höjderna var en ring upptrampad som ett djupt dike, där hade någon svagare buffeltjur sökt skydd mot en starkare rival. Och runt stenen hade sedan den vilda jakten gått tills den svagaste upphunnits, kastats över ända och dödats. Vanligen låg hans vitnade skalle kvar invid stridsplatsen.

Min kamrat Georg Mård slutade den 15 mars. Prugh var själv och hjälpte honom att välja ut ett lämpligt frihemman ett par svenska mil öst om ranchen, lämnade honom hästar, selar och redskap på lång kredit samt betalade ut hans fulla överenskomna avlöning för tjänsteåret. I stället för Georg kom en österrikare vid namn Paul, som var alldeles omöjlig för djurskötsel, han kunde inte ens mjölka, men han var god att köra gödsel.

Paul rullade cigarretter, rökte och körde gödsel dag ut och dag in, det var intet uppbyggligt arbete, men han drev på med sin gödselkörning, vantrivdes och fick sina skäppor fulla med ovett av ranchägaren varenda dag.

Sedan vädret nu blivit mildare fick jag Sorken till hjälp med hopdrivningen av djuren och hon gjorde mig stora tjänster.

Jäntan satt som fastvuxen på den vildaste häst och

hon flög fram som en fågel över prärien. När hon kom hem med en hästhjord ramlade föl och gamlingar över varandra av bara farten vid ingången till inhägnaden. Om jag sjöng fiskarvalsen på svenska för henne kunde jag få henne att mjölka en 5—6 kor eller bära fram hö till kalvarna. Sorken var bra fast hon var underlig och såg ruffig ut. Hon började emellertid som hästarna fetma upp, bli litet rundare i kinderna efter vinterkölden och instängdheten i bostadshuset.

Hon var fin på att länsa den ena efter den andra av de för ranchägarens egen person hemtagna boxarna med majsflingor. Majsflingor med tjock grädde och socker till var hennes förtjusning och jag högaktade henne för den smaken var gång jag såg henne i smyg sätta i sig ett skrovmål av Prughs favoriträtt.

Största delen av dagarna sysslades nu med hästdressyr. Våren stundade, det började bli liv i människorna igen och framförallt i affärerna med efterfrågan på inkörda och inridna hästar. Det var arbetsamma, krävande dagar. Väl hade jag befriats från gödselkörningen, sedan österrikaren kommit, men den övriga tjänstgöringen var så mycket strängare. Ej ens om nätterna var jag ledig. Ridhästarna stodo ständigt sadlade, varje natt företogs extra patrullridningar, ty hästtjuvar gjorde emellanåt en påhälsning och förde en flock med sig. Det var rolig tjänstgöring, men ytterst ansträngande, och för vila blev knappast någon tid.

Cowboylivet är det härligaste liv man kan föra, om man kommer bland hyggliga människor, men något hårdare liv kan man heller knappast tänka sig. Syss-

landet med djur är som jag tidigare nämnt mitt största nöje och jag skall berätta ett exempel just från denna ranch, vilket minne en häst kan ha.

I en hästs hjärna växla ej tankarna som i en människohjärna, en häst kan blott tänka en tanke i sänder, men han har ett ofantligt minne.

En dag då vi voro sysselsatta med uppselning av några nyinfångade hästar, kom en man ridande och begärde några par dragare för förflyttning av ett hus. Saken var den att Prugh sålt ett större hus han hade stående vid en utkant på ranchen till en annan person, som nu var där för att hämta det.

Man hade lyft det något från jorden, baxat under ett par grova bjälkar att tjänstgöra som medar och spänt för ej mindre än 24 hästar, för att med dessa hästkrafters hjälp flytta det från platsen.

Hästarna förmådde dock ej rubba huset och nu begärde mannen att få flera dragare från ranchen.

— Prat, sade ranchägaren, de förspända hästarna räcka mer än väl att dra bort huset.

— Led ut två sadelhästar! gav han order till mig.

Strax därefter sprängde vi iväg över prärien, följande mannen tillbaka till det omtalade huset med 24-hästspannet för.

När vi hunno fram, satt Prugh av, synade anordningen med medarna och draginrättningen, mönstrade seldon, tömmar och anspänningar, satt upp igen och gav order.

— Håll tömmarna klara, karlar, — och du, sade han till mig, när jag kommenderar gå, så låta vi piskorna arbeta.

Han red bort till vänstra sidan av spannet, jag satt

på min häst på högra sidan. Alldeles framför mig stod som höger ytter i spannet en nu 14-årig vallack som Prugh varit ägare till som unghäst och sålt för 8 år sedan. På åtta långa år hade ej hästen hört hans röst. När han nu fick höra den, började han skälva i hela kroppen, så selen skramlade på ryggen.

De 16 fot långa cowboypiskorna, som ständigt jämte lasson hade sin plats på sadelknappen, vecklades ut. Hästen såg mig som satt alldeles bredvid honom veckla ut piskan och säkert förstod han att han skulle få smaka den, men därpå aktade han intet. Ögonen höllo på att tränga ur huvudet på honom, han blott såg efter djävulen i människohamn, som satt där på sin sadelhäst 23 hästbredder ifrån honom, och utdelade sina korta kommandon.

Den rösten, den mannen hade för livet ristats in i hästens hjärna.

Säkert mindes han detaljerna, när han som 6-årig vildhingst blivit infångad, halvkvävd, stympad, svulten, törstad och slagen sanslös av mannen med den rösten.

Vid varje ord Prugh uttalade skalv hästen till så han höll på att sjunka till marken. Ett sådant minne har en häst.

Kommandoordet föll, tömmarna stramade, piskorna svängdes, föllo i snärtande torterande slag över 24 hästryggar, så håret rök. Hela spannet kröp ihop alldeles efter jorden, varenda häst högg i med varje sena. Några svänglar brast och dansade i luften, ett dussin bogträn sprungo av som tändstickor, draglinor sletos av och föllo skramlande till marken, några hästar gingo ned på knä och ett halft dussin sprungo ur selarna, men det mesta höll. Huset flyttade sig med en

suck, åkte över barjorden ut på snön uppför stigningen och försvann i dalgången på andra sidan kullen.

Icke ett ord bevärdigade Prugh männen, han svängde sin häst och red hemåt.

— Kräk, sade han blott, kräk till folk, som ej kan hantera djur. Tolv hästar hade varit nog att flytta huset, muttrade han, när vi redo tillbaka till ranchen för att upptaga misshandeln av de hästar som skulle bräckas den dagen.

Sedan klimatet blivit bättre läktes så småningom frostskadorna i mitt ansikte och på lemmarna. Men nu fick jag en annan åkomma i stället, jag trodde jag fått böldpest. Eldröda bulor, stora som plommon, slogo upp på ansikte, hals och händer och blevo värre för varje dag. De övriga innevånarna på ranchen började betrakta mig med skygga blickar, troende att jag hade någon förfärlig sjukdom i kroppen.

Själv visste jag ej vad jag skulle tro, jag hade varken feber eller värk, men en klåda som var förfärlig. En söndagseftermiddag, då jag hade en stunds andrum från arbetet, lade jag mig att vila i min säng några minuter. Då fick jag en förklaring på hela sjukdomen.

Rätt vad det var fick jag se en massa röda feta djur börja kräla över mig i sängen. Jag hoppade upp och började undersöka bland lumpen. Där var en enda rörlig massa av vägglöss — millioner.

Problemet med bölderna var löst, jag höll på att bli levande uppäten av vägglöss. Sedan solen värmt upp huset hade väggohyran fått liv.

Sorken anropades, fick en vink om vad sorts passagerare jag hade i sängen och gick på jakt.

När jag på kvällen åter kom in i huset kunde flickan

glädja mig med att hon bränt upp sopskyffeltals med vägglöss. Missisen hade gjort storstädning, lagt ny halm i madrassen, sprutat med insektspulver både i sängen och innanför de trasiga tapeterna och dragit sängen från väggen. Det blev bättre, mina utslag försvunno. Vägglöss funnos nog kvar, men de minskade betydligt.

Nu fick jag andra nattgäster i stället. Hade det varit folktomt på ranchen under vintermånaderna, så blev det nu så mycket livligare, i början av april var det riktigt marknadsliv.

Folk kom och for, det såldes och byttes hästar och Prugh gjorde affärer. Hela stallängorna stodo fulla av inkörda och inridna hästar, den salubjudna boskapen hölls i inhägnader runt ranchen. Folk kom långa vägar ifrån och ville ha ston betäckta, betalade för besväret och erlade fölavgifter från föregående år. Det flöt in pengar, skrevs checker, lämnades växlar och reverser på lång kredit.

Varenda natt hade vi gäster på ranchen. Min säng var gästsängen, ibland lågo vi tre man i den, ibland fem. Alla mina sängkamrater voro trasiga och smutsiga. Hade jag förut blivit uppäten av vägglöss, så blev jag nu så full av klädlöss att mina kläder och min kropp blev ett enda myller av löss.

Jag förstod ej vad jag fått på kroppen att börja med, ty i Sverige använder ju ej folk sådant, åtminstone ej i de kretsar jag brukar röra mig. Jag kände mig som jag logerat i en myrstack så fort jag stod stilla eller satte mig. Då tog jag en dag och undersökte kläderna i solskottet bakom en höstack. På skjortan satt så tätt med löss som flugor på ett sommarfönster. Jag bleknade under solbränna och frostskador, aldrig hade jag

tänkt mig jag skulle råka så ut i Kanada; när det ena släppte tog ett annat elände vid.

Jag vill ej önska min värsta ovän att vara full av löss, det var förfärligt och jag räknade med tacksamhet ut att jag blott hade en vecka kvar på platsen.

Under den veckan gjorde Prugh ett verkligt genialiskt affärsschackdrag, som jag måste berätta. Han hade gjort ett byte med några tämligen värdelösa hästar mot 50 st. kalvfärdiga kvigor av samma ras han själv höll. De voro dock ej renrasiga, halvblod eller trekvartsblod kanske, ty de hade alla mer eller mindre utbildade horn.

När vi fingo hem den flocken och blevo fria från främmande människor för dagen på ranchen fick Prugh ett riktigt tillfälle att rasa ut.

Kvigorna fångades in, kastades omkull den ena efter den andra och hornen sågades av jäms med huvudet, ett vitglödgat järn från fältässjan stillade ögonblickligen blodflödet.

Några dagar senare kom en tysk, som var skapad som en vanlig människa och trodde andra om gott. Han köpte hela flocken som renrasiga rödkullor till ett pris av 75 dollars pr stycket. På den affären tjänade Prugh 2,500 dollars netto. En svår man var han.

Äntligen randades 15 april. Sedan jag förrättat morgonsysslorna, separerat mjölken och spisat frukost klättrade jag utan vidare upp på vinden efter min bästa kostym, letade reda på rena underkläder och riggade om från topp till tå.

Jag undrade vad basen skulle säga, ty ej ett ord om flyttning hade yttrats sedan jag 2 månader tidigare sagt upp mig.

Men Prugh hade tydligen förstått att jag menade allvar och kanske han var glad att bli av med mig. Han sade blott när han såg mig omklädd:

— Jag har litet att styra med här hemma på morgonen, men om en timme skall jag köra dig till stadden, du kan fylla bensin och vatten på bilen så länge.

Det hade torkat så pass på prärien att man sedan några dagar kunde taga sig fram med bil och Prugh var ägare av en Ford.

Alla mina vardagskläder och använda underkläder måste jag slopa, fulla av löss som de voro, men det fanns ej mycket kvar av min för 3 månader sedan till 60 dollars uppgående utrustning. Skorna voro avbrutna på flera ställen, hopbundna med ståltråd, byxorna hängde i trasor och av pälsen var ej stort mera i behåll än kragen och ärmarna och några fransar av ryggstycket. Vintern, vildhästarna, spik och taggtråd på ranchen hade helt förstört min cowboykostym. Jag bar ut hela lumphögen på sydsidan av huset så ej innevånarna skulle gå miste om solvärmen.

Men när jag åter stod i det smutsiga bostadshuset, iförd mina rena snygga kläder, såg jag fattigdomen och torftigheten omkring mig mycket tydligare än förut. Såg den stackars missisen och flickan, som varit mina medfångar, lidit med mig och som ännu på åratal kanske ej skulle kunna taga sig därifrån. De sågo så fattiga och hjälplösa ut att jag öppnade min kappsäck och delade med mig av det lilla jag ägde.

Jag donerade Sorken en svart och vitrandig skjorta och ett par kalsonger, hennes moder både nattskjorta, 2 vita svenska skjortor och två par kalsonger. Det kanske förefaller komiskt och underligt att jag gav de

bägge kvinnorna dylika plagg och endast den som vet vad fattigdom och nöd vill säga skall förstå mig.

Jag gav av gott hjärta, och mina gåvor blevo också med tacksamhet mottagna.

Jag visste att misissen var nästan fullständigt utan underkläder och att Sorken visserligen ägde ett par kalsonger, men de voro ej ens hela emellan hålen, utan liknade snarare ett löjnät än ett par byxor.

I gengäld för gåvorna fick jag ett stort smörgåspaket av hushållerskan.

Strax efter kom Prugh upp till huset, bilen startades och med lätt hjärta lämnade jag ranchen.

Nu tog resan till staden knappast 5 timmar och vi hunno alldeles lagom till stationen innan ett östgående tåg kom in.

Prugh tog upp sin plånbok och talade:

— Du har varit all right, jag vill vara lika tillbaka, här har du din avlöning för tiden du arbetat för mig, och han lämnade mig hela 75 dollars. Jag blev verkligen förvånad, jag trodde knappast jag skulle få något. Men han kanske ville vara på den säkra sidan och lämnade mig så mycket pengar att jag gav mig i väg så långt som möjligt.

Men nu fick jag ej resa på emigrantbiljett längre. Nu var jag frostbiten och lusbiten, mitt huvud och mitt ansikte hade ej varit i beröring med sax eller rakkniv sedan jag lämnade Sverige.

Jag var skäggig som en fornnordisk viking och håret började gå i ax, liksom vildhästarna var jag inbräckt för landets förhållanden, nu fick jag taga mig fram på egen hand bäst jag kunde.

Biljetten till Winnipeg kostade nu 30 dollars, emot 10 som jag betalat, när jag som emigrant reste ut. De

långa järnvägsresorna därute i det stora landet med de ofantliga avstånden knäckte våra kassor gång på gång, då vi frivilligt eller av vidriga omständigheter voro hänvisade söka arbete å andra platser.

Tåget gick, jag gjorde det bekvämt åt mig på min sammetsoffa i förstaklassvagnen, jag kände mig lika lycklig som om jag sluppit ur ett fängelse.

Hej!

Solen sken och livet lekte, mot Winnipeg gick färden, — mot nya upplevelser och öden.

Åter hos vännerna i Winnipeg.

När jag nu återkommit till Winnipeg lät jag raka och klippa mig och bada mig och uppsökte därefter mina vänner där, familjen H.

Jag kom som en uppenbarelse. Man hade talat om mig många gånger, undrat vart jag tagit vägen, varför jag ej skrivit. Nu var jag välbehållen åter, nu måste jag berätta.

Vin och frukt kom fram och jag berättade hela kvällen. Jag beskrev land och folk, ranch och klimat, huru jag själv haft det, beskrev utan överdrift eller skönmålning förhållandena, berättade blott den hårda kalla sanningen om livet för människor och djur på Kanadas prärier under vintern.

Min väns fru, som fortfarande höll på med sin plats som husassistent i en läkarefamilj, satt alldeles stum.

— Du arma barn, sade hon gång på gång, är livet verkligen så hårt. Här inom stadens hank och stör veta vi ej mycket om förhållandena ute i landet.

Men Erik, som kände landet och mig själv, uppträdde som sanningsvittne.

— Om du börjar må illa, Signe, skall jag sluta min beskrivning, sade jag. Men fru Signe höjde vinglaset och bad mig fortsätta.

När jag kom till episoden om vattenhissningen med hinkar 4 timmar dagligen i 50 graders köld, då våra

kläder och skor blevo som ispansar och brötos sönder, när kölden frestade oss så hårt, att när vi utifrån kommo in i rumsvärmen vi ögonblickligen somnade och föllo av stolarna i golvet, då tog hon fram papper och penna och stenograferade. Den poängen skulle hon sända sin gamle far i Hälsingborg direkt återgivet så som en emigrant upplevat och berättat den. Åter blev jag familjens gäst, bodde och åt gratis. Slantarna jag ägde fick jag ej röra för inackordering på annat håll, jag måste spara dem till nya arbetskläder och järnvägsbiljett till en annan plats. Man omhuldade mig på alla vis och visste ej huru väl man ville mig.

Jag kom in till Winnipeg just den tiden som emigranttrafiken till Kanada är som livligast på hela året. Efter att ha övernattat hos familjen H. och just som jag på morgonen kom ned till statsbanestationen i tanke att uppsöka rum 100 där och höra efter arbete kom ett emigranttåg in med flera hundra skandinaver.

Både svenska och norska linjerna hade samtidigt några dagar tidigare avbördat sina laster kanadaemigranter i Halifax och med extratåg hade dessa nu nått Winnipeg.

Jag blandade mig i vimlet, hade svenska kläder på mig, såg ut som en emigrant, fast jag var brunbarkad och frostbiten i ansiktet. Fick fatt på ett par norska töser och med deras kappsäckar i händerna följde jag med strömmen upp på emigranthallen. Flickorna fingo veta att jag vistats i landet en tid, blevo intresserade och frågorna haglade.

— Hur var det i Kanada, var det bra här, bra arbete och hög betalning, mycken ledighet och mycket nöjen?

De hade haft så fin resa över Atlanten och så roligt på båten att de skulle väl aldrig glömma det, och bra

på tåget med. En massa galizer och polacker hade de kommit tillsammans med i Halifax, men det hade varit så många att ett par särskilda tåg blivit fulla av dem, eller kanske tre, så dem hade de sluppit som ressällskap genom landet. Var det lika roligt i Kanada som på båten? Jag måste berätta, ej vara så fåordig. Jag gav ju så undvikande svar och såg så bister och skarp ut i ansiktet, att om jag ej talat svenska skulle de trott jag var indian. Hur var det i Kanada?

Å, ni små systrar från andra sidan Kölen, ni döttrar av fjordarnas och högfjällens folk, den bästa nation jag lärt känna i världen, ej ville jag den morgonen taga er ur eder glada sinnesstämning. Jag var själv så tacksam att nyss ha blivit frigiven, det kändes så roligt att åter vara bland mina landsmän från norden.

Erik H. kom ned till emigranthallen och lämnade resenärerna sina firmakort. Hela dagen stod jag mina landsmän till tjänst med vad jag kunde. Visade grupper av pojkar och flickor runt i staden och upp till Eriks affär, hjälpte dem vid stationerna med biljetter och resgods, trängde mig in bland dem när de på rum 100 fingo sina platser och åhörde människohandeln.

Det var uteslutande platser som farmdrängar och dito jungfrur som erbjöds. En del arbetsgivare hade fixerat månadslönen för sommaren till 25—35 dollars, en del hade uteslutit att omnämna någon lön, blott att en emigrant skulle sändas dem. När jag såg unga oerfarna 17 och 18 års pojkar tilldelas en sådan plats utan löneavtal skakade jag på huvudet, jag kunde intet göra för dem, önskade blott att de ej skulle få det allt för gräsligt, ej komma för långt ut i isoleringen på vildprärien.

Det var en trängsel och en brådska inne på expeditionen som var oerhörd.

Telefoner ringde, skrivmaskiner knackade. Telegram avsändes, tjänstemännen plockade i högar av papper och togo emigranterna varv efter varv allt efter som de trängde sig fram. Det var ej tid att stå och välja arbete, man fick ta vad som bjöds undan för undan. Än en farmdrängsplats 200 mil från Winnipeg, än en 1000 mil därifrån.

Emigranterna måste placeras och fortast möjligt komma bort från Winnipeg, det är parollen.

Hela denna apparat för arbetsanskaffning åt emigranter arbetar på så sätt att emigrationsmyndigheterna i början av varje år utsänder erbjudande av nyanländ arbetskraft till alla registrerade arbetsgivare i Kanada, från de största, rikaste skogs- och sågverksbolagen till den fattigaste, smutsigaste farmare.

Så fort en man tagit regeringsland, frihemman, s k. homesteads är hans adress känd, han registreras och genast erbjudes han emigranter som arbetare.

Närapå en vecka lade jag upp i Winnipeg, riktigt vilade upp mig och hade det bra.

När rusningen av den sist anlända emigrantströmmen var över gick jag ned till statsbanestationen för att uppsöka den svensktalande tjänstemannen som skaffat mig platsen till Prughs ranch 3 månader tidigare.

Han kunde ej känna igen mig bland de tusenden, som årligen så att säga gå genom hans händer, men jag kände igen honom.

Det är ej ofta svenskar frivilligt ta dylika platser. Märkvärdigt nog äro landsmännen som resa över

ointresserade för den lönande näring som ranchning i Kanada, rätt skött, verkligen är. Utom de infödda själva äro holländarna de bästa boskapsskötarna därute.

Därför erinrade sig också tjänstemannen mitt fall, sedan vi resonerat en stund, och förvånade sig över att jag ej stannat på platsen, när jag erhållit arbete inom den branch jag önskat.

Jag försökte vara så lugn jag kunde, men jag sade min hjärtans tanke om metoden med arbetsanskaffning åt emigranter i landet och jag fällde inga vackra ord om systemet den gången.

Tjänstemannen betraktade mig stillatigande, han var en man med stor människokännedom och sedan jag talat ut vad jag ville ha sagt sade han blott:

— Ni har stått vintern bra, ni är blott litet för lös i köttet ännu, ni vänjer er snart vid förhållandena här också. Just nu har jag ingen plats åt er, jag väntar flera emigranter. Ni kan ju höra efter arbete på Svenska Amerikalinjens kontor så länge.

Audiensen var slut, han avfärdade mig med en gest.

Jag gick till Svenska Amerikalinjen. Expeditionschefen där skakade på huvudet när jag berättade om min vinter. Vi skola göra vad vi kunna för eder, sade han, farmplatser finnas denna tiden alltid inne, nu behöver ni ej bli utan arbete.

Sedan han läst igenom mina svenska skol- och tjänstebetyg, som jag lämnat fram, fick han en annan idé. Ni borde komma in på något stort mejeri i stället, föreslog han, där är ordnad arbetstid, säkra platser och bra betalt.

Han kände chefen inom guvernementets mejeri-

bransch, han skulle anteckna mig, ha mig i minne och försöka få placering för mig inom det området så småningom. Tills vidare kunde jag ju ta en farmplats, ej allt för långt bort, de hade gott om dylika inne på kontoret, till och med till svenska farmare. Så sökte han i sina papper, stannade vid ett och läste innehållet.

— Jag undrar om ej den här platsen skulle passa er, sade han slutligen, medan han noga betraktade mig och hans bistra ansiktsdrag upplystes av ett välvilligt leende. Det är som hyrd man till en svensk missis och lönen är 50 dollars pr månad och dessutom extrabetalning, om ni komma överens och ni stannar kvar över skördetiden. Farmen ligger i Saskatchewan, den mellersta av prärieprovinserna.

— Ville jag ta platsen?

— Jo, jag var villig och bestämde mig, 4 dagar senare skulle jag inställa mig i tjänstgöring, telegram skulle avsändas att man hade att vänta mig. Saken var klar. Framtiden syntes litet ljusare, ett icke illa avlönat jobb hos landsmän att börja med och en bra plats på mejeri hägrade.

De dagar jag hade kvar i Winnipeg använde jag att sällskapa med mitt värdfolk, besöka svenska och norska samlingsställen i staden och så mycket jag kom åt studera den skandinaviska emigrationsrörelsen i landet.

Det svenska farmfolket.

Det svenska farmfolket jag nu kom att arbeta för, deras liv och leverne tarvar en närmare beskrivning. Han var en fattig skogstorpares son från Värmland, som fått slita hårt i ynglingaåren, när han gått sina dagsverken i herrgården eller följt fadern på skogsarbete om vintrarna.

Syskonskaran var stor, och det var ont om matbitarna i hemmet. Han emigrerade till U. S. A., där han hade en morbror, som sände honom biljetten, och han emigrerade redan i sitt adertonde år. Några år arbetade han i Förenta Staterna på sågverk, farmer, i skogar och städer och när han fått ihop en sparad slant reste han upp till Kanada och tog frihemman.

Fri jord erhåller vem som begär dylik av de olika guvernementen. Man får sig tilldelat ungefär 65 hektar jord, med villkor att så mycket som går skall odlas av jorden. På tre år måste en 7 à 8 hektar vara uppbräckta och ett litet hus uppfört på platsen. Man erhåller då äganderätt och papper på jordlotten samt kan erhålla ett litet lån för fortsatt odling, för inköp av redskap och djur, uppförande av flera byggnader o. s. v.

Goda, resonliga villkor, tycks det. Men det vill säga någonting att börja från början på släta prärien med ett ringa startkapital. Blott frakten på en vagnslast

virke från en skogsprovins till prärien slukar en svensk tusenkrona, varje stängselpost om en och en halv tums grovlek och två alnars längd drar en kostnad av 2 svenska kronor pr st. i trakter där ej träd eller buskar växa. Det frestar på att leva i ensamhet därute på prärievidderna, att ej ha fruntimmer i huset. Ty ingen må tro att en engelsk miss bildar hjonelag med en dylik nysettlare, lever i hårt träldomsarbete i ett skjul, föder barn på barn utan assistans i ensamheten, barnmorskor finnas nämligen icke. Ett sådant liv går ej en engelsk tös in på, upplysta som de äro från goda skolor och högskolor. Det finnes tusenden sinom tusenden farmare därute, betslare som de kallas på svensk-amerikansk slang, dessa ensamma män som framleva sitt liv på sina farmer år ut och år in. De bo i sin lilla bristfälliga hydda, ha ett ändå bristfälligare skjul för hästarna den tid de användas och jordbruket pågår. De så in sin jord på våren, ta vad skörd de få på hösten, tröska och sälja samt släppa dragarna vind för våg på prärien i snöstorm och köld, elda upp kaminerna i sitt bostadshus och lägga sig själva i dvala för vintern. Deras liv är så enformigt och så tröstlöst att jag ej förstår huru de stå ut därmed. Underliga bli de också, dessa män. Underliga bli vi nog alla, som länge vistats på prärien eller i skogarna, men ej så underliga som en betslare. En del kämpa sig igenom svårigheterna, vänja sig vid ensamheten. Många gå ekonomiskt under de första åren. Andra uthärda ej isoleringen och ensligheten, utan gå frivilligt från alltsammans, sedan de offrat sitt kapital och ett eller flera års mödor på jorden.

Värmlandspojken knogade emellertid på, odlade upp vad som dugde till åker av landet han fått samt

köpte så småningom till ytterligare två kvarter land. Han blev ägare av ungefär 200 hektar odlad jord, höll sig med 24 hästar, alla nödiga maskiner och redskap. Åtskilliga år hade dock förflutit, innan han kom så långt. Om somrarna brukade han ha en hyrd man till hjälp med utearbetet, eljest hade han under alla åren måst reda sig själv med sysslorna såväl utom som inomhus. Flera gånger hade han friat till olika flickor därute, rest ända ned till Staterna och försökt med flickorna bland kusinerna och deras väninnor. Men överallt fick han nej och korg på korg. Alla visste vad det ville säga att bli hustru åt en betslare på Kanadas prärie.

Han var en ung, kraftig man och han måste ha sig en kvinna ibland. Efter sina misslyckade friarefärder stannade han i förargelsen över i någon stad och tog sig en flicka av de offentliga. Men han var en snål själ och efteråt grämde honom penningeutlägget för glädjen.

— En tycker dä ä värt ett par oxar, när en går sta, men efteråt ä dä min själ inte värt horna, var hans stående klagan över sina snedsprång, när han träffade någon svensk.

Åren gingo, han förstod, att skulle han någonsin komma framåt måste han få en kvinna i huset, som kunde hjälpa honom med innesysslorna, med husdjuren och framför allt att han måste ha en missis i sänghalmen, när han kojade om kvällarna.

När han en höst fått skaplig skörd, hyrde han sig en man för ett helt år att sköta farmen och reste hem till Sverige på giljarfärd.

I Sverige var det ej så ont om flickor. I Sverige skulle det lyckas honom att få en tös efter sitt huvud,

en duktig farmhustru. En kraftig, rivande en, som stod emot de kalla vintrarna och barnsängarna i ensamheten, en bondjänta med stadiga ben, som hade något att ta i, en mörkhårig, eldig en, det var hans ideal.

Så steg han en höstkväll in i det enkla faderstjället och fann allt sig likt som fordom. Föräldrarna hade åldrats, men fortfarande gjorde fadern sina dagsverken vid herrgården och gick i skogen på arbete under vintrarna.

Den kanadensiske farmaren uppträdde som den enkle, sparsamme man han var. Han gick ej på galej och danser och slog botten ur en tunna öl eller kagge brännvin och bjöd över lag och vände av med pengar som andra svensk-amerikaner.

Han gick med farsgubben på vedhuggning i skogen och gjorde hans dagsverken vid gården, hälsade på i gårdar och stugor och såg sig om bland ortens flickor.

Sitt på engelska språket avfattade lagfartsbevis å fastigheten därute hade han med sig, det kunde patronen på gården läsa.

Ett rykte kom ut, växte, förstorades, spred sig över bygden att Norgu-torparens son ägde domäner av jord, hjordar av djur, maskiner så stora och underliga att ingen i Värmland sett dess make och bil dubbelt så fin och dyr som patronens på herrgården.

Hos flickorna i orten blev han väl mottagen. I Sverige var det ej svårt att få en tös, som var villig följa honom över haven och bli hans brud, i Sverige voro flickorna mycket lätthanterligare än i Kanada.

Till och med godsägarens enda dotter gjorde en dag en invit i den vägen. Men då sade han ifrån, han blev helt ivrig.

— Nej, nej, fröken Agnes, sade han, hon har det för bra här hemma, hon skall ej lämna Sverige. Det är så kallt i Kanada om vintrarna att man vågar ej ens knäppa upp ett par byxknappar.

— Så Gustav pratar, sade flickan och rodnade en smula, men hon var van vid lantbefolkningens fria talesätt och hon fortsatte:

— Så kallt är det väl inte, Gustav ser så välmående ut, så frisk och präktig och brunhyad.

Men han stod på sig.

— Det är sant vad jag säger om kölden, upplyste han, det är verkligen så kallt att en karl måste ha fårskinnsfodral om öron, näsa och alla lemmar, annars blir alltsammans ett enda frostsår. Och husen där ute äro i regel så primitiva att kölden även frestar kvinnorna inomhus hårt nog.

Fröken Agnes var ung och fager under ögonen, nog ville han haft henne alltid, men hennes uppfostran och hennes pengar gjorde henne omöjlig. Han visste att första dagen hon fått se hans farm skulle hon vänt om hem och han visste att hon hade pengar att göra det också. Kanada är intet land för en fin, bildad godsägaredotter, hade hon tvingats stanna på hans farm skulle hon gråtit tårar av blod tills hon försmäktat och gått under därute i snööknen.

Han höll sig i stället till flickorna i tjänande ställning i gårdarna, men han skulle ju ha en mörk, vild jänta och de flesta värmlandsflickorna voro blonda.

Och så gick tiden ända till fram på förhösten nästa år utan att han kunnat bestämma sig. Men då stod i alla fall en dag den rätta framför honom.

Hon stod plötsligt alldeles invid honom i skogen med ett par bärkorgar i händerna, utan att han ens

märkt, när hon kommit, upptagen som han var med sitt arbete med vedhuggningen.

En ung grann tös knappt tjuguårig, svart som natten och med levnadslusten och intelligensen glittrande ur ögonen. Hon var nykommen till orten, hade kommit från en annan trakt och tjänade nu hos bonden som ägde gården på andra sidan skogen.

Hon visste vem han var, hade hört folk tala om honom och hon slog sig ned och pratade, bad honom berätta om det stora landet därute, dit hon själv hade sådan längtan ibland.

Farmaren berättade så mycket han trodde var lämpligt både om landet och om sina egna förhållanden för den unga vackra flickan med de spelande ögonen. Och när hon ej vågade stanna längre för sysslornas skull fick han följa henne genom skogen och bära bärkorgarna hennes och fick löfte att komma och hälsa på henne lördagskvällen. Han kom ej blott den lördagskvällen, utan flera kvällar, och hon öppnade kökskammarfönstret och släppte in honom.

Det var hela 18 års åldersskillnad emellan dem, men farmaren blev kär i tösen, han blev ung och livad igen och den långa vägen genom skogen syntes honom efter varje sammanträffande med den vackra Selma allt kortare.

Alltefter som dagar och veckor gingo förhörde hon honom om hans förhållanden. Och när hon kom underfund med att det var sant att han ägde fyra gånger så mycket jord som patronen, där hans fader var torpare, och tre gånger mera hästar, då lovade hon en kväll att följa honom och bli hans missis. Sedan gjorde han klart för uppbrott och resa, rädd att flickan skulle ändra sig.

Han förstod att han till sist fått fatt på den rätta, ingen av de övriga flickorna hade kunnat sätta sådan fräs på honom. När han fått Selma i knät hade han darrat i kroppen som en tjädertupp på vårspelet. Han hade också sett hennes takter i arbetet, när hon mjölkade korna och langat fram säd till tröskverket.

En bättre farmhustru torde han ej kunnat leta upp med ljus och lykta än den vackra mörkhåriga flickan som en dag likt en uppenbarelse stått framför honom i skogen.

Han blev nu väl sedd gäst i bondgården, sedan det blev känt att nypigan skulle bli hans missis. Han behövde ej ta fönstervägen längre om kvällarna, han kunde gå och komma genom storstugan, när han ville.

Men en afton han kom på besök och Selma var sysselsatt med mjölkningen, tog bonden honom avsides in i lillkammaren och sade sin mening om flickan.

— En redig jänta får du, Gustav, sade han, god som en karl i arbetet och klok som en hel häradsnämnd. Men akta dej för hin håle, hon har ett humör, förstår du, när sinnet rinner på henne, så fan själv måste hålla sej undan.

Farmaren var kär och tokig och galnare än sju dårar ihop och hörde ej på varningen. — Säg intet ont om Selma, sade han blott och slog ut med handen, därute i de hårda förhållandena behöver folk vara som vargar för att stå sig.

— Ja, då passar hon dej, grinade bonden, för jag tror hon blir som en varg eller som en tiger, när hon blir sin egen.

Så reste de tillsammans, lika obemärkt och tyst som han själv kommit hem, reste som fästfolk, ty han var

kanadensisk medborgare och först i staden Winnipeg i Kanada skulle de låta viga sig i all enkelhet hos svenske pastorn.

Det hade ändå dragit om till framemot jul, innan de kommo iväg, men trots årstiden fingo de en mycket vacker resa över havet.

Under överresan led farmaren svartsjukans alla kval, ty tösen hans dansade varenda kväll på båten med alla livade glada ungpojkar som funnos ombord. Hon var ung och fager och kunde tända eld i varenda pojke hon såg i ögonen.

Han sov knappast om nätterna av rädsla för att någon av pojkarna från Förenta Staterna, som hade goda, väl avlönade platser i de stora fina städerna, skulle slå honom ur brädet.

Och hans farhågor voro verkligen berättigade. Selma hade nog sina spekulationer i den vägen, ty hon var klok som få av sitt kön. Hade hon anat vilket ensligt liv ute på prärien han förde henne till skulle hon utan tvivel följt sin ingivelse och i stället gjort sällskap med någon av de unga männen till U. S. A. Den saken kom hon att grubbla på och filosofera över sedan under många år.

Men först sedan hon i New York lämnat båten med alla fröjderna, alla nyförvärvade vänner och artiga kavaljerer bakom sig och hon rest med sin man nordligt ett par dygn började hon fundera vart det bar hän.

När de kommo upp i de kanadensiska skogarna och hon endast såg människor med skarpa väderbitna ansikten, klädda i skinn från topp till tå, hörde det underliga främmande språket runt omkring sig, endast såg ett land av snö och is och ödemarkskogar genom

kupéns dubbelfönster, då började hon förstå att hon gjort en galen affär.

När de till sist efter fyra dygns tröttande järnvägsresa nådde staden Winnipeg och mannen ville att de omedelbart skulle uppsöka svenske prästen och låta viga sig, sade hon blankt nej.

Hon ville resa ut och se farmen först.

Om hon den gången drivit sin vilja igenom, skulle hon aldrig gift sig med honom.

Nu drillade han det dock till giftermål, sedan han nästan en hel natt suttit uppe på hotellrummet och resonerat med henne, förklarat att de ännu hade en lång järnvägsresa framför sig, att därute i västern ej fanns svenska präster, att de måste viga sig nu och sedan börja arbeta gemensamt, att kölden på prärien och utrymmet i bostaden ej tillät att de hade olika sovrum.

— Du måste lita på mig nu att det är som jag säger, vi måste gifta oss här i staden och dela bädd i hemmet, kölden knäcker dig annars, det är ej Sverige det här, slutade han sitt anförande långt fram på morgonsidan, sedan hon försökt alla utvägar att slingra sig ifrån äktenskapet, tills hon fått se hemmet han hade att bjuda henne.

Han talade sant, det var ej hennes vackra, civiliserade fädernesland hon befann sig i längre, hon stod ensam och främmande i det hårda nybyggarlandet med de fruktansvärda vintrarna.

Den dagen gingo de till svenska pastorn och läto viga sig.

Nästa natt kojade han hos henne, den natten ställde han henne med barn för att ha henne säkrad, att hon ej skulle kunna komma ifrån honom.

Den kuppen fick han ångra i hela sitt liv; det förlät hon honom aldrig. Hon märkte det väl ej genast, men när hon kom under fund med huru han ställt henne kom vargnaturen fram, hon högg och bet omkring sig, men då var det för sent.

När de nästa dag fortsatte med tåget och allt efter som timmarna gingo och tåget rullade fram blev hon allt dystrare till sinnes. Allt ödsligare och tröstlösare syntes henne landet, hon såg endast den vida öde snötäckta prärien, över vilken nordanvinden skoningslöst svepte fram.

Och när de till sist nådde den lilla järnvägsstationen, där de skulle stiga av, och hon efter en slädfärd över prärien i 50-graderskölden steg in i sitt hem brast hon i gråt.

— Var detta gården som var fyra gånger så stor som patronens hemma?

— Var detta ett hem att bjuda en svensk flicka? Ett boningshus, som närmast liknade patronens lokomobilhus där hemma. Ett litet fyrkantigt grått skjul. Ett enda litet fattigt rum, där möbler nästan saknades. En spis, en kamin, ett bord, ett par stolar och en tvåmanssäng, det var hela inredningen i hemmet!

Hon grät sig till sömns den natten. Aldrig, aldrig skulle hon stanna här, hennes hjärta ville stelna till is i bröstet inför all denna torftighet och fattigdom, inför denna ödslighet.

I pingst måste jag vara åter i Sverige, tänkte hon, i pingst när syrener och konvaljer knoppas därhemma. Till dess måste de mina hinna sända mig pengar för återresan även om de skola ta sin sista krona.

Men långt innan pingst skulle hon få visshet om att hon gick med barn under hjärtat.

Det var sant vad han sagt, han ägde jorden, djuren och redskapen, men han ägde det ändå på sätt och vis inte. Han hade skulder på alltsammans, ofantliga skulder. Men skulderna voro överkomliga, om han fått den hjälp han beräknade i arbetet. Gemensamt skulle de arbeta sig kvitt dem. Han fick hjälpen, men det var ej han som kom att hålla tömmarna och handha förståndet. Det blev den vackra Selma som skötte alltsammans, ej från första dagen, men en månad senare, när hon kom underfund med att hon var i grossess.

Då slog åskan ned.

När hon efter upptäckten gråtit sig halft vansinnig gick hon ut och sågade av ett gaffelskaft och överföll farmaren med hugg och slag och höll alldeles på att slå ihjäl honom.

Den dagen blev hon husbonde på farmen, hon tog gaffelskaftet med sig i sängen om kvällarna, och farmaren fick logera i ett hörn på golvet efter den betan.

Han hade till sist efter tusen bekymmer och besvär fått en kvinna i huset.

Han fick sin varma mat och god, väl lagad mat, när han kom in måldags, men försökte han närma sig sängen om nätterna kom gaffelskaftet fram. Och på dagarna höll hon honom på utsidan, höll honom i tre gånger hårdare arbete än han utfört, när han var ensam.

Språket var henne omöjligt i början, men hon tog en gammal norsk farmare till tolk och hon satte ordning och reda på affärerna från första stunden. Sålde undan vad som kunde avvaras av djur och inventarier, betalade en del småskulder och tog ett stort banklån, så hon fick skulderna samlade på en hand och

slapp se folk komma och gå på farmen litet emellan för att driva in sina räntor och amorteringar.

Hon blev känd som den värsta ragata därute, den unga vackra bondflickan från Sverige, men som en kvinna, vars förståndsgåvor gingo utanpå alla mäns. Redan första våren lärde hon sig köra den skröpliga Forden och kuskade omkring i bygderna, medan mannen gick hemma i slavarbete.

Och när tiden kom att hon skulle föda sitt barn tog hon hela 300 dollars med sig som hon drivit upp och reste till Winnipeg för att lägga sig på ett ordentligt sjukhus.

Mannen fick följa henne till stationen för att köra hem Forden. När tåget rullade in, räckte hon honom handen.

— Du skall ha tack för hjälpen, sade hon, men kommer jag tillbaka med livet skall jag hälsa dig med att du osar inte dit en gång till. Hon talade ett fränt språk, men det hade han vant sig vid, han trodde hon skulle bli omvänd efter barnsängen.

Hon fick gå igenom en mycket svår barnsäng. Hela hennes medförda kapital gick åt och räckte ej ens till läkarearvode och sjukhusvistelsen. Men hon hade råkat ut för goda läkare och sköterskor och när hon kommit hem och fått repa sig ordentligt blev hon smäckrare och vackrare än förut.

Det var en flicka hon fått, en flicka som var sin moders fullkomliga avbild och som med åren skulle bli ännu vackrare än modern.

Hon lät barnungen växa upp i frihet och inpräntade hos flickan samma hat till fadern som hos henne själv med varje år växte sig allt starkare. Hon till-

talade aldrig sin man vid namn utan kallade honom farmarn. Detta talesätt blev också flickans.

Åren gingo och hon hade framgång i allt hon företog sig. Det blev goda skördar några år och hon kunde betala av de stora skulderna.

Redan tredje året byggde hon ett ordentligt bostadshus om fem rum och kök, hon stod själv med bland männen vid bygget och såg till att allt blev som hon ville.

Sedan hon fått ett ordentligt bostadshus på farmen höll hon ständigt en man till hjälp med utesysslorna åt farmaren. Språket hade hon lärt sig i tal och skrift, men hon ville tillägna sig mera kunskaper och bildning. Hon var ung, hon törstade efter kunskap, efter glädje i livet, efter kärlek och efter makt.

Ibland tog hon sitt folk genom de skandinaviska båtlinjernas kontor. Ibland direkt från emigrationsmyndigheterna. Hon skrev ut sin order efter sitt eget huvud, en order att en ung, lång, mörk, stark och bildad man skulle sändas henne.

Det var en underlig order på folk, men den var ej svår att uppfylla för myndigheterna. Bland de hundratusenden emigranter, som årligen anlände, fanns det alltid lämpliga aspiranter. Hon fick ständigt skandinaver, ty de äro det resligaste folket i Kanada.

Jag vill lova pojkarna hade det bra på den platsen. För den hyrde mannen liknade tillvaron lika mycket himmelriket som den för farmaren liknade helvetet. Som plats betraktad torde det varit svårt att leta upp maken i hela Kanada. Alla de unga män, som under årens lopp stodo där som hyrkarlar, hade varit ute i världen, alla hade de bildning.

Själv var missis Selma intelligent så det glittrade av

hennes kvicka svar och snabba repliker och det var hennes förtjusning att resonera med kultiverade människor.

Med sin klarsynta blick gick hon från framgång till framgång. Hon sådde höstråg när andra sådde vårvete, vetepriset sjönk och rågen steg till det tredubbla. Hon köpte 200 stutkalvar en höst, när Kanadas köttmarknad låg lamslagen. När de nått treårsåldern hade priserna ändrat sig, då sålde hon sina djur för export till England efter 125 dollars pr stycket.

Hon stod tillsammans med ministrar och bankirer och resonerade vete-, jord-, djur- och börspriser så de häpnade. Hade hon begärt ett lån att köpa in farmland om 10 svenska kyrksocknars storlek så hade pengar lagts upp för henne. Hon hade snarare passat att leda ett stort industriföretag än att sköta en liten farm, menade de höga herrarna.

Men hon hade ej tanke för sådant. Hon hade en strävan, ett mål och hon fullföljde sina planer hänsynslöst.

Den man som fört henne ut i isoleringen ville hon hämnas, pina livet ur honom, om det var henne möjligt. Den jord, den plats där hon blivit internerad ville hon suga musten ur. På bekostnad av ungdom och lycka ville hon göra pengar, mycket pengar på kortast möjliga tid.

Hon såg väl till att mannen ständigt hade goda kläder, fick bra mat, men det var sannerligen ej i omsorg om hans välbefinnande. Hon hade samma omtanke om hästar, vagnar och redskap, att allt hölls i prima skick, endast för att största möjliga arbete skulle utvinnas.

Huru mycket pengar hon samlade under årens lopp fick mannen aldrig se, han fick aldrig handha den varan. Likt andra män i Kanada hade han rökt tobak, det vande hon honom av med, han försökte med snus, då kom gaffelskaftet fram. Han förstod att deras ekonomi började bli god, men vad hade han för glädje av livet.

Som en slav fick han arbeta, värre än det värsta träldjur. I celibat fick han leva, den äktenskapliga sängen slapp han aldrig i mera, missis Selma upplät den så mycket oftare åt de hyrda männen i stället — hon fordrade deras uppvaktning. I de unga hyrmännen såg han rivaler, svartsjukans grönögde djävul dansade ständigt omkring honom. Han blev underligare och underligare med åren, håret föll av honom av grubbel, han blev underligare än alla präriens betslare tillsammans.

Så klev jag själv in en dag som hyrd man i deras hem. Visserligen var jag i fullständig avsaknad av de egenskaper missis Selma önskade sina hyrkarlar skulle vara i besittning av, men ingen hade frågat mig efter några egenskaper, när jag tog jobbet. Jag var en slätstruken figur ur de svenska bonddrängarnas långa led.

Möjligen höll jag måttet i kroppslängd, jag nästan tror det. Mitt långlagda kuskansikte brukade stå upp en aln högre i luften än alla andras, om jag ibland var inträngd i någon folkmassa. Jag blev i alla fall godtagen och godkänd och kom på förtrolig fot med mitt husbondfolk från första dagen.

Jag blev minst sagt förvånad, när jag steg in i deras trevliga hem, den mest fullkomliga kontrast till Prughs usla bostadshus med dess torftiga inredning.

Jag fick eget väl möblerat rum och en prima säng.

Någon titulering förekommer ej skandinaver emellan ute i det stora fria västerlandet, vi äro alla bröder och systrar vid första handslag.

Första dagen kom ej ifråga att jag fick arbeta, jag kunde vara trött efter resan, menade Selma. Jag fick lov att sitta inne hos henne och berätta om Sverige och huru jag förut haft det i Kanada. Hon hörde på och hon berättade själv, instruerade.

Du får ligga till kl. 7 om morgnarna, sade hon, jag stiger ej upp förr och det behöver inte du heller göra. Farmarn har att rida ihop djuren, så fort det blir dager, att mjölka korna och sela hästarna, det är hans jobb om morgnarna. Vid halv åttatiden brukar han vara färdig med arbetet; då äta vi frukost.

Farmarestackarn såg jag som en liten prick långt borta på ett fält, där han var sysselsatt med att köra ett hästspann för något stort redskap.

Jag tog lilltösen vid handen och gick ut att bese djuren, husen och jordbruksinventariet.

Flickan lämnade en orientering över det hela.

— Kommer ni att stanna hos oss som hyrkarl? undrade hon.

— Jo, jag tänkte det.

— Då är det jag som har att gå med lunch om dagarna, om ni är så långt borta att inte mamma kan få in er för kaffe.

— Men lilla barn, inte kan du gå så långt i lösa jorden, jag kan ju vara ett par engelska mil borta på arbetet ibland kanske.

— Jag går på sadelmärra, upplyste jäntungen, hon hade nämligen egen ridponny.

Hon hade sex katter också, dem visade hon mig.

— Nå, vad heter dina katter? frågade jag för att visa mig intresserad.

Flickan satte igång språklådan som en kvarn.

— Dom heter Neger å Tiger å Silver å Rosi å Mirjam å Månsen. — Neger ä svart, å Tiger ä grå, å Silver ä blå, å Rosi ä gul, å Mirjam ä vit, å Månsen dä ä hanen.

Lilljäntan kunde tala om en sak hon så man begrep den.

Dagen gick, men nästa morgon, när jag hörde farmaren göra sig redo att gå ut för att börja sysslorna klädde jag på mig och följde honom. Djurskötseln var min specialité, det roligaste arbete jag visste och dessutom tyckte jag ej det passade mig att ligga inne och må under det husbonden ensam förrättade morgonarbetet.

Det fanns två sadelhästar på farmen och två goda kreatursjundar. På ett litet vift hade vi drivit hem hästar och kor och fått dem under tak.

Men när vi skulle börja mjölkningen av korna kom jag underfund med huru psalmerna gingo på farmen. Just som vi skulle starta mjölkningsarbetet kom jag att kasta en blick uppåt taket. På handbjälkarna, om man nu kan kalla de 2×4 tums slanor, som utgöra resvirket i alla kanadensiska hus så, sutto 300 höns. Och höns, som suttit och kurat och sovit en hel natt, tappa något, när de vakna om morgnarna. Man behövde ej ha stor människokännedom och livserfarenhet för att förstå vem som var bas på den farmen.

Missisen unnade farmaren att bli nedsmord av höns-

gödsel varje morgon han förrättade sysslorna i ladugården. Men hon ville ej att den hyrde mannen skulle dela hans öde. Hyrkarlen fick under tiden ligga inne och må i sin säng — eller i missisens. Jag hade varit med om litet av varje i Kanada, men jag stod och bävade flera minuter, innan jag vågade störta mig in i hällregnet av fallande hönsvisitkort. En lång stund klarade jag mig från att bli träffad, jag satt just och gladde mig åt att ej åtminstone korna hade dylika upphöjda sittplatser, då en höna fick in en fullträff på mig.

En pladaska som ett löskokt ägg slant ned emellan skjortan och ryggen.

Vid det härskri jag upphävde höll både farmaren och korna på att falla på knä och sedan jag fått fatt på en långskaftad gaffel och började skrapa ned hönsen från taket blev det ett öronbedövande väsen i ladugården.

— Bevare dig Gud människa så du bär dej åt, varnade Gustav. Om Selma kommer ut, slår hon armar och ben av oss; hönsen får du inte röra. Gå in och lägg dig igen, du skall inte arbeta förrän efter frukost, det har ingen hyrkarl gjort före dig.

Han var vit som kalk i ansiktet och förde mig med milt våld mot dörren.

Vi hade emellertid fått ned alla hönsen, öppnat en bakdörr så de kunde rädda sig ut i det fria och sedan jag krängt av mig skjortan och farmaren torkat av ryggen med en säck, fortsatte vi mjölkningen. Och jag fortsatte att hjälpa mannen med morgonmjölkningen så länge jag var kvar, trots Selmas protester. Jag gick aldrig in i ladugården, så länge hönsen sutto kvar i taket. Jag avföste dem ej så våldsamt i fort-

sättningen utan strödde med missisens benägna tillstånd ut ett par hinkar vete utanför ladugården, så de frivilligt lämnade nattkvisten för att få sitt morgonmål.

I början trivdes jag alldeles utmärkt på platsen. Jag blev intim med både farmaren och hans missis, bägge berättade de mig i förtroende bakom varandras ryggar allt vad jag här berättat och mycket mera till, och jag teg som muren, nämnde aldrig för den ene vad den andre sagt.

Jag tyckte utmärkt bra om dem bägge, missisen var den intressantaste kvinna man kunde resonera med. Hon hade reda på allt från världshistorien till storpolitiken, från jordens bärkraft till sädesslagens mognadstid. Och farmaren var den humanaste husbonde, den bäste kamrat. Hemma omkring farmen var han visserligen halvgalen av skräck för hustrun, men kommo vi blott utåt fälten ur synhåll från hemmet gick arbetet efter samma goda, humana principer som hemma i Sverige.

Huru familjelivet låg till erfor jag snart nog. Väl tyckte jag synd om den unga vackra svenskan som kommit på alldeles fel plats i livet, men mina sympatier lutade ännu mera till mannens förmåner, hans träldomsliv var ännu hårdare.

Jag beslutade mig för att, om det var mig möjligt klara biffen, skulle jag för mannens skull ej hoppa över skaklarna.

Åtta år hade gått, sedan de gift sig, när jag kom till dem. Många unga män hade stått där som hyrkarlar före mig, varenda en bildade pojkar, männen närmast före mig hade varit en norsk löjtnant och en svensk adelspojke, en stockholmare. Så bra som där var erfor

jag dock att alla slutat helt hastigt och rest sin väg efter något familjeuppträde på grund av mannens svartsjuka.

Själv tyckte jag att jag kommit väl till på en bra plats. Jag hade redliga avsikter, husbondfolkets äktenskapliga affärer ville jag stå utom. Men jag märkte nogsamt att missisen vid ordnandet av arbetet sände mannen så långt bort som möjligt, gav mig det bästa arbetet och i allmänhet så nära hemmet att jag kunde komma in för kaffe både på för- och eftermiddagen, en förmån, som aldrig kom farmaren till del, han fick blott tre mål mat om dagen.

Dessa kaffe- och pratraster voro verkliga högtidsstunder. Då kände sig Selma fri och glad, den tvungna stämningen i mannens närvaro var borta. Då klingade hennes skratt som kristall, hennes svar och repliker föllo så blixtsnabbt att man ej visste varken ut eller in, ögonen voro så varma, blickarna så utmanande att jag mången gång darrade inför dem. När jag kom på tu man hand med mannen och vi arbetade tillsammans kunde jag någon gång skoja upp honom riktigt så han blev en helt annan människa. En livad glad karl, som mindes sin bästa tid, sin ungdomstid, och då kunde jag ibland få honom att dra de befängdaste historier. Men rätt vad det var återföll han i sitt dystra grubbel och då kunde han helt burdus fråga:

— Du har väl inga kärleksaffärer med Selma?

Jag kom i en ytterst obehaglig mellanhandsställning i hemmet, jag började bli nervös och led på alltsammans, men veckor och månader gingo.

Våren, som började så solig och vacker i mars, bjöd på snö och köld igen de följande månaderna. Den 18

maj, axdagen för rågen i Sverige, dånade snöstormen fram över prärien. Vi hade en gåshona som skulle kläcka den dagen, när vi på morgonen kommo ut sågo vi blott näbben av henne, där hon valt sitt rede invid en husvägg. Fram på dagen slutade snön falla, solen tittade fram och smälte drivorna. På eftermiddagen klev gåshonan ur redet med en hel rad dunbollar efter sig, hon hade klarat kläckningen och ungarna blevo också i behåll i fortsättningen.

Beredningen av jorden för sådden sker i stora drag på samma sätt i Kanada som i Sverige. Skillnaden är blott den, att å de stora vida släta fälten därute kan man använda mycket bredare och större redskap. Ända till 12 hästar spännas i bredd för de stora redskapen och köras av en enda man. Med ett så stort hästspann hinner en karl att uträtta en hel del pr dag.

Man skulle kunna få den uppfattningen att det är besvärligt för en man att handtera så många hästar, men så är ej fallet, hästarna äro så väl dresserade.

Jag har omnämnt dressyren av vildhästarna på Prughs ranch, han var en ryslig man som människa betraktad. Metoderna han använde tillämpas emellertid överallt i västra Kanada med någon variation vid inbräckningen av vildhästarna. Djuren kuvas på en gång och underordnas människans vilja.

Om jag kommer in i ett stall i Sverige måste jag fråga mig för först, innan jag går upp i spiltan till en häst: — Slår eller biter den? Ofta gör den bägge delarna.

Om jag kommer in i en stallänga i Kanada där det står 500 hästar behöver jag endast fråga: — Äro de bräckta? Är så fallet att de äro inkörda eller inridna kan jag krypa under dem, göra vad jag vill med dem.

Ingen ordentligt inbräckt häst i Kanada rör en människa. De äro kuvade och på ett sådant sätt att de aldrig glömma det. Man kör sitt 12-spann farmhästar utan piska blott dirigerande farten med engelska kommandoord. Och skulle det hända att en häst försöker bita eller slå en människa, tar man det grövsta tillhygge som finnes i närheten, en svängel t. ex. och slår honom för pannan så näsbenet går i böglor och jag kan garantera att han gör ej om försöket. Men man irriterar aldrig hästarna varken med ryktborste eller skoning, rykten sköter sol och vind om och skoning förekommer ej.

Jag har hört mycket förbittrat tal hemma i Sverige om behandlingen av djuren i Kanada, särskilt hästarna. Kanada är ej Sverige.

Man har i Kanada ej tid att syssla med fölen som i Sverige, vänja dem vid grimma, att lägga sele på den 2- eller 3-åriga unghästen och låta honom utföra lättare arbete.

Fölen i Kanada växa upp i frihet tills de som 5 à 6-åriga unghästar fångas in, då äro de så utvecklade att de kunna sättas i vilket hårt arbete som helst.

Men 6-åringen som vuxit upp i frihet på Kanadas prärie, hans sinne är något helt annat än 3-åringens som vuxit upp i ett varmt stall bland människor i Sverige.

Vildhästarna ha ett sinne så styft att de måste kuvas på sätt som sker därute.

Det är hårda dagar för dem under dressyren, men på någon vecka böja de sig för människans vilja och sedan behöva de flesta aldrig smaka en piska i hela sitt liv.

Det finnes det som är värre för djuren på Kanadas

prärier än att kuvas av människorna och det är kölden och snöstormarna. Vintrarna pröva djuren ohyggligt och köld och snöstormar kräver många offer bland dem — såväl som bland människorna.

Jag skall som exempel berätta huru vi tämde en vildhäst på den svenska farmen.

En dag kom 2 halvblodsindianer ridande med en flock om ett 40-tal odresserade hästar. Det var hästar som infångats ute i västern eller rymt från rancher. Männen påstodo att de köpt dem, men antagligare var att de stulits.

Det var grova farmhästar allesammans och det begärdes ej mera än emellan 15 och 30 dollars pr st. Hästarna hade gått 10 svenska mil senaste dygnet. Männen hade troligtvis i så hastiga dagsritter som möjligt drivit djuren från platsen, där de kommit över dem, och nu voro de så långt borta att de vågade börja sälja.

Hästarna stodo sammanträngda, uttröttade, med hängande huvuden.

Selma mönstrade djuren med kännarblick, hon skulle nog helst velat köpa hela bunten, ty det var fin affär, men vi voro mitt i vårsådden och hade ej tid att syssla med hästdressyr.

Hon kunde dock ej neka sig nöjet att köpa ett av de vackra djuren och pekade ut en häst i skocken, som föll henne särskilt i smaken.

25 dollars skulle hästen kosta och det prutade hon ej på.

En lasso ven genom luften, hästen fångades av en av männen och kastades överända, bogserades av sadelhästen till ett träd och bands fast.

Det fanns gott om träddungar och buskvegetation

i denna trakten — en mycket vacker trakt för övrigt. Men affärskvinna som Selma var sade hon åt mannen just som hon skulle lämna honom pengarna:

— Ni får 30 dollars för hästen, om ni lägger sele på honom och spänner honom för ett redskap.

Halvblodet var ej sen att ta fatt på förtjänsten, band fast sin ridhäst, satte betslet på den infångade, löste honom och satt i nästa ögonblick på hans rygg utan sadel.

Medan kamraten patrullerade runt den salubjudna, uttröttade hästflocken gav den andre en uppvisning i sin ryttarkonst.

Så trött hästen än var efter den långa drivningen försökte han nu en vildhästs alla knep för att bli av med ryttaren. På en halvtimme hade dock mannen tagit musten ur honom och hästen stupade handlöst ute på ett harvat fält. Vi hade blott att köra dit med ett femspann av farmhästarna, förspända en kultivator, lägga selen på den viljelösa nyköpta hästen och koppla fast honom på en yttersida av spannet. Då han efter en halvtimme självmant reste sig var han arbetshäst på farmen, tillsammans med 5 invanda stadiga kamrater förspänd ett stort redskap.

Han gjorde allt han kunde för att återfå friheten, men tröttnade så småningom och framemot kvällen lunkade han med han som de övriga. Denna häst var född på någon stor ranch, han hade ett ranchmärke inbränt på länden och ett högt nummer på bogen. Hästen var 8 år, när vi fingo hand om den och hade aldrig förr gått under sadel eller i sele.

Att han gick så lätt att kuva berodde på att han på några få dagar drivits en ofantligt lång vägsträcka,

100 svenska mil kanske och knappast fått mat under färdedagarna.

Han var nog så hårt svulten och törstad som någon ranchhäst som tages in för dressyr och så uttröttad att han utan stort motstånd underordnade sig människornas vilja.

Jag körde hästen tillsammans med några övriga under hela vårbruket. Första veckan måste jag låta honom smaka piskan en smula, så han lärde sig dra, men sedan kunde jag lämna den hemma.

Vi satte honom på olika platser i spannet och vad jag ej lärde honom i dressyr, det lärde kamraterna honom. Ville han ej vända ordentligt vid ändan på fältet trampade de andra hästarna omkull honom, stegrade han sig höggo sidokamraterna fast i hans öron så han måste följa marken efter. Vi lärde honom allt, utom att gå in i stallet, det tordes han ej. Vi fingo ha honom fängslad vid ett träd. Vi tvingade honom ej heller, vi visste att det fanns en makt som var starkare än vi i det fallet, — kölden. Vi visste att första vinterdagen kvicksilvret frös i termometrarna skulle han godvilligt och tacksamt gå in i stallet.

På alla redskap och maskiner i Kanada åker körkarlen, det är inga arbetsamma dagar, men man får ofta frysa så mycket mera.

Hela denna våren under såningstiden voro vi dagligen iklädda fårskinnspälsar, handskar och vantar och massor av tjocka underkläder.

Jorden ryker därute på prärievidderna i den hårda vinden så man blir alldeles svart i ansiktet. Ögonen svida och rinna av det inträngande jordstoftet, jorden tränger igenom allt vad kläder heter, hela ens lekamen är svart, impregnerad av jord.

Det är vanligt på vårarna att farmarna bränna sina gräsmarker. Betes- och slåttermarker, den egentliga prärien som ej ännu bräckts upp av plogen, som ännu bär det kraftiga präriegräset brännes för att få bort det gamla vissna gräset, för att askan skall påskynda en ny spirande grönska. Utom de egentliga gräsmarkerna finnas oftast smalare eller bredare gräsremsor runt varje åkerfält, dessutom finnas litet varstans på prärien vattensamlingar i sänkorna, s. k. sloar, som delvis torka ut på somrarna och lämna god slåtter. Det är lag på att eldarna måste övervakas. Ofta brister man häri, ofta stå människorna maktlösa, sedan elden tänts. Vinden har friskat i, kastat om kanske, elden hoppat in på ett gräsområde om flera hundra hektar areal.

Gräset brinner som fnöske, elden breder ut sig på sekunder. Människorna kunna ej uträtta något vidare, elden far skoningslöst fram över vidderna, jämnande allt med marken i sin väg.

Stängsel, telefonstolpar, träddungar, hö- och halmstackar, uthus och farmer sopas bort, människor och djur fly sida vid sida för att rädda sig undan eller uppslukas av präriebranden.

Även vi brände gräset på farmen, men det var aldrig tid att hålla särskild vakt för den sakens skull. Från våra upphöjda sittplatser på redskapen höllo vi ett vakande öga på eldarna vi tänt runt fältet där vi arbetade.

Ibland hände det att elden sprang ut för oss, då var det att binda fast hästarna vid något stängsel och rusa dit och försöka slå ut elden med våta säckar.

Alltid lyckades vi stoppa elden, men en dag brunno

våra fårskinnspälsar upp, bägge hästspannen skenade och slogo i spillror redskapen de voro förspända. En engelsk mil bort hade vi sett elden bryta sig ut och skyndade dit för att släcka.

Vi hade bundit hästarna vid ett stängsel och hängt våra pälsar bredvid på stolparna. När vi återkommo efter en timmes bortovaro fanns intet kvar av vad vi lämnat.

Elden hade kastat sig under tiden, bränt av hela gräsremsan, bränt ned stängslet med pälsarna, hästarna hade slitit sig och skenat.

Långt borta i ett annat taggtrådsstängsel funno vi hästspannen insnodda och inrullade om varandra med resterna av redskapen.

Den kvällen måste jag gå före farmaren in till missisen och avlägga förklaring över vår oskicklighet, han var rädd för att gaffelskaftet skulle kommit fram, om han själv gjort det.

En dag någon vecka efter missödet med pälsarna och de skenande hästarna kom missis Selma utridande till oss där vi voro sysselsatta med avslutningen av vårarbetet långt borta på ett fält.

Jag såg henne på långt håll där jag satt och körde en bred ytharv. Hon red i sträckt karriär och den andra sadelhästen hade hon med sig som handhäst. Jordröken stod som ett moln om hästhovarna.

När hon nådde fram till oss och fått håll på hästarna satt hon röd och varm i sadeln efter den hastiga ritten.

— Prärien brinner väster ut! ropade hon. Jag har fått bud nyss att man ej är herre över elden längre, den kommer häråt, Stenbergs, Brinks, danske Janssons och Fred Cooles farmer ha brunnit ned, elden

går mot Tjuguåttan — en hel sektion land hon arrenderade för slåtter och där ett tiotal höstackar stodo. — Du, Big och jag rida dit och bevaka, försöka släcka, tända moteld. Och du, sade hon till farmaren, du ger dig hem till farmen och plöjer.

Präriebranden var lös, vi voro vana att se prärien inhöljd i rök dagligen men vi hade märkt senaste timmen att röken var tjockare än vanligt. Det var fara å färde. På några röda sekunder kommo hästarna från redskapen.

Mitt spann selades av, djuren fingo ta vägen vart de ville. Farmaren red hem sina hästar för att plöja runt farmen.

Att plöja runt farmen är egentligen enda medlet som skydd mot prärieelden. Minst 3 breda plogfåror bör det plöjas, i den svarta jorden får ej elden någon näring, där brukar den stanna och området innanför förbli skonat.

Gräsmarken med höstackarna låg ett par engelska mil västligt och skulle nås av elden långt före farmen. Det blev ridning allt vad hästarna orkade löpa för att hinna dit.

Vilken tjusning att få sträcka ut på en snabb häst emot att hålla på och böka i jorden.

Selma red som en cowgirl. Hej vad det gick! Hej för tösens mörka lockars svall!

Det dröjde ej länge förrän vi voro framme vid höstackarna och vi kommo ändock sent nog. Elden närmade sig med förfärande hastighet. Selma hade med sig ett par säckar; dem vi blötte i en slo i närheten, så redo vi fram och sutto av vid höstackarna, surrade grimskaften om frambenen på hästarna och lämnade dem åt sig själva. Att försöka släcka elden,

när den kom framvällande, sågo vi genast var omöjligt.

Vi få tända moteld, avgjorde Selma, bränna av området närmast stackarna, innan elden hinner hit.

Vi tände på två sidor ett stycke ut från stackarna. Det lyckades, flammorna slogo upp, elden fräste i väg genom det torra gräset. Vi tände på ytterligare en sida, först såg det ut att lyckas, men så virvlade vinden till ett slag, elden sprang ut och innan vi visste ordet av brann det på alla fyra sidorna runt om oss. Allt närmare stackarna trängde elden på från alla håll.

Vi slogo som galningar med säckarna tills de gingo i trasor. Selma offrade sin kofta, jag min skinntröja, vi fortsätta att slå ut eld blott för att trängas tillbaka allt mera och mera.

Vi fingo brännblåsor på händerna, i ansiktet, vi voro nedsvärtade av sot och rök, vi sprungo halvkvävda av röken och arbetade som vansinniga. Selmas kofta tog slut, hon rev av sig kjolen och fortsatte att slå ut eld springande i bara byxorna.

— Stackarna ge vi till spillo, ropade hon, blott vi kunna slå ut elden på ett ställe så att vi själva komma igenom.

Men även detta misslyckades.

Hettan höll på att döda oss, vi höllo på att brinna inne, hästarna började taga bocksprång och stegra sig.

— Vi måste tvinga hästarna genom elden, ropade Selma. Försök att rida först du, din häst är säkrast, kanske min följer.

Vi sprungo tillbaka till hästarna, skuro av repen, varmed de varit fängslade och svängde oss i sadlarna.

Djuren voro galna av hettan och röken, ingen av

oss hade sporrar, men de långa råhudspiskorna hängde som alltid på sadelknapparna.

Jag styrde min häst mot en plats, där elden var som smalast, och sparde sannerligen inte på piskan, men hästen blott stegrade sig.

Selma var alldeles bakom mig, hon svängde sin piska, slog ut ett fruktansvärt slag avsett att ta runt buken i ljumsktrakten på min häst för att få honom att ta språnget genom elden. Men hästen stegrade sig och ryggade i samma ögonblick. Jag fick i stället slaget runt ansiktet, det gjorde så ohyggligt ont att jag vacklade i sadeln och höll på att stupa av hästen. I nästa ögonblick fick hon dock in slaget runt kroppen på hästen och han tog språnget, hennes följde efter.

Det brann i hovskägget på hästarna, det brann i Selmas byxor, i min tröja, i manen på min häst.

Femtio meter bort låg en slo, vi voro där på ett par ögonblick och redo ut så hästarna måste simma.

I sista sekunden bärgade vi livet. Hela prärien brann. Vi hade blott att rida upp ur vattnet och fortsätta hem till farmen undan elden allt vad hästarna kunde sträcka ut.

Och farmaren hade verkligen hunnit plöja de skyddande plogfårorna.

Farmen och vad där fanns var räddat men om mången farmare där i trakterna skulle den sommaren sägas: — Han brann ut i våras, han är en ruinerad man.

Man tänker sig hemma i Sverige, när man hör talas om Kanadas bördiga jord, att det tages skörd på skörd i det oändliga utan någon vård av jorden. Så är det

ej, väl gödslas det i regel icke, men jorden måste lämnas obesådd emellanåt, bearbetas för ogräsens utrotande, sommarfalas som det kallas i Kanada, eller trädas som det heter på svenskt lantbrukarspråk. Det går att taga några skördar i sträck på den nyuppbräckta gräsprärien, en fem sex stycken kanske, men sedan börjar ogräset komma in, tistelarterna, varav mjölktisteln är den värsta, samt vildhavren som kommit insmygande nedifrån Förenta Staterna. Vildhavren tränger totalt ut och förkväver den sådda säden, den är ett ogräs alldeles likt den förädlade havren, men med en svart värdelös kärna och en mognadstid långt kortare än de odlade sädesslagen.

Man kan se nysådda fält med den mest lovande spirande sädesbrodd, men man ser vid närmare undersökning att det är ej blott i raderna efter såmaskinen det spirar, så tätt brodden kan trängas kommer den över hela fältet.

Ett fält som kommer att ge en skörd av 95 % vildhavre och 5 % odlad säd, en värdelös åker, som blott är att vända igen med plogen.

Hela prärien är odikad, vid torkår går det utmärkt att bearbeta sommarfalningen och utrota ogräsen. Vid våtår däremot kan man ej göra mycket för jordens förbättring, dagvattnet står och jäser i ytan, man kommer ej i jorden med redskapen. Då växer, knoppar, blommar och fröar den rika floran av tistel, törne och vildhavre ostörd av människorna och nästa år kommer den tiofalt igen.

Även vi sommarfalade en del av jorden på farmen. Omedelbart efter vårbruket tog det arbetet vid. Tre veckor i sträck fick jag sitta på plogen med ett sex-

spann hästar framför, det var förfärliga dagar, varje dag trodde jag att jag skulle slå ihjäl mig.

Väl fick jag ett fält hemmavid på min lott, så jag kunde slå fast hästarna vid något stängsel och gå in för kaffe både på för- och eftermiddagen. Medan missisen sände iväg farmaren ända bort i andra ändan på ägorna att plöja ett fält så han ej ens kunde komma hem för middag.

Men vilket arbete! Jag såg det stora släta fältet framför mig och startade arbetet intet ont anande. Hästspannet jag fick hade en gålust, det gick så jorden fräste om plogskivorna. Jorden var full av undervattensskär, stora stenar som man ej hade en aning om var de funnos men som plogen hittade varenda en.

När plogen törnade emot en sådan sten gjorde jag en saltomortal i luften, ibland hamnade jag fram emellan hästarna, ibland föll jag på plogkroppen och ibland rakt på den blottade stenen. Varenda gång slog jag mig, så jag höll på att mista sansen.

Ibland gjorde jag mina volter och luftsprång varannan minut, ibland kunde jag få en halvtimmes frist innan jag åter stod på huvudet av plogen. Varje gång vrålade jag ut mitt »ho» i luften, så hästarna stannade, innan jag tog mark och kvidande rullade mig i jorden. Hela dagarna satt jag med hjärtat i halsgropen, om kvällarna släpade jag benen efter mig och var alldeles blåslagen och mörbultad i kroppen. Varje kväll tänkte jag sluta och resa, ty jag förstod att förr eller senare skulle jag slå mig sanslös, hästarna skena och jag bli till kallops under plogen.

Men kafferasterna och Selmas glittrande humör vid dem höll mig uppe och till sist fick jag verkligen fältet färdigplöjt.

Sedan vi voro färdiga med plöjningen och fälten dragits över ett par gånger med kultivatorer och ytharvar var tiden inne att slåttern av gräsmarkerna kunde börja.

Värmen satt in på allvar och pressade mig lika hårt som kölden gjort på vintern, men det vara mera som pressade mig.

Den vackra Selma frestade mig allt för hårt ibland och mannen skuggade mig så mycket han kom åt. Jag kände att jag måste sluta min plats vilken dag som helst, om allt skulle gå i lås.

En dag bad Selma mig hjälpa henne med en sak, hon hade en ko som ej blivit ren efter kalvningen. Jo, det jobbet kunde jag, jag lovade att jag skulle klara av kon lika fint som en svensk veterinär. Farmaren hade hon sänt ut i arbete på fälten, dock ej längre bort än han såg, när vi tillsammans gingo in i djurstallarna.

Svartsjuk som han var kunde han ej bärga sig, han spände hästarna från redskapet, kastade sig upp på en och kom hemgalopperande.

Innan vi ens hunnit påbörja arbetet med kossan, kom han inklivande i ladugården, förebärande något ärende.

Men Selma bröt ut: — Vad har du här att snoka efter. Har jag inte satt dig i arbete som räcker hela dagen? Ge dig i väg till ditt arbete bara, annars skall jag sätta fötter under dig. Du skulle ha't som den där kon du, det kunde passa dej. Ut!

Allt ont önskade hon mannen, men liknelsen var förfärlig, att tänka sig farmaren stå utstyrd som en ko som ej efterbörden avgått på.

Min ställning i hemmet blev allt värre och värre,

och en dag strax efter händelsen med kon brast bubblan.

Vi hade haft värmebölja ett par veckor med het luft, så vi knappast kunnat andas, då en dag kom med åska och skyfallsliknande regn. Fram emot middagen bröt ovädret löst och vi skyndade hem från fälten. På eftermiddagen fick jag ett bra arbete under tak, men farmaren körde missisen obarmhärtigt ut i ösregnet. Han fick order att köra till staden med ett halft dussin svin.

Han vågade ej vägra, men jag såg huru mörkt han glodde på mig, sedan vi lastat upp grisarna och han måste ge sig iväg.

Han hade ej heller hunnit längre än ur synhåll från farmen då missis Selma ropade in mig.

Flickan var i skolan, vi voro ensamma hemma. Jag hade en underlig känsla, när jag gick in. I dag går det åt helvete för dig, Big Wolf, tänkte jag.

Selmas ögon voro farligare än vanligt.

— I eftermiddag skola vi ha det rart, började hon, farmarn kommer inte hem före midnatt och flickan törs inte lämna skolan i detta väder, jag hämtar henne i bilen, när det passar mig fram emot kvällen.

— Vad vill du ha, vill du ha kaffe och brännvin?

Hon var en kvinna som kunde allt, hon bryggde till och med vårt hushållsbrännvin själv. Jag tackade nej, jag vågade ej ta någon sprit den dagen.

— Nå, då dricka vi ett glas vin, avgjorde Selma.

Vin kom fram och vinet lossar tungans band. Det var en härlig, sval luft efter regnet, blomsterdoften utifrån trängde in genom ett öppet fönster på läsidan.

Man kände sig fjärran från vardagslivets grå ena-

handa, samtalet blev livligare, Selmas ögon allt varmare.

Vart tog man vägen?

Vi voro blott ett par lyckliga människor, som njöto av tillvaron, av blomsterdoften, av vinet, av varandras sällskap.

Samtalet gick från sommar och blommor till höst och skörd, från höst till vinter och köld.

— Du har märken kvar i ditt ansikte efter frostskador, sade Selma och strök så varligt min kind. Det finns behandling för sådant, de gå att få bort må du tro.

— Jag förfrös anklarna för 2 år sedan, jag har låtit behandla skadorna, du skall få se, inte en aning syns det nu.

Hon hade en farlig eld i ögonen.

Hon blottade sina höga vita vrister, blottade mycket mera, hon hade en kort kjol och hon hade inga byxor, hon kanske gick utan för värmens skull, hon kanske tagit av dem med beräkning.

Jag måste se och känna på anklarna.

Hon såg hur min hand darrade, när jag strök över vristerna.

I sista ögonblicket innan jag föll för frestelsen reste jag mig och vacklade ut som en drucken. Jag gick tillbaka till mitt skjul och fortsatte smärgla slåttermaskinsklingor.

Cigarrett på cigarrett rökte jag, kanske ett dussin innan jag blev mig själv igen.

Jag vågade ej gå in för kaffe den eftermiddagen. På kvällen var flickan hemma. Intet hade hänt. När jag gick till sängs den kvällen beslöt jag mig för att nästa morgon sluta min plats. Här drog ihop till oväder.

Jag vaknade tidigt på morgonen vid ett förfärligt buller från rummet under mig, missisens och flickans sovrum. Det lät som tramp av fötter som av björnar i dans och täta hastiga slag hördes falla som när man piskar mattor.

Nu ta de livet av varandra tänke jag och ämnade skynda ned, då en dörr slogs i lås så huset skakade och allt blev tyst.

Jag anade att det var någon av makarnas vanliga kalabaliker som gått av stapeln och klädde på mig i tanke att gå ned och försöka stifta fred.

Just som jag stod färdigklädd kom lillflickan upp och bad mig stiga ned för kaffe.

— Vad håller ni för liv därnere? sporde jag tösen.

— Å, det var farmarn, som ville häva sej på toppen på mamma, och då är det jag som har att slå, menade jäntan.

— Men inte slår du väl din pappa?

— Jo, det gör jag, annars kan inte mamma klara sej för honom, hon håller honom och jag slår så mycket jag orkar med gaffelskaftet i huvudet, då svalnar han, säjer mamma.

— Men kära barn?

— Ja, det är sanning, han är bara otäck och stygg, han har lurat hit min mamma från gammellande, vi måste slå'n så vi kan hålla'n ifrån oss.

Jag gick ned, kaffet stod framdukat. Selma såg upprörd ut.

— Var har du Gustav? sporde jag.

— Han går på utsidan, där är platsen för honom, aset, svarade Selma.

Någon bultade på ytterdörren. Det var farmaren som hört att jag kommit ned och att vi pratade därinne.

Jag såg ut genom köksfönstret. Där ute stod han som hon vräkt ut honom, stod där barfota i underkläderna, det var stora hål på de jordiga kalsongerna och på undertröjan, blodet skvalade om ansiktet.

Flickan och missisen hans hade nära nog lossat skalpen på honom.

— Nu axlar jag min packsäck och går, sade jag, du har att betala mig för min tid här.

Selma hade tydligen väntat sig detta.

— Vänta en stund skall jag skjutsa dig till stationen, föreslog hon.

Hon tog farmarns kläder och skor under ena armen, gaffelskaftet i andra handen och gick och öppnade för honom, men hon släppte inte in honom längre än i farstun.

— Nu klär du på dig och ger dig ut med slåttermaskinen, hörde jag henne kommendera, och knyster du ett enda ord eller kommer hem före kvällen, skall jag laga att du kommer på häkte.

Jag svåljde en kopp kaffe, skyndade upp på rummet och tog på mig landgångsriggen. Jag ville bort från platsen genast, det var ett förfärligt liv de förde, de arma människorna.

Men jag kom att tänka på att jag ändå borde bjuda avsked till den stackars Gustav, innan han gav sig i väg till sitt arbete för dagen.

Jag fann honom bakom ett skjul, där han låg och rotade under en nedskrotad självbindare, sysselsatt med eller låtsandes skruva loss några muttrar. Han låg med ansiktet mot jorden och grät.

När jag hojtade åt honom kom han framkrypande. Jag sade mitt ärende och räckte honom handen till avsked.

Men farmaren var vurmigare än vanligt, han rök på mig med sitt evinnerliga:

— Du har väl inte haft några kärleksaffärer med Selma?

— Nej, säkert inte, men vore du en karl ändrade du väl på programmet. Dela upp vad ni äger och skilj er. Det är din skyldighet att ge henne fri, du har lurat hit henne av egoistiska skäl, sådant hämnar sig alltid. Man skall aldrig försöka lura en flicka och allra minst en vacker och intelligent värmlandstös. Hon kommer aldrig att förlåta dig att du handlat som du gjort mot henne då hon först kom hit, nu går det ej att ändra. Ni har varit lika dugliga bägge två, du med ditt slavarbete på farmen och hon med sitt geni. Dela på slantarna och skilj er åt, innan hon slår ihjäl dig, ni äro ju burgna människor efter vad jag kan förstå, ni kunna ju njuta av livet var och en på sitt håll hur ni bäst finner. Men tillsammans lever ni ju som i helvetet, allrahelst du.

Men farmaren hörde ej på mitt föredrag, han högg i igen.

— Tror du att en ung kvinna som hon kan leva utan manfolk?

Han var omöjlig, jag gitte inte svara honom, sådana saker borde han väl hunnit finna ut själv under sin långa levnad.

— Farväl, Gustav, sade jag blott, tack för min tid här, du har varit en god husbonde, din Selma har jag inte rört och kommer troligtvis inte att göra det heller. Han räckte mig handen, ögonen rullade i huvudet på honom. Han var alldeles igensvullen i ansiktet och jordig. Han hade rivit sönder sig också, hela ena byxbenet släpade efter honom.

Någon timme senare körde Selma fram bilen. Ung och grann som en 18 års tös stod hon vid sin ägande Buick och elegant klädd som om hon ämnade företa en långresa.

Jag satte mig upp, bilen spann iväg. Ej ett ord yttrades, lillflickan var med, hon skulle till skolan. Långt borta i en tuvig slo såg jag farmaren där han guppade upp och ned på slåttermaskinen. Skolan låg vid stationen och jag gjorde mig beredd att stiga ur samtidigt som flickan.

Selma blinkade underförstått.

— Det går flera tåg, sade hon, sedan hon stängt bildörren. Vill du ej höra mina framtidsplaner, innan du reser?

— Jo bevars, det kunde gå för sig.

Hon körde någon svensk mil på för mig okända vägar, så svängde hon av vägen upp i skydd bakom en poppeldunge och stannade bilen.

— Här kunna vi tala ostörda, sade hon. Vi kan sitta här i bilen och språka, nu skall du få höra vad jag har för förslag.

Hon var alldeles lugn.

— Jag är färdig med Kanada, började hon, jag hade tänkt härda ut över nästa vinter, men jag vågar ej stanna längre, jag återvänder aldrig mera till farmen. I morse höll farmarn på att våldta mig, det var nära han lyckats. Hade ej flickan kommit mig till hjälp vet jag ej hur det gått. Han har mera krafter kvar än jag trodde, men länge till strävar han inte, ett år, kanske två. Jag har tagit den hämnd jag föresatt mig. Tagit hämnd på honom för han lurade hit mig och ställde mig med barn första natten mot min

vilja. Ett slavarbete är farmarbetet, till ett sådant ville han föra mig, till en slav har jag gjort honom i stället.

Musten har jag pinat ur jorden, det växer snart blott tistel och vildhavre på fälten. Hästarna börja bli gamla och redskapen utsliten, jag har ej underhållit något de sista två åren.

Nu kan han fortsätta och börja där jag fick börja. Han kan ju försöka lura hit någon svensk flicka nu, stelbent är han och barskallig och snart ett vrak. Pengar har jag gjort här, det är min förtjänst, jag behåller dem. Själv skulle han stått där på samma ställe, om jag ej skött farmen och affärerna.

Hon var en förfärlig kvinna.

Hon blev varm i blicken, hon tog mina händer, fortsatte att tala.

— Varför kom ingen av er unge män som stått som hyrkarlar hos mig i min väg för 10 år sedan? Varför skall ödet vara så grymt? Varför skulle jag föras bort av denne eländige farmare? Nu följer jag dig, Big, vi kunna resa till Kalifornien och köpa oss en fruktfarm. Pengar har jag, jag har samlat över 20,000 dollars, vi resa direkt till banken och lyfta dem. Käre Big, du får ej stöta bort mig, jag vill följa dig, om det så vore till världens ände, och göra allt för att du skall få det bra.

Hon kröp upp i mitt knä, slog armarna om min hals. Lugnet övergav henne, hon började gråta.

Hon var bara en liten olycklig flicka.

Jag hade ej sagt ett ord under hela tiden.

— Nej, sade jag stilla. Jag kan inte, jag binder mig aldrig, jag sätter friheten högre än pengarna. Vi män av vår sort vi vilja ej ha vingarna stäckta, vi vilja flyga från världsdel till världsdel.

— Men när ni bli gamla en gång? föll hon mig i talet, då behöver ni en kvinna som älskat och älskar — och pengar.

— Vi bli aldrig gamla, vi män av vår sort. Mitt under en susande ritt över prärien, mitt under en brinnande kamp mot skogarnas vargar slocknar vårt liv och vi höja vingarna till en sista hissnande flykt.

— Vill du inte slå dig ihop med mig?

— Nej och åter nej, jag kan inte, jag binder mig inte. Försök att leva tillsammans med Gustav, han kan ha slitit nog nu, eller sälj vad ni ha och skiljs och flytta till en stad och njut av livet. Du har ju din lilla flicka att leva för och ge en god uppfostran.

Hon gav mig en förebrående blick.

— Kom inte med några råd, sade hon, jag vet vad jag gör.

Hon gled ned ur mitt knä, startade bilen och körde till staden, till banken.

På återvägen tittade hon in i skolan ett slag, så ställde hon bilen vid stationen och följde med samma tåg som jag till Winnipeg. Hon betalade mig rundligt för tiden jag arbetat på farmen, betalade min resa både fram och tillbaka. Vi intogo våra måltider gemensamt, sutto tillsammans och språkade som om ingenting passerat, men långa stunder satt hon i tankar. I hennes hjärna välvdes stora planer, framtidsplaner.

Om jag kunnat läsa hennes tankar, ana hennes planer, om jag ägt hälften av hennes intelligens och geni, känt Kanada så väl som hon gjorde kanske avslutningen på skildringen om det svenska farmfolket blivit annorlunda.

Jag trodde jag kunde Kanada, trodde mig vara en

ung örn som när det roade mig kunde flyga från världsdel till världsdel.

Överord.

Ett halvår skulle ej ens förgå förrän jag var en vingbräckt vilsen vildfågel, driven på knä under hungerpiskan.

Men jag skall ej gå händelserna i förväg.

Missis Selma var denna gång på väg till Winnipeg för att själv välja ut sig en man att fortsätta sitt liv tillsammans med.

Och hon fann honom efter något sökande, men hon fick icke den rätte.

Om hon ändå fått en skandinav, men hon valde en serb, en serbisk officer, som kommit till landet för att köpa jord, en av dessa hetblodiga sydeuropéer, som endast traktade efter hennes gunst och skulle lämna henne när hennes pengar togo slut.

Å om vi västerns frie boys fått denna härliga flicka till vår kamrat, aldrig skulle vi handlat mot henne som farmaren gjorde, som serben skulle komma att göra. Den bästa av oss skulle hon blivit, den vänfastaste, den käckaste och vildaste av oss alla.

Någon därute hade sagt mig att hon var av tattarblod. Hon kunde lika gärna vara av adelsblod. En svensk flicka var hon, en av de vackraste, intelligentaste kvinnor jag träffat, en kvinna som skulle blivit lika stark och hängiven i kärlek som hon blev grym i hämnd.

En straffpredikan.

Mitt tåg från västern kom in till Winnipeg vid halvfemtiden på eftermiddagen. Jag skyndade direkt till Svenska Amerikalinjen i hopp att hinna dit före kl. 5, då jag visste kontoret stängdes för dagen.

Och jag hann. Det var alldeles folktomt i lokalen, inga emigranter, inga arbetssökande svenskar, inga människor som ville ha hjälp med pass och papper till Staterna, inga som köpte biljetter till Sverige. Tjänstemannen jag talat vid på våren och som haft min sak om hand hade semester, högste chefen var bortrest, blott en ung tjänsteman var ensam inne på kontoret.

Jag framställde en förfrågan om plats vid något av guvernementets mejerier som tidigare varit på tal.

Det visste han ingenting om.

Jag frågade efter ranchjobb.

Tjänstemannen spetsade öronen.

— Är du cowboy? frågade han.

— Yes!

— Nä? Då måste jag lära känna dig, det händer aldrig man får höra att en landsman valt det yrket. Ett härligt liv eller hur?

— Jag skulle själv vilja bli cowboy, tillade han, rida kan jag, men att tänka sig mig sitta och mjölka halvvilda kor. Han skrattade ett klingande skratt, tog upp sitt guldetui och bjöd på cigarretter.

Jag steg innanför disken, vi rökte cigarretter och pratade; vi blevo vänner och en dag skulle vi bli kamrater. Han var en ung bildad man som rest i alla världens länder och han bar ett känt svenskt släktnamn, vi kunna kalla honom Gösta som var ett av hans förnamn.

— Om vi skulle följas åt utåt västerns rancher, föreslog Gösta.

— All right! Vad du brister i mjölkningsskicklighet tar jag på min lott, du får hänga på hästryggen så mycket mera i stället.

— Ja, jag skulle sannerligen inte ha något emot att byta ut kontorsstolen ett slag mot sadelhästen, menade Gösta. Jag har det ju bra här, är ordentligt avlönad, men vilka fordringar, tala och skriva alla levande språk och så de tusenden bestyren man måste ha för andra, alla emigranter, alla som vilja ha land och fri jord, och papper som skola ordnas för folk som resa in i Staterna, biljetter över haven o. s. v.

— Du stannar väl en tid i staden; då du hinner spåra upp något bra ranchjobb, kunna vi träffas, jag vill verkligen fundera på saken.

Men jag ämnade ej stanna länge i Winnipeg, ännu hade jag ej hunnit samla kapital som räckte att leva på. Jag önskade nytt arbete genast och sade även min vän Gösta detta.

Ja, arbete fanns det gott om, på kontoret låg inne farmarbete och även arbete inom staden.

— Ta ett arbete här i stan så länge, medan du bidar tiden, föreslog Gösta. Jag skall se efter vad vi ha.

Han reste sig och började bläddra i papperen.

— Det finns byggnadsarbete. Kan du riva hus?

Jo, det trodde jag jag kunde. Liknade de de flesta

hus jag sett ute på prärien borde jag få omkull dem, om jag satte ryggen emot, spände ut bröstet och andades ett par djupa andetag.

Det var en skola i staden, som skulle byggas om, som det nu närmast gällde.

Jag tog i alla fall arbetet, fick ett kort med adressen på och så var den saken klar. Kl. 7 nästa morgon skulle jag infinna mig på arbetsplatsen.

Klockan hade blivit mycket över 5, medan vi pratat.

— Var skall du bo? sporde Gösta.

— Vet ej, är nyss stigen av tåget.

— Du kan ta rum på samma ställe, där jag bor och äter, ett norskt pensionat vid Garry Street. Du kan få dela rum med mig, om du vill, jag har det trevligaste rummet i hela huset. Du får ett bra värdfolk och f. n. är pensionatet fullt med gäster av bägge könen, mest skandinaver, alla glada, trevliga människor.

Här ordnade sig ju tillvaron på alla sätt, det blev bättre och bättre, med tacksamhet antog jag förslaget. Sedan jag blivit introducerad på det ytterst trevliga pensionatet och spisat middag där tillsammans med landsmän och landsmaninnor från bägge sidor Kölen kom Gösta med ett förslag.

— Om vi skulle gå ut på staden i kväll och ha något trevligt tillsammans?

Jo, det var jag med på, men vart skulle vi gå?

— Vi gå på något av de bättre näringsställena och dricka ett glas vin, så berättar du dina upplevelser här från landet och så går kvällen, var vännens förslag.

Han hade vanor den här unge mannen, skulle det någon gång bli fest, drack han ogärna annat än vin, helst champagne. I kväll var han upplagd och in-

ställd på att tömma några glas av denna lättdruckna vara. Jag var hans gäst, hade bara att tacka och följa med. Och snart sutto vi i ett par bekväma buffelläderstolar på ett av stadens finaste hotell med en flaska champagne i ishinken på bordet framför oss.

Och så måste jag berätta om allt jag varit med om sedan första dagen jag satt min fot på Kanadas jord. I första hand om livet på ranchen under vintern, om kölden, snöstormarna, torvtigheten, lössen, om min kamrat, om de bägge kvinnorna och försummade ej att brodera ut ranchägaren som den verklige fähund han var. Huru jag nära nog blev tvångsinternerad där och huru det en dag stod i vår hand att ta hans liv, fast vi skonade honom.

När jag kom så långt i skildringen var första halvflaskan tömd.

Gösta grep buteljen om halsen och höjde den i luften som om han ämnat slunga den emellan ögonen på mig. En vaktmästare skyndade fram.

— Var det något herrarna önskade?

— Ja visst, genmälde min kamrat, tag hit en flaska till, men tag en helflaska. Här är en man som kommer från ett land som heter Sverige, hans hjärna är ännu inkapslad i is och snö, han förstår ej Kanada, jag måste tina upp honom.

— All right!

Kyparen bugade sig och försvann och kom igen med det beställda. Men under tiden hade Gösta påbörjat ett strängt strafftal till min ringhet.

— Förstår du ej att du låtit en chans gå ifrån dig, började han, en chans som ej erbjudes en på 1,000 här i landet, en chans som kanske aldrig kommer till-

baka. Vad i herrans namn gasade ni inte den hänsynslöse ranchägaren för? Är du riktigt klok?

— Jo, jag hoppas det, men jag vill ej ha ett mord på mitt samvete.

— Har du samvete kvar också, då är du förlorad i det här landet. Tror du att någon här frågar efter dig, om det går dig illa, om du blir utan arbete, utan pengar, utan mat, om du bryter ben och armar av dig. Ingen människa frågar efter sådant, du får leva eller dö, stå och stupa hur du vill och kan, här finnes ingen hänsyn, må du tro, tänk aldrig att folk har samvete i det här landet. Nej, gosse, du har gjort en oförlåtlig blunder. Tänk vilken start ni skulle gjort, din kamrat och du, om ni låtit den där emigranthajen ta livet av sig som han ämnat. Han önskade ju begå självmord och döda dig samtidigt också, det skulle du ha utgått ifrån, om du nu har ett s. k. samvete. Ni visste ju ej ens om han var yankee eller engelsman, hedning eller turk. En av alla hatad, avskydd människa var allt ni visste att han var. Ni kunde sålt några hundra hästar och kor samma dag gubben tagit död på sig, skaffat er startkapital och så skulle ni betalat missisen ordentligt för hennes lidandes år och ni hade ändå haft god råd att köpa många par byxor åt flickan.

Så småningom kunde ni anmält dödsfallet, om det passat er. Sedan komma advokaterna och ta hand om alltsammans och de släppa ej ifrån sig en cent, så länge det finnes något att ta i ett sterbhus. Här fanns ju inga släktingar, ni kunde halverat med en advokat om rasket, sedan ni sålt undan det bästa.

Så går det till i det här landet. Advokater äro de värsta blodsugare, kunna hålla på i åratal med små-

saker för att få alla parternas slantar i sina fickor. Och läkarna gå i samma stil. En patient, som har pengar eller vars släkt har pengar, en sådan hålla de livet i så länge det är möjligt. När han blir omöjlig ringa de upp en begravningsentreprenör och fråga om han vill ha ett lik i veckan, ett fint lik. Tusen dollars vill doktorn ha, den andre har att begära 2,000 dollars av stärbhuset för begravningen, men han har att halvera summan med läkaren.

De göra upp, doktorn sätter en svamp för näsan på patienten och saken är klar.

Så går det till, och så tror du folk har samvete här.

Han fiskade upp en färsk tidning ur fickan, den engelskspråkiga Free Press och började studera.

— Se här t. ex., sade han, lämnande mig tidningen, pekande på en knappt tumshög notis:

»Begravningsentreprenör i Ottawa åtalad för att ha lämnat provision till läkare»,

stod det.

— Där ser du, sade min vän, ett fall de fått reda på, ett på hundra kanske. Och bara en liten notis, i Sverige skulle en sådan sak omnämnts i pressen med fetstil på första sidan och sorgkanter runt tidningen.

Advokater och läkare skall du gå ur vägen för, de vilja blott ha dina pengar. Kan du spåra upp en affär är det en annan sak, då skall du halvera med dem.

Skål!

Hur gick det sedan? Fortsätt!

Jag målade nu i livliga färger det svenska farmfolkets historia, där jag senast arbetat.

Gösta blev mer och mer intresserad, skålade gång på gång och när jag kom till slutpoängen, frestelsen,

avskedet från farmaren, bilturen, missisens erbjudande, var champagneflaskan tom.

Kamraten slog den ej emellan ögonen på mig, han reste sig, gick runt bordet, högg mig i rockuppslagen och skakade mig.

En vaktmästare skyndade fram.

— Var det något herrarna önskade?

— Ja, sade min vän med matt stämma, ta in en mugg vassle åt den här karlen, han är ej mera värd.

Kyparen missförstod, han kom åter med ett glas isvatten.

Gösta tömde det själv, sakta och i flera omgångar, betraktande mig med medlidsamma blickar. Till sist talade han igen.

— Du är söndagsbarn, men du bär dej åt som du vore född i rötmånan, tänk dig att vara på väg mot det soliga Kalifornia nu med en Buick, med en 26-årig, blåögd, mörkhårig värmlandsflicka med 80,000 svenska kronor ombord, en chans som ej bjudes en på 10,000 här i landet. Och sådant låter du gå dig ur händerna?

— Men mannen då? sade jag för att andraga ett försvar.

— Mannen! föll Gösta in, du sade ju att han såg ut som en ko, en sådan var han väl också som försökte spärra in en vacker svensk flicka genom att ställa henne med barn mot hennes vilja så hon hela sitt liv skulle tvingats gå och slava i ödemarken som en livstidsfånge.

En sådan man hade du väl ej behövt taga någon hänsyn till.

Du är en förlorad son, det är bäst vi få sälja dig en

biljett till Sverige på linjen i morgon, här i landet blir du omöjlig.

Jag beställde in en flaska vin till, jag började känna mig illa till mods efter alla de beska piller jag fått i mig den kvällen.

Hade inte tjänstemannen på emigrantkontoret sagt mig precis detsamma i våras fast blott litet mera koncentrerat:

»Ni har stått vintern bra, ni är bara litet för lös i köttet ännu, ni kommer nog att reda er i Kanada blott ni blir van vid förhållandena.»

När vi kommo hem på vårt rum var Gösta litet blidare, men just som vi kröpo ned i sängarna sade han:

— I morgon kl. 7 börjar du i lägsta graden som byggnadsarbetare, om det skulle falla dig in att släppa en takbjälke i huvudet på en bas, så han avlider, må du inte tro att du blir bas för det, det står 2 nya över dig i nästa minut.

Här har du inga chanser, de finnas ute i västern. Din stora chans rullar just nu iväg med 50 engelska mil i timmen i en Buick mot södern och solskenets land.

Tänk dig som en fri man i en Buick med en tös vid sidan, en tös svart som natten med en mun som lack.

Tänk dig att i morgon stå som en smutsig arbetare med sju basar över dig som fösa på dig.

Skillnaden är ju hårfin, gosse. Eller hur?

Som tur var vred han av belysningen vid slutrepliken, så att rummet blev svart och vattenkaraffen jag slungade mot hans huvud missade och krossades mot väggen.

Som byggnadsarbetare i Vinnipeg.

Kl. 7 följande morgon infann jag mig å den anvisade arbetsplatsen, skolan som skulle byggas om. Blott ett tiotal man sysselsattes tills vidare, folk av alla möjliga nationer. Inga specialarbeten skulle utföras att börja med, blott vanligt grovarbete, som vem som helst kunde göra.

Jag blev nedsänd i källaren för att hugga loss det gamla cementgolvet och fick en halvblodsindian till kamrat.

Fullblodsindianerna arbeta aldrig; jag högaktar dem djupt och innerligt för att de vita ej kunnat kuva dem i det fallet och göra dem till sina arbetsslavar.

Endast undantagsvis arbeta halvblodsindianerna, de försörja sig med jakt och fångst, samla under somrarna örter och rötter, som de sälja till apoteken. Det är synd om dessa halvblod, och det finnes många av dem i Kanada, de känna sig ej hemma bland indianerna, ej heller bland de vita, ofta träffar man dem i kolonier, där de slagit sig tillsammans i små stammar, levande nomadliv.

Indianblodet är så starkt, att det röjs i många, många led. Man kan träffa en flicka därute, en bildskön flicka, hon har alldeles blanksvarta ögon och små vita tänder som rovdjurständer.

— Så vackra ögon du har och sådana tänder, säger man och tror sig ha sagt en artighet. Men tösen rodnar.

Så säger hon. — Min farmors mor var indianska. Hon vet att ögonen röja hennes härkomst och hon är inte glad över det.

Denne min kamrat i arbetet var en äldre man, med indianens typiska utseende, tyst och sluten som en fullblodsindian. En av oss skulle hålla mejseln och den andre sköta släggan. Att hugga loss cement efter denna metod är mycket svårare än att svänga släggan och slå på drillen vid stenborrning. Man får slå väldigt kraftiga slag och rätt vad det är slinter mejseln, man missar slaget och slår kamraten på händerna, på benen eller i huvudet. Nu skulle jag slå på stålborren, jag som druckit åtskilligt med champagne kvällen förut, den varan lägger sig som bekant ej på hjärnan, man blir yr i knäna i stället.

Jag var alldeles ohyggligt nervös, när jag började, ty jag var rädd att jag skulle slå ihjäl halvblodet, som stod på knä framför mig med cigarretten i munnen och stålet emellan händerna.

Jag slog så lätta försiktiga slag att börja med, att det inte syntes ens ett märke i cementgolvet. Gösta hade förespeglat mig att jag skulle få 7 basar över mig, men vi hade 14 basar att mota på 10 arbetare. Där var över- och underbasar, där var byggnadsentreprenören och skrivare samt hela byggnadskommittén samlad.

Källaren var full av basar, som trängdes omkring oss.

— Slå hårdare, hårdare! Arbeta fortare, fortare! lät det, och många händer gjorde hastiga rörelser i luften för att ange takten.

Jag bet samman tänderna, slog kraftigt och tungt, ökade så småningom upp takten och cementstyckena började remna och lossna undan för undan.

Här fanns ingen möjlighet att för en enda sekund under denna stränga bevakning kunna räta på ryggen, aldrig stod det mindre än 2 basar över oss, och ibland alla 14.

Efter ett par tre timmars ihärdigt släggande var jag alldeles dödstrött och rätt vad det var hände olyckan. Mejseln slant, släggkastet missade, träffade halvblodet vid halsen, rev upp kläderna ända till underlivet, lämnande en svartblå strimma utefter bröstet och buken i det röda skinnet.

Men han var ej halvblodsindian för inte, han gav ej ifrån sig en klagan, fast det var ett förfärligt slag han fått.

Han reste sig blott med ett:

— Du kan hålla mejseln ett slag, skall jag slå. Har du cigarretter? Han fick sin cigarrett, jag tände själv en, vi bytte om roller och fortsatte arbetet.

Rökning är tillåten i allt arbete i Kanada, det dödar i sin mån de långa timmarna; här var det 5 arbetstimmar i sträck utan att räta på ryggen.

Men nu var det jag som stod på knä med mejseln emellan händerna med fara att bli massakrerad och varje gång släggan höjdes i luften väntade jag att få skallen krossad. Arbetet avlöpte dock lyckligt återstående delen av förmiddagen och hela eftermiddagen till strax före 6 på kvällen då arbetet slutade för dagen.

Då slant stålborren för mig, jag fick slaget av denna över skenbenen och släggslaget i huvudet.

Det var blott 5 minuter kvar till kl. 6, men de 5 minuterna stod jag på knä och såg solar och stjärnor i hela källaren trots alla 14 basarna voro samlade och skällde så mycket de orkade att jag skulle fortsätta arbetet.

På kvällen frågade mig Gösta huru jag trivdes med jobbet. Jag förstod att jag var omöjlig för den sortens arbete, men jag ville ej unna honom att glädjas över stjärnsmällarna jag själv fått och givit halvblodet. Jag sade att allt hade gått bra och att jag hade stora utsikter att snarast avancera åtminstone till treåttondelsbas.

När jag nästa morgon infann mig vid bygget blevo vi bägge som arbetat i källaren föregående dag uppsända att deltaga i rivningsarbetet med väggar och tak. Jag kan tänka mig att skolstyrelsen fattat ett hastigt beslut om skolans ombyggnad, som lika hastigt skulle sättas i verket, ty arbetsprestationerna voro uppdrivna till det yttersta.

Här voro våra liv ej värda många cent bland all denna fallande bråte från sidorna och från ovan.

Jämte halvblodet var jag sysselsatt med att riva loss en gavelvägg. Vi hade hållit på och forcerat ett par timmar och arbetade just uppe vid takåsen, då hela väggen plötsligt störtade samman med ett förfärligt brak.

I sista sekunden hakade vi oss fast vid en bjälke och blevo hängande i luften, 20 meter under oss gapade döden emot oss i form av ett kaos av splittrat virke och tegelsten.

— Jag tänker att vi ta vår tid och gå. Har du en cigarrett, sade indianen lika lugnt, där han hängde med döden under sig som om han suttit framför en lägereld.

Stegarna, som varit resta mot väggen, hade krossats, men så småningom kom en bas uppkravlande

på taket en annan väg och gjorde fast en lina så vi kunde hasa oss ned.

Vi togo vår tid vi två och gick, två andra följde exemplet. På stående fot skrev entreprenören ut våra checker, vi hade blott att gå till banken och lyfta pengar.

Tolv timmars livsfarligt arbete efter 50 cent i timmen renderade mig hela 6 dollars.

Från banken gick jag direkt till statsbanestationen, som låg i min väg, för att å rum 100 där höra efter plats till ranch.

Även i denna lokal var det folktomt, man var tillmötesgående, sökte i papperen.

Nej, till ranch fanns ej något, men till en stor mjölkfarm. Platsen låg ej långt borta i västern, endast sex timmars resa från Winnipeg.

All right! Jag tog arbetet, betalade för mig på pensionatet och reste västerut med första tåg.

Livet på mjölkfarmen.

Till staden Brandon, en av de större städerna på prärien, skulle jag resa; därutanför någonstans låg mjölkfarmen. Jag hade ett kort med adress på mannen jag skulle arbeta för och kunde närmast vända mig till stationsinspektören i Brandon, som även var agent hos emigrationsmyndigheterna, för erhållande av närmare upplysningar.

Stinsen bläddrade i telefonkatalogen. Jo, det fanns telefon till farmaren Bob Bennet Hayfield.

Jag ringde upp själv, en flickröst svarade i andra ändan på tråden och blev underrättad om att jag var mannen de sänt från Winnipeg, att jag nu var i Brandon och ville bli hämtad.

— Jo då, om en timme komma vi med bil till stationen.

Under tiden gjorde jag en rundvandring i staden, en fin stad, med många vackra planteringar, träd efter gatorna och spårvägsnät.

För säkerhets skull gick jag in på en kinesrestaurant och åt middag, ett verkligt skrovmål för 25 cent. Det var till skottar jag skulle, och jag visste att de voro snåla på maten och giriga på arbetet. Jag kanske fick falla in i arbetet genast jag kom och gå utan mat till sena kvällen.

På utsatt tid kom bilen till stationen, tösen som sva-

rat i telefonen, en av döttrarna i huset, kom och hämtade mig, en adertonårig miss, shinglad, bobbad, spacklad, pudrad, rakad under armarna, men en livad, glad tös.

Hade jag sett något av Brandon? undrade hon.

— Jo, litet grand, men inte mycket.

— Ja, vi hinna ej nu, det är så brått därhemma, men vi kunna köra in någon söndag och visa er staden, en vacker stad.

Vi körde förbi en park i utkanten på staden, där en liten buffelhjord betade inom en stor inhägnad. Där bad jag henne hålla ett ögonblick, det var första gången jag såg dessa imponerande djur. Och så bar det i väg utåt prärien på en s. k. högväg, en ordentlig väg, grusad och väl underhållen.

Det var ett par svenska mil till farmen, flickan körde så det jordbrann om hjulen, vi voro snart framme. Jag såg att hela trakten var odlad och bebyggd sedan flera årtionden tillbaka med välbyggda hus och uthus, man förstod att det var välbärgade människor, som bebodde denna gamla settlarebygd.

Klockan var 7 på kvällen, när vi nådde farmen, folket kom just hem från arbetet på fälten, farmaren själv, tre vuxna söner, tre hyrda män, varav två voro engelsmän och en neger.

Det blev handslag och presentation.

— Kan du rida och mjölka? sporde farmaren.

Jo, jag kunde bägge delarna.

— All right, fira upp för arbete, lät det.

Han följde mig själv genom bostadshusets labyrinter upp på ett litet rum med två tvåmanssängar.

— Två man i varje säng, upplyste han, här är rummet för mina arbetsmän, här får du också bo. I den

sängen skall du ligga jämte Curly-negern, i den här ligga de båda engelsmännen.

— Kläd om dig nu, vi skola starta mjölkningen genast!

Bostadshuset var uppfört av tegel, ett bra hus med många rum, låg vackert i en poppeldunge på en sluttning med utsikt över den vida prärien ända till staden. Ett stycke därifrån låg djurstallarna i en länga, goda hus av cement och trä med hissanordning för fodrets lagring å skullarna och med ett väldigt pressfodertorn uppfört vid ena gavelväggen.

På några röda minuter var jag omklädd och nere i stallarna.

Tre hästar hade sadlats upp. Jämte negern skulle jag rida hem korna, som skulle mjölkas. Farmarens yngsta dotter, en 14 års tös vid namn Vörne, följde med på den tredje hästen. Fyra kreatursshundar ropades an och så bar det iväg i en susande galopp utåt vidderna för att driva hem korna, ett par hundra stycken, som skulle hem för mjölkning.

Det var 43 år sedan denne man, en infödd skotte, slagit sig ned på platsen och fått frihemman. Jorden var medelmåttig, sandblandad mylla, en stor del av omkringliggande marker lämpade sig ej för odling, de voro sankmarker, ännu gräsprärie, ypperliga betesmarker. Under årens lopp hade han köpt till omkringliggande farmer och marker och var nu ägare av ofantliga arealer. Han höll omkring 1,000 djur på farmen, ostfrisare, samma ras som hålles i Sveriges slättlandskap, högmjölkande, ömtåliga djur, som måste vistas under tak om vintrarna. Han hade även hus härför. De senaste 10 åren hade han måst börja gödsla jorden, gått in för solrosodling till kraftfoder

under vintrarna åt djuren, gödselmassorna från de 33 första åren lågo dock samlade likt ett stort berg i närheten av djurstallarna.

Alla betesmarker voro inhägnade med taggtrådsstängsel, djuren flyttades blott från den ena inhägnaden till den andra, allt efter som gräset tröt.

Det var en välsituerad farmare, som ägde en värdefull farm i en gammal bygd med staden Brandon i närheten, dit mjölken dagligen sändes.

Vad mitt arbete beträffar hade jag tänkt mig något helt annat. Jag tog arbetet därför att jag uteslutande ville syssla med djuren. Här blev djurskötseln blott en bisyssla, ett påbröd till det vanliga farmarbetet. Från kl. 4 till kl. 7 om morgnarna och från kl. 7 till kl. 10 om kvällarna sysslades med djuren, den övriga tiden av dagen ägnades åt jordbruksarbetet. Men jag hade ett bra avtal på denna plats, 3 dollars om dagen jämte fritt vivre, och kunde sluta när jag ville, ty resan åter till Winnipeg tog blott några timmar.

Korna voro snart hemdrivna och inne i stallarna. Ladugården var praktiskt inredd på alla sätt, automatiska drickshoar, bekväma anordningar för utfodring, och bindsleanordningarna voro allra mest praktiska. En man kunde med lätthet på 10 minuter binda 200 djur, det var blott ett enda enkelt handgrepp utan att man behövde vidröra kon eller böja sig ens, blott djuren stodo uppe i båsen ordentligt, och härför sörjde hundarna, som patrullerade på gångarna fram och tillbaka bakom djuren.

Farmen var elektrifierad, man mjölkade med maskin. De Lavals mjölkmaskiner användes. Jag var gammal bekant med Alfa Laval, maskinmjölkning var ingen nyhet för mig.

Alla männen hjälptes åt med mjölkningen, från farmaren själv till mig, den sistkomne hyrkarlen. Men klockan led i alla fall fram emot 10, innan vi voro färdiga, fått djuren utdrivna, mjölken kylsatt, maskiner och hinkar diskade.

Och så blev det ett gemensamt kvällsmål med livlig konversation.

Farmaren hade stor familj, ej mindre än 10 barn, missisen var också hjulbent därefter. Ett par av barnen voro utflugna ur hemmet och en dotter död ett par år tidigare under mycket tragiska omständigheter, men 4 döttrar och 3 söner voro fortfarande hemma.

Det är sant vad som står i emigrantbroschyrerna, att den hyrde mannen på Kanadas farmer ej är dräng utan familjemedlem, och har man tur att överleva emigrantårets alla svårigheter och bli hemmastadd i Kanada skall man snart erfara skillnaden emot i Sverige.

Klädedräkten gör ej mannen i Kanada, rangskillnad existerar praktiskt taget icke. Man hälsar aldrig genom att blotta huvudet, man slår blott ut handen i luften till en gest eller ropar hallå. Man står på en ämbetslokal, på en bank med mössan på sig, med cigarretten i munnen, man blir serverad på vilken restaurant som helst iförd sina arbetskläder.

En annan sak är det med männens uppträdande mot kvinnorna; kvinnorna inta en särställning i de stora västerlanden. De äro också, som den svenska farmaren sade som jag arbetade för, fasen så mycket svårhanterligare i Kanada än i Sverige.

Det är ingen fara med de engelska töserna, blott de ej redan i tonåren förstörde sin hy med sminket.

De tre äldsta flickorna i denna familjen voro hem-

fallna åt sminket och pudret, den yngsta däremot såg ut som själva hälsan utan påmålning. Hon var dagligen med oss män ute i arbetet, både när vi redo hem hästar och kor och ute på fälten, hon var ingalunda tvungen men hon var en jänta av den sorten att det roade henne. De tre övriga sysslade aldrig med sådant, visserligen hjälpte de till med alla inomhusgöromål, som äro ytterst enkla i de engelska hemmen, det är endast en gång i veckan de ha tvätt, som kanske är något påkostande, men även härför hade de på denna plats alla tänkbara motordrivna maskiner.

Flickorna körde mest bil om dagarna, de hade var sin liksom sönerna; ibland voro de ute och plockade bär; ibland voro de endast ute på nöjesresor. De voro alla tre i åldern att livet lekte och männen svärmade omkring dem, de endast njöto av tillvaron, lågo under träden i skuggan och läste, svala och pudrade, när vi män kommo hem från arbetet, trötta, svettiga och smutsiga, men alltid voro de skojfriska och uppspelta, alltid lyste deras ögon och vita välvårdade tänder lika glatt emot oss, när vi träffade dem.

Och nu var jag medelpunkten för bordskonversationen första kvällen. De hade aldrig haft någon svensk som hyrd man på farmen förr. Vörne måste gå efter sin geografi och studera den. Jo, det stod litet grand om landet och om Stockholm.

Jim, en av de hyrda engelsmännen, hade gått som sjöman och varit i Göteborg, han visste litet om Sverige, han kunde till och med ett dussin svenska ord som han väl slagit i sig för landpermissionen. — Många vackra flickor i Gotenburg, kunde han säga.

Var det så? Fanns det mycket vackra flickor i Sverige? undrade de övriga unga männen.

— Jo, det var nog så sant, Jim hade rätt, han.

Efter maten, som mest bestod av grönsaker, blev det sång och musik. Familjen hade både piano och orgel och flickorna spelade och sjöngo några bitar. Det skulle väl vara till min ära som nykommen, kan jag tro, ty det var mitt i veckan, karlarna voro arbetströtta och kunde behöva gå till vila, vilket vi också gjorde efter en stund.

Systemet med tvåmanssängarna pinade mig alldeles oerhört i början i Kanada, men det är seden därute och förekommer till och med på de bättre hotellen. Här i huset var det också seden. Flickorna lågo två och två, pojkarna två och två och vi hyrmän två och två. En av sönerna skulle ju här haft förmånen av ensam säng, men de hade en baby i familjen, en liten tvåårig dotterson, som den tredje av pojkarna fick eländas med i sin säng om nätterna.

Och nu skulle jag krypa ned bredvid negern. Negrerna äro ett renligt folk och den här utgjorde intet undantag i det fallet, men en neger har en särskild hudutdunstning, liksom en ryss, en kines o. s. v. När jag blev van därute kunde jag lukta mig till vad folkslag det fanns i en folksamling, liksom en stövare känner skillnad på räv- och harslag och skriker olika ilsket vid upptaget.

Jag minnes en natt i staden Edmonton, en mörk natt, jag mötte en flicka, hon var sminkad och pudrad, så hon lyste kritvit i ansiktet, men på 15 stegs avstånd kände jag hennes folks underliga vittring i luften, hon var fullblodsindianska.

Hon trodde hon föll männen mera i smaken som vit kvinna, därför hade hon målat sig vit. Hon var ute för att tjäna en slant som nattfjäril, det var synd

om henne, det är synd om indianerna i det fallet, deras moral sitter ofta långt ut i skinnet.

Nu skulle jag i alla fall koja bredvid negern. Den kvällen saknade jag min sköna, ensamma säng på missis Selmas farm, på norskpensionatet i Göstas rum.

Men jag måste däran, fast det ej var roligt. Det var fortfarande värmebölja på prärien, negern tog till och med av sig skjortan, låg naken och svettades, och en svettig neger luktar nästan som en flådd räv. Jag vaknade många gånger den natten och trodde jag låg i en rävlya.

Nästa morgon var det att stiga upp kl. 4, rida samman kor och hästar. Arbetet fördelades, vid halvsjutiden voro vi färdiga, en av sönerna körde mjölken till staden i lastbil.

Så skulle vi äta frukost, och kl. 7 startades det egentliga arbetet på farmen.

Maten här hade varit ytterst hälsosam och lämplig, om jag kunnat ordna min tid och tillvaro som döttrarna i huset, att ligga i skuggan och läsa och taga en biltur då och då, men för en svensk arbetskarl var den ej mycket givande.

Vi fingo en liten grötranson, ett tefat ungefär med förvällda korngryn, ett förlorat ägg, stekt potatis, en kopp thé, smör och bröd samt sallad.

Till middagen var ägget och grynen uteslutna och ersatta med två kallskurna köttskivor pr man, så tunna som smörgåspålägg, stekt potatis och ett ofantligt fat sallad. Salladen åts hel som den plockats i trädgården, alldeles som korna äta grönfoder, utan varken sås eller kryddor, och jag blev sannerligen så hungrig emellan målen att jag önskade jag kunnat idissla som korna.

På kvällen var maten densamma som till middagen, undantagandes köttskivorna. Inga lunchraster eller mellanmål höllos. Vi arbetade från kl. 7 till kl. 12 med en timmes uppehåll i arbetet för hästarna; för oss män däremot fanns det alltid sysselsättning med slipning av slåttermaskinsklingor, smörjning av vagnar o. d. Här gjorde vi oss dock god tid vid målen; det krävde också sin man att lassa i sig så försvarliga kvantiteter sallad, men man var lika hungrig igen så fort man tog i låset till dörren och gick ut. Arbete till kl. 7 på kvällen ute på fälten och så tog kvällssysslorna vid.

När jag arbetat några dagar på den dieten anföll jag Vörne, jag började begripa att man ej fick vara blyg, om man skulle klara sig i Kanada.

— Du, Vörne, som är en hyvens tös, började jag, du måste hjälpa mig med en sak, om jag skall kunna stanna kvar och arbeta för er längre.

— Jo då, det ville hon visst. Vad var det? Och hon spärrade upp sina blå ögon.

— Du måste skaffa mig litet lunch om dagarna, om du kommer åt utan att det väcker uppseende.

— Jo, det kunde hon åtaga sig, och hon blev min förtrogna i det fallet. Rätt vad det var hade jag sedan ett smörgåspaket i handen både på för- och eftermiddagarna, som Vörne alldeles oförmärkt stack till mig under arbetet.

Vi voro mitt i höbärgningen, och arbetet forcerades, sedan skullarna fyllts hemma stackades höet ute på prärien, maskiner och hissar användes för arbetet. Det torkar kolossalt fort på Kanadas prärier, man slår gräset den ena dagen, räfsar ihop det och kör det samman i stackar som torrt hö den andra.

Att lägga stackarna var givetvis det hårdaste arbetet och anförtroddes oss hyrmän, under det farmaren och sönerna dvaldes på slåttermaskinerna, räfsorna eller släporna och vid hissarna.

Hela dagarna rökte vi cigarretter i höstackarna och vårdslösade med elden. Det sker många eldsolyckor genom denna ovarsamma handhavning av pipor och cigarretter i Kanada, men det fäster sig ingen vid.

Jag har varit med och släckt skogsbrand därute, där vi tänt större och mera förödande eldar med våra cigarretter än vad vi släckt.

Här blev det nu långa arbetsdagar och hettan var värre än någonsin; jag som nykommen europé höll alldeles på att duka under. Farenheittermometern stod på blodhett om dagarna, det var så varmt att man ej kunde ta i järnföremål med blotta händerna, spottade man på ett järnspett fräste det.

Men negern trivdes i värmen, han drog blott skjortan utanpå byxorna och gick som i frack, då kände han sig svalkad, grinade mot solen med alla sina vita tänder och mådde gott.

Det värsta var att de hade så dåligt vatten på platsen. Vatten måste man ständigt ha med sig i arbetet ute på fälten under somrarna, vanligen ha de stora lerkrus för ändamålet.

Man pumpar igenom sig flera liter i taget, så reder man sig en stund, men så är det samma drickande igen. Värmen blev värre och värre, nätterna voro lika heta om dagarna och efter ett par veckors ihärdigt drickande av det dåliga vattnet fick jag någon slags blåskatarr. Minst varje timme om nätterna väckte mig den obehagliga åkomman, så jag måste ut och se på stjärnorna.

Jag bodde en trappa upp, hade flera rum att treva mig igenom, slog i regel omkull stolar och bord i mörkret och när jag till sist olycklig och svärjande stod ute i det fria och företagit samma vandring upp igen stod negerlukten tjock i luften eller babyn skrek i rummet invid så att jag ej kunde somna på en bra stund för den skull.

Strax utanför huset stod ett fält med solrosor som redan nått manshöjd. Där på bara jorden under solrosorna sov jag många nätter, steg upp kl. 4 och föll in i arbetet som de övriga.

En dag blev det emellertid åska och regn och åtminstone för tillfället svalare luft.

Vid tvåtiden en eftermiddag steg molnet upp i sydväst. Vid samma tid i samma väderstreck har jag så mången gång hemma i Sverige sett ett åskmoln komma upp och jag visste av erfarenhet att vi ej skulle undgå det. Men här kom det mycket fortare, mycket våldsammare.

Jag höll på att lägga en höstack, som blott var halvfärdig, ett stycke ifrån mig var Thommy, en av de engelska hyrkarlarna, sysselsatt med att avsluta en stack. Molnet närmade sig med oroväckande hastighet. Arbetet jäktades till det nästan övermänskliga. Laget från kamratens stack blev färdigt med arbetet och kom mig till hjälp, vi blevo två man i stacken. Vörne, som körde en hästräfsa i närheten, övertog hissen, ett par man extra hjälpte henne med spakar och wire, hon hade blott att sköta tömmarna.

Hästarna för släporna ropades i namn, eggades, gingo i galopp, kommandoord rungade, kättingar och spel gnisslade, spakar rördes, wires sträcktes, lass på lass stjälptes upp i stacken.

Skulle vi hinna?

Men vi hunno aldrig få stacken färdig.

På en gång blev det alldeles mörkt i luften och så bröt ett av präriens häftiga åskväder löst. Knall och blixt på varandra och regn som himlen varit öppen.

När luften svartnade och första regndropparna började falla hade vi surrat frambenen på hästarna och själva krupit in under stacken, det kunde hända att ovädret gick över oss så vi sluppo blöta ned oss.

Tillsammans med Thommy låg jag och pratade, de övriga lågo inkrupna runt om oss.

Men ovädret tilltog i stället för avtog, det började rinna ned i våra gömställen.

Någon av sönerna ropade att nu kunde vi bege oss hem, vi voro i alla fall våta.

Det var ingen annan råd än att sitta upp på hästarna och rida hem. På några ögonblick voro vi blöta som dränkta kattor. Vi hade ej hunnit längre än 50 meter från stacken, då ett åskslag kom så häftigt att hästarna höllo på att störta till marken. Bakom oss stod stacken i brand. Thommy red vid min sida, han såg på mig, jag på honom, vi hade samma tanke, bägge hade vi legat och rökt. Kanske vi tänt stacken med våra cigarretter, kanske slog åskan blott ned i närheten.

Sak samma, menade Thommy, huvudsaken är att stacken brinner, det var fan vad vi fingo slita för att få den färdig till brasan.

Knall följde på blixt och blixt på knall med nedslag runt omkring oss. Hästarna fingo lösa tyglar. Genomblöta nådde vi farmen och skyndade in för att byta kläder.

Ett storslaget skådespel, en tavla värd en målares

pensel rullades upp, då åskvädret drog fram över prärien och över oss.

Nästa morgon var åskvädret över. Höet var nu för vått att syssla med, men det fanns annat att göra på farmen, stängsel att se om och i denna lätta jordart kunde sommarfalningen bearbetas.

Denna var emellertid väl skött, jag blev ensam utsänd att dra över fältet med en bred ytharv.

Vörne svek mig ej heller den dagen, hon kom utridande med lunch. På eftermiddagen, sedan jag tagit mig en försvarlig rast, medan jag tuggade i mig mina smörgåsar och pratade vid tösen, inträffade en lustig händelse.

På andra sidan det stora fältet, där jag var sysselsatt med harvning, löpte en väg, ej en grusad högväg, utan en av präriens vanliga jordvägar, som bli hala som såpa efter varje regn. Här hade en bil slirat ned från vägen och kört rakt ut i en slo under tiden jag tagit min matrast.

När jag kom körande tillbaka fick jag på långt håll se bilen och en hand som stack ut genom ett fönster och vinkade.

Jag band fast hästarna vid ett staket, hoppade på tuvor och vadade i vattnet tills jag nådde bilen och hoppade in. Där inne satt en ung skön flicka och var alldeles förtvivlad. Hennes fader hade kört ned här och nu gått att skaffa hjälp, hon visste ej vart han tagit vägen, här hade hon suttit ensam en halv timme och väntat, kunde jag ej hjälpa henne ur vattnet och upp på vägen igen, hon ville ersätta mig.

Säkert kunde jag hjälpa henne, jag var osedd från farmen, hade hästar och kätting, den engelska missen skulle snart vara på terra firma.

Visserligen blev jag våt efter midjan, när jag kopplade för hästarna, men bilen var snart uppe på vägen igen.

— Nå, vad blev hon skyldig. Hon tog upp sin börs och ville betala.

Men nu kom jag ihåg Göstas ord:

— Har du samvete i det här landet är du förlorad.

— Tio dollars! högg jag till. Det var en oförskämdhet utan like, arbetet jag utfört var ej värt mera än 50 cent. Men missen bleknade ej. Hon kanske tänkte: Jag måste betala, annars kör han ut mig i vattnet igen, hon kanske inte tänkte något alls.

— Ja, det är det värt, sade hon endast, ni är ju alldeles genomvåt och nu kan jag köra och söka reda på pappa. Jag har emellertid ej så mycket pengar löst på mig, men tag den här, fortsatte hon, tog upp en checkbok ur sin handväska och skrev ut en check på mig å 10 dollars, viftade farväl åt mig och försvann bortåt vägen i girar och slirningar. På checken måtte det varit ett bra namn, ty jag fick pengar i bank på densamma utan prut.

Dagarna gingo och jag får verkligen säga till mitt husbondfolks beröm att de gjorde allt för att jag ej skulle vantrivas; varje söndag voro vi ute på bilturer runt om i trakten. Att jag misstagit mig på arbetet rådde ej de för, det var landets sed.

En lördagskväll inträffade en säregen händelse som jag ej skall förbigå. Jag har nämnt att en av döttrarna i huset avlidit ett par år tidigare under sorgliga omständigheter, hon hade dött i barnsäng, och babyn de nu hade i huset var hennes barn. Det var en irländare som ställt till detta elände och av fruktan för det hemska straff han visste skulle drabba honom hade han

rymt från trakten. Det finns lagar för sådana saker i Kanada liksom i Sverige, så att männen kunna klämmas efter. Men är det en man som gör något riktigt sattyg därute i västern, ta människorna ofta lagen i egna händer. Irländarens illgärning var av en sådan art att han man och man emellan ansågs värd livets förlust. På farmen hade de hela tiden bedrivit sina spaningar efter honom och just under tiden jag var på platsen fingo de kännedom om hans uppehållsort, han var på trakten för ett kort besök.

Det var som sagt en lördagskväll, alla de övriga yngre människorna på farmen voro ute på bilturer, ensam hade jag föredragit att stanna hemma, jag låg och läste och vilade mig.

Vid elvatiden på kvällen kommo två av sönerna hemkörande. Jag förstod det var något särskilt å färde, det sprangs i trappor och smälldes i dörrar. Så blev jag ofrivillig avlyssnare till ett samtal, som fördes emellan de bägge bröderna från rummet invid.

— Tusan att ingen av de engelska pojkarna äro hemma i kväll, irländaren kanske inte blir god att fjälla för 2, och Harry måste ju stå vakt, hörde jag den ena rösten säga.

— Vi försöka övertala svensken, han är stark som en björn, föreslog den andre brodern.

Strax efter kommo bägge två in i mitt rum, satte mig in i situationen och bad om min hjälp. De hade irländaren säkrad, han låg berusad och sov på en kammare i ett farmhem några mil därifrån, goda vänner till dem hade styrt om både det ena och det andra. Deras broder Harry stod på vakt, så mannen ej skulle hinna bortföras av andra, ty det var släktingar till honom han logerade hos.

Man måste resa en stege mot husgaveln och ta ut honom fönstervägen och det hela måste gå tyst och raskt. Ville jag hjälpa dem? Jag skulle ej behöva göra tjänsten obelönad, menade bröderna.

— Skola vi slå ihjäl karlen? frågade jag halvt på skämt.

— Nej, men han skall fixas som man fixar dylika fähundar i västern.

Vi hade under min korta vistelse på platsen ej hunnit diskutera fallet mycket. Ungen hade stört min nattsömn många gånger, den unga flickans död var upprörande, jag kände ett stigande hat till barnets upphov och orsaken till flickans död och lovade utan betänkande medverka vid kuppens utförande.

Ceremonien var snart överstökad. När vi hunno platsen där offret fanns fångades han ljudlöst, trots en del motstånd, låg snart väl surrad och försedd med munkavel på bilens botten.

Med rasande fart gick färden i sommarnatten kanske ett tiotal svenska mil, tills vi nådde en stor, obebodd, öde prärie liknande en sandöken.

Här berövades irländaren varenda tråd i klädväg, hela hans lekamen indränktes i tjära, varefter han omsorgsfullt rullades i fjäder. Då detta var gjort, lämnade vi platsen lika hastigt som vi kommit, överlämnande mannen åt sig själv ute i ödemarken.

Det var första gången jag var med om att behandla en fähund, som förstört en flickas liv, efter den metoden. Jag förstod ej då vilket fruktansvärt straff det var. Knappt hälften av offren överleva fjädringen.

Följande vecka var det lantbruksutställning i staden Brandon och på lördagen hölls en ledighetsdag och vi

reste man ur huse in till staden för att bese utställningen, babyn lämnades in i en grannfarm.

Där var en hel del att se ur lantbrukssynpunkt, men även ett frestande nöjesfält, ryttartävlingar och uppvisning av cowboys på nyinfångade vilda hästar och tjurar.

Dessutom hade en indianstam kommit dit och tältat utanför staden, där deras hästar, fängslade runt frambenen, hoppade bock på prärien. Indianerna voro ej ditkomna för att ge några uppvisningar, endast för att sälja sina hemarbetade skinnalster från mockasiner till allt möjligt i prydnadsväg av hjortskinn och älghud.

Vi voro ett gäng från farmen som höllo tillsammans eller skiljde på oss huru det föll sig för att åter sammanträffa, och det blev en ovanligt lyckad och rolig dag.

Det var visserligen hetare än vanligt, och jag var vit av damm, där jag hängde vid ryttarbanan med Vörne som min oskiljaktiga granne. Den ungtösen var lika tokig i ridning som jag själv och för alla lunchpaket hon givit mig matade jag henne hela dagen med glace så mycket hon kunde sätta i sig. Så gästade vi indianlägret, köpte småsaker, offrade pengar på tombolor och skjutbanor, åkte karusell med flickorna, tills de skreko och nöpo varandra, och hade roligt.

Höjdpunkten i glädjen kom i alla fall fram på dagen då det skulle bli löpartävling och vi övertalade negern att deltaga.

Han var sportman, negern, och löpning var hans force, han hade lungor som en häst.

Curly tvekade, han skulle bli den ende svartingen, man kanske skällde ut honom?

Men dagen var ju som beställd för en neger, han borde känna sig som hemma på sin mammas gata i denna gruvliga hetta, och första priset var en stor silverpokal och 25 dollars kontant.

Vi övertalade honom och negern gav efter samt gick och anmälde sig. Han blev verkligen den ende färgade som deltog, endast vita ynglingar ställde upp, alla iförda löparedräkter.

Curly blev antecknad, krängde av sig rocken och kragen, stod i sina vanliga byxor och skor och en kulört skjorta.

Ett trettiotal löpare ställde upp, huru många engelska mil de skulle springa har jag glömt, men det var många varv runt banan.

Startflaggan sänktes och det bar iväg med det långa fältet. Negern låg i kön, han sparade sig.

Varv efter varv gick, fältet tunnades ut, en stupade här, en annan där.

Det ringde för sista varvet, blott 8 man höllo ännu ut i värmen, man hörde huru pojkarna flåsade, när de löpte förbi. Negern började öka, sprang förbi den ene efter den andre. Då började glåporden hagla över honom.

Negrerna äro väl tålda i Kanada, men han var ensam färgad här och hotade segern för de vita.

Allt värre skränade folkmassan, allt efter som de vita pojkarna föllo tillbaka och negern arbetade sig fram i teten. »Far åt helvete, du svarta hund, lappa'n på käften, häng upp'en i en lyktstolpe!» skreks det. Men när Curly sprang förbi oss från farmen, där vi

stodo i en klunga, hejade vi, han var vår kamrat och vi unnade honom segern, fast han stank negersvett om nätterna.

Curly sprang i mål minst 100 meter före den främste vite, blåste till ett tag, krängde på sig rocken och kragen och var ej ens andfådd. De vita pojkarna stupade som döda över målsnöret och buros bort. Folket skränade och visslade vid svartingens seger och ett tag såg situationen hotande ut, men så småningom lugnades sinnena. Curly mottog sitt pris, silverpokalen och 25 dollars kontant.

Sedan blev det fest, negern bjöd på öl över lag i aldrig sinande mängder. Vi blevo samtliga mer eller mindre överförfriskade, den svarte värden själv blev så pass påstruken att vi måste bära ut honom och lägga honom i bilen som dess bättre stod utanför öl-chappen.

Sedan vågade vi ej stanna i staden längre utan fingo försöka slingra oss hem, hur vi kunde, ty negern upphävde de förfärligaste läten, där han låg på botten av vagnen. Själv skulle jag med min åkomma naturligtvis ej druckit öl, åtminstone ej i så väldiga kvantiteter, nu fick jag stå på bilens fotsteg hela hemvägen och låta den förädlade pilsnern rinna hur den ville, likt skummjölken ur en separator. Besöket på lantbruksutställningen var en trevlig dag, fast avslutningen blev en smula våldsam, men det hör till pjäsen därute ibland.

För Curly blev den senare delen av dagen inhöljd i ett stort, barmhärtigt mörker. När han kom till sans på söndagsmorgonen stirrade han blott oförstående på oss, då en av kamraterna räckte honom hans

löparepris, silverpokalen, som en fridshälsning, till randen fylld med spenvarm mjölk.

Kort efter lantbruksutställningen i Brandon och negerfesten lämnade jag platsen. Mister Bennet fick sända efter en ny man, som kunde mjölka korna, häva hö och tugga sallad.

Som gatuarbetare i Winnipeg.

När jag återkom till Winnipeg, det var en kväll, tog jag in på norskpensionatet vid Garry Street och gick direkt upp på Göstas rum. Där fann jag min vän sitta helt fridfullt, läsande en bok.

— Är du verkligen här igen, var i herrans namn har du hållit hus? for Gösta ut, när jag klev in i hans lya. Och som du ser ut, människa, du är ju mörkbrun som ett halvblod i synen och mager som ett beläte. Var har du varit? Du skulle ju riva hus här i staden, men du bara försvann, du reste väst igen, hade du sagt på pensionatet, det var allt. Du kan tro jag undrat vart du tog vägen, och det är flera än jag som undrat, en svensk och hans fru var uppe på linjen för några dagar sedan och frågade, om vi kände din adress.

Min vän nämnde Erik H. och hans fru, jag hade ju alldeles försummat dem sista tiden, de som varit så välvilliga mot mig, nu måste jag gottgöra vad jag brutit, dagen därpå ville jag anslå för deras räkning. Det sade jag genast till Gösta.

— Ja, det skall du göra, sade han, de läto angelägna. Men nu måste du berätta var du hållit hus. Ska vi gå ut och dricka vin?

Jag var emellertid ej upplagd för att festa den kvällen och avböjde. På grund av det stränga arbetet, det ihärdiga vattendrickandet, värmen, den svaga kosten

hade jag gått ned 10 kg. i vikt på de veckor jag vistats på mjölkfarmen. Jag började mattas, kände mig ganska trött och ville helst krypa ned i en skön ensam säng och sova ut ordentligt. Jag nämnde detta samt att jag närmast rest tillbaka till Winnipeg för att söka läkare för blåskatarren.

— Nej, sök inte amerikanska läkare, avrådde kamraten, de göra dig blott sju resor värre, de vilja blott ha dina slantar. Det är inte farligt, det är blott av dåligt vatten du fått det, sådant få många av oss till att börja med. Jag kom själv ut som hyrd man min första tid här i landet och råkade på en farm med dåligt vatten, fick likadant av präriens usla vatten. Stanna här i staden nu, här finnes mycket arbete och i Winnipeg ha vi prima vatten, på en vecka är du bra igen utan att du ens märker det. Dessutom skall jag skaffa dig en sorts tabletter, de ha på apoteken, som jag själv använt, så du får bort giftet ur kroppen du fått i dig med det dåliga vattnet.

Det blev ej mycket berättat om mina upplevelser på mjölkfarmen den kvällen. Medan jag packade upp mina grejor, gick Gösta ut på staden för att skaffa de omtalade tabletterna och när han återkom med dem plus ett par flaskor vichyvatten hade jag hunnit taga ett bad och låg redan iförd en ren pyjamas i min sköna säng. Den känsla jag den kvällen erfor, när jag kröp i säng, kan knappast mina civiliserade landsmän i Sverige tänka sig.

Jag kände mig som jag skulle hamnat i himmelriket. Inte om jag fått hela mjölkfarmen emellan hade jag den kvällen velat byta ut sängen mot solroslandet eller negerbädden.

Sedan jag tagit ett par tabletter och klunkat en

flaska vichyvatten somnade jag och sov nära 20 timmar i sträck utan att röra en fena.

Det är en helt vanlig företeelse att man sover inemot ett dygn, när man kommer in till civilisationen efter ett slitknog på prärien eller i skogarna. Mat kan man få när man vaknar och jag vill lova man då äter med samma omsorg som man sovit.

Nästa dag gick jag direkt till familjen H., och där väntade mig tråkigt nog en jobspost.

Eriks kompanjon hade handlat bedrägligt mot honom, så min vän hade måst gå från firman. Han hade förlorat allt vad han satsat och där stod han nu alldeles utblottad. De hade knappast till mat för dagen en gång och vad värre var, han hade tagit hela sitt bo på avbetalning och låg nu efter en hel månad med inbetalningen.

Fru Signe berättade detta för mig vid min ankomst, mannen var just ute på staden hos möbelhandlaren, en jude, för att göra ett sista försök att beveka honom att giva anstånd med betalningen.

Som vi sutto och pratade kom Erik hem, ej ensam utan i sällskap med juden och denne hade 4 expresskarlar med sig, han lämnade intet uppskov längre och ämnade nu ta tillbaka möblerna, fast två tredjedelar voro betalda. Om det hänt i Sverige att man rivit ut boet för en nygift fru hade hon väl blivit hysterisk eller smält i tårar, men i Kanada vänjer man sig fort vid allting; man förvånar sig där ej över vad som än händer. Signe satt oberörd trots hon hörde att makens övertalningsförsök strandade och juden gav karlarna order att börja bära ut möblerna.

När jag reste mig och gick ut och slog Erik på axeln och hälsade blev han glad att se mig men tänkte ej

då på att han några dagar tidigare sökt efter min adress i tanke att jag möjligen skulle haft ordnat så jag kunnat hjälpa honom en smula.

Affärerna hade kommit i ett läge att han ansåg allt förlorat.

— Vad begär karlen för att lämna dina möbler i fred? sporde jag min vän på svenska.

— 50 dollars i dag och 20 dollars i veckan, tills det blir betalt. Veckobetalningen kan jag ordna, men 50 dollars i dag är mig omöjligt att driva upp trots otaliga försök.

Jag kunde hjälpa honom, visserligen var 50 dollars en stor summa för mig just då, men jag kunde avvara det utan att direkt strandsätta mig själv.

Saken blev ordnad.

Juden bytte taktik, så fort han fick se pengar, blev hövligheten själv, slog ut med handflatorna, skrev ut ett kvitto, bugade sig ut och försvann med sina hantlangare.

— Det där handtaget skall du ha igen, menade Erik sedan vi blivit ensamma, fått eld på piporna och satt oss till ro och språkat.

— Nu skulle vi haft en festmiddag, men Signe har väl berättat för dig, hur det är; det har ju gått alldeles ner till botten för oss, gamle gosse.

Vi ordnade också den saken och åto en sillsexa i hemmet på kvällen, en riktig svensk sillsexa med svenskt kronbrännvin till. Och vid kaffet och cigarretterna efter supén gjorde vi upp planer för närmaste framtiden.

Erik hade slagit sig ihop med en svensk byggmästare, de ämnade bygga villor i Winnipegs förstäder, sälja och tjäna pengar. De kunde få banklån på husen allt

efter som arbetet fortskred och kredit hos materialfirmorna. Erik ämnade själv stå med och arbeta vid bygget, ett tiotal man hade de tänkt sig att ta in till en början och jag erbjöds välvilligt arbete där men avböjde.

I Winnipeg måste jag stanna ett tag, dricka giftfritt vatten och äta upp mig, så jag blev i form igen, och arbete ville jag ha.

Gösta räknade upp vad de hade att erbjuda för arbete på Svenska Amerikalinjen.

Jag stannade för arbete i stadens tjänst, att gräva upp gator och dra rörledningar, jag kunde möjligen förlika mig med den sortens knog tills vidare.

Betalningen var 50 cent i timmen, 10 timmars arbetsdag, avlöning varje lördag och staden var en säker arbetsgivare.

Arbetsförtjänsten skulle bli 30 dollars pr vecka och helinackorderingen på norskpensionatet drog blott 7 dollars i veckan, det skulle gå bra. Under tiden ämnade jag få fatt på plats till ranch och tillsammans med Gösta ta dylik anställning. Så hade vi räknat ut det.

Följande morgon började jag som gatuarbetare i Winnipeg. Man höll just på att dränera förstäderna, c:a 1,000 man sysselsattes, folk av alla världens nationer, dock övervägande polacker och galizer. Av svenskar och norrmän fanns där endast något dussin och av danskar kanske ett trettiotal.

Jag hade en halvtimmes spårvagnsfärd från stadens centrum där jag bodde ut till arbetsplatsen och kl. 7 på morgonen började arbetet. Spårvagnsbiljetten drog dock endast en kostnad av 4 cent så den saken

var överkomlig. Och så anmälde jag mig, fick ut spade och korp och blev instucken i ett lag om ett trettiotal man.

Arbetet började, 3 spadlängder mättes ut för varje man och så var det att gå löst med hacka och spade, ta sig ned på djupet i gatans längdriktning.

En bas hade 25 à 30 man på sin lott, gick fram och tillbaka övervakande att ingen rätade på ryggen.

Dessutom fanns det tidskrivare, överbasar och basar över överbasarna, alla med samma uppgift, att med käftarna hugga in på folket, om någon stackare sackade efter i arbetet, liksom västerns ranchhundar höggo sig fast i bakbenen på kreaturen, om någon ej hann med flocken.

Det var naturligtvis ett dödande tråkigt arbete att stå och gräva hela dagarna, men man tog det så vackert man kunde. Det rullades och röktes cigarretter, tändes pipor, rullades cigarretter på nytt, det vickades och bändes på spadtagen och då och då vräkte man upp ett tag jord på dikeskanten. När man nått dikets bottendjup vid sina tre utmätta spadlängder var det att förflyttas fram i teten och fortsätta.

Första dagarna fick jag gång på gång påstötning av kamraterna: — Arbeta inte så fort, du långe svensk, tiden är så lång, betalningen så låg, tag det vackert!

Vi tjänade ändock omkring 20 svenska kronor pr dag, borde ha varit nöjda och kunde ha uträttat mera arbete. Varje kväll förvånade jag mig i alla fall över huru lång sträcka vi grävt under dagens lopp trots lustakten i arbtete, det var jämnheten som gjorde det. Och jag insåg snart att gubbarna som arbetat länge i gänget hade rätt, man blev tillräckligt trött till kvällarna utan att jäkta, jordarbete är ett tungt arbete.

Första arbetsdagen fick jag på min ena sida i diket en engelsman som jag senare erfor hade varit officer, deltagit i världskriget och blivit rubbad till förståndet av någon granatskärva i huvudet eller av krigsvansinne. Han hade väl någon sorts pension av staten, men hans släktingar hade lyckats få in honom vid detta arbete för att bereda honom en sysselsättning, som han kunde utföra: det liknade väl i någon mån befästningsarbetena vid fronten, att som vi gräva sig ned i jorden.

Allt emellanåt när basen var borta i andra ändan av laget gjorde engelsmannen ett utfall mot mig med spaden, han hade vansinnet i blicken, ögonen brunno av hämnd och mordlust.

Jag talade lugnande till honom, men utan resultat. Då sade mannen som arbetade på min andra sida:

— Engelsmannen är stendöv, han har fått örhinnorna spräckta i kriget, men akta dig för fan, han vill killa dig, han tror du är tysk, det tror han om alla nykomlingar i laget, och dem vill han döda. Skriv på en lapp, när basen vänder ryggen till, av vad nation du är. Är du tysk, så skriv något annat.

Nästa gång basen försvann borta i folkvimlet böjde jag mig ned och skrev en lapp, som jag räckte engelsmannen.

»Jag är svensk; om du gör ett enda utfall till mot mig, så klyver jag skallen på dig!»

Mannen läste, blicken klarnade, han räckte mig handen och skrek på dövas vis, så det nästan hördes i hela kvarteret:

— Svensk, god man, neutrala i kriget!

Sedan blevo vi vänner.

Engelsmannen var lika klok som någon annan emel-

lanåt, men kom kriget honom i tankarna, blev han vansinnig. Ingen fick lämna grävningen under arbetet, men när solen började steka fram på dagen, måste dock folket ha vatten. Vattenhämtare avdelades, som gingo med hinkar utefter grävarkedjan och vattnade manskapet.

Första morgonen hade jag ej reda på detta och långt innan värmen blev som värst och vatten började bäras ut var jag alldeles uppgiven av törst. Jag hade ätit sillsexa kvällen förut.

Jag skrev en lapp och räckte engelsmannen.

— Kan du skaffa vatten?

Inne på en villagård mitt över gatan höll en miss på att spola sin bil.

Engelsmannen tog spaden med sig, hoppade över staketet och skrek pekande på mig: — Giv den mannen vatten! Flickan rusade vettskrämd in i huset, men engelsmannen lät sig ej förbluffa, han drog vattenslangen med sig genom staketet, satte den i munnen på mig och vred på kranen. Det kom vatten som om det gällt att släcka en stor eldsvåda och icke bara en svensk törst. Han höll på att kväva mig, men törsten gick över.

På middagstimmen lägrade vi oss på en tomt för att äta våra medförda lunchsmörgåsar. En mjölkman kom med ett lass och sålde mjölk i glasflaskor, vilket nästan alla köpte. Jag låg tillsammans med engelsmannen och sedan vi spisat, skrev jag på en lapp:

— Berätta något om kriget.

Det skulle jag aldrig ha gjort, men det var som sagt första dagen, och jag anade ej vilka följder min begäran skulle få. Han sprang upp och samlade ihop ett dussin urdruckna mjölkflaskor.

— Så här kastar man handgranater! vrålade han och började slunga tomflaskor mot gatlyktor, spårvagnar, husfönster och medmänniskor. Han gjorde träffsäkra långkast, fenomenala kast. En flaska åkte in genom ett öppet fönster i tredje våningen av ett hus, en annan krossades mot kylaren på en förbirusande bil, en tredje slog ned mitt i ansiktet på en polack, som intet ont anande låg och tuggade smörgås 50 meter från oss borta på tomten.

Basarna kommo springande, fingo fram papper och penna och skrevo:

— Lägg dig ned och var lugn, annars blir du avskedad.

Sedan blev det förhör.

— Var det någon som talat med honom om kriget?

— Du nykomling, ni lågo tillsammans, har du frågat honom om kriget?

— Nej, visst inte; vi talade om insekter och blommor, då reste han sig plötsligt och kastade några flaskor.

— Ja, ja, det kan ju hända, han får sina slängar ändå ibland. Vi måste ha honom här och övervaka honom, det är order från högsta ledningen, men tala aldrig med honom om kriget, då blir han galen.

Basarna skingrades, men hade de anat att det var på min uppmaning som engelsmannen givit sin flotta uppvisning i bombkastning hade jag utan tvivel fått sparken första middagsrasten.

Jag vågade aldrig mera vidröra ämnet.

Av detta olyckliga krigsoffer fick jag aldrig veta något om helvetet som släpptes lös över människorna i Europa åren 1914—1918; därom skulle jag senare

få berättelser av mina egna landsmän därute, som deltagit och kommit mer eller mindre förstörda därifrån.

Så gingo dagarna. Det var ej alltid vi fingo gräva direkt i gatan, lika ofta grävdes från gatans huvudledning genom gårdar och trädgårdar in till husen. Det var härliga, svala dagar, när man kom med i ett gäng att gräva genom en trädgård med stora skuggande träd. Vid dylika tillfällen sysselsattes blott några få man på varje gård och ofta mutade vi då någon grabb av husets barn att hänga på planket och varsko om någon bas nalkades. Det maskades alldeles ohyggligt i arbetet dylika dagar, bär och tomater voro mogna i trädgårdarna och vi togo för oss, där vi gingo fram.

Ibland hände att vi blevo avdelade två och två att hugga oss genom stenfoten in i källarna, två man från utsidan och två man inifrån.

Hade man då tur att komma in i källarsvalkan aktade man sig noga för att fjäska arbetet ifrån sig; ett arbete som kunnat utföras på en timme drogs ut till halva dagen o. s. v. Kom basen ned och var otidig skylldes på den hårda graniten, de slöa borren. Förmannen måste nöja sig med det beskedet och skyndade därifrån till en annan källare för att friska upp gubbarna där med en skopa ovett.

Någon gång hände att man blev uttagen till verkligt bra arbeten, specialarbeten i kök och trappuppgångar utan någon kontrollant över sig, då missiserna kunde bjuda på thé och man resonerade väder och köksinredning och smorde sig med paj och bakverk. Att få gå efter huvudstyrkan ute på gatorna och utföra något lättare putsarbete var ett eftersökt jobb som jag hade den goda turen att ofta få. I en sval trumma

under en gatukorsning kunde jag då ligga i timmar och röka och filosofera, blott kastande ett getöga utåt gatan ibland om min närmaste förman syntes komma. Då var det att krypa fram och anmäla arbetet färdigt för att sändas till en lika sval och undangömd plats någon annanstans och filosofera sig fram några timmar igen.

Sådana dagar gjorde jag intressanta studier av folklivet på Winnipegs gator.

Färgen på flickornas byxor var ett särskilt studium och så intressant att vi diskuterade ämnet och antecknade mina iakttagelser hemma på pensionatet om kvällarna. Den vinröda färgen ledde i Kanada det året och den himmelsblå kom som god tvåa.

Av negresserna fick jag den uppfattningen att de föredrogo de loppfärgade, tills fyra stycken svarta damer en dag stannade en lång stund ovanför en trumma, där jag låg gömd, och alla fyra avslöjade sig som alldeles byxlösa.

Det är ej något för en svensk att gå och böka i jorden bland 1,000 polacker, men jag vantrivdes ej med mitt arbete och stannade därför i Winnipeg ett slag för att rikta kassan och bli i form igen.

Ibland var det övertidsarbete om kvällarna med några dollars extra förtjänst. I regel var man dock fri kl. 6 om eftermiddagarna och kunde ordna sitt liv efter behag för kvällen.

Bland alla trevliga kamrater på pensionatet trivdes jag bra. Det fanns en uppasserska där, en danska vid namn Ester Larsen, husmansdotter från Fyen, en stor, ljushårig, kraftig tös, som jag måste berätta om. Bland alla flickorna i tjänande ställning där stod Ester Larsen i en klass för sig. Varenda kväll var hon ute tillsam-

mans med de unga männen på pensionatet efter arbetets slut, på dans, biograf, bilturer och Gud vet allt och försov sig lika punktligt och lika grundligt varenda morgon. Hon hann aldrig duka frukostbordet i tid; det var en fullkomlig klappjakt efter matbitarna om morgnarna.

Själv blev jag mest lidande på hennes goda sömn, ty jag skulle tidigast i väg av alla. De flesta morgnar åt jag plättarna direkt i köket hos flickorna allt efter som de gräddades i laggarna och mitt lunchpaket fick jag många gånger springa ifrån. Ester Larsen hade ett litet ensamt rum alldeles intill Göstas och mitt. Varje morgon väckte jag henne i tid, alltid svarade hon, när jag knackade i väggen, men somnade omedelbart om igen.

Så kom jag underfund med att hon ständigt låg för olåst dörr. Vi bodde mitt i staden; mord och rån förekommo litet emellan, men det bekymrade henne föga, hon bara sov, sömnig var hon, men ängslig var hon inte. Alltsedan jag upptäckte att hon hade dörren olåst, drog jag byxorna på mig och gick in och ruskade henne i sängen om morgnarna.

Hon var en grann, rödkindad tös, låg där med halvöppen mun och de vita tänderna blottade, såg så rar ut och sov så gott att jag mången gång tyckte det var synd att välta henne ur sängen, men förr vaknade hon inte. Jag försökte först med mildare metoder, då slog hon visserligen upp ögonen ett slag, så mycket hon såg vem det var.

— Å, sade hon blott, är det bara du, Big, det var rart du kom, så jag slipper ligga ensam, och så somnade hon igen. Ester Larsen var en oförbätterlig sjusoverska.

Men så en dag, en kväll förmodligen, kom en man in i Ester Larsens liv eller rättare sagt hon i hans, ty trots hennes ungdom hade nog många män gått in och ut i hennes rymliga hjärtkamrar. Jag har knappast träffat en skandinavtös på andra sidan Atlanten som flirtat så friskt och våldsamt med männen som Ester Larsen. Hon gick bokstavligen ur famn i famn, men hon stod rycken och intet illa hände henne, utom att hon blev så gräsligt sömnig om morgnarna.

Men den här mannen var det någonting annat med; det var en annan sorts man än vanliga karlar. En sådan man hade jag aldrig förr sett och därtill var han svensk.

Jag fann honom en kväll hos en dansk barberare, som jag brukade besöka ibland.

— Här har du en landsman, som du skall vara god att taga hand om, talade barberaren, han kommer från Svenska Amerikalinjen, direkt från Sverige och skall börja arbeta på samma plats som du och ta in på norskpensionatet; du kanske visar honom vägen dit.

Framför mig stod en man av medellängd med spinkig underkropp som grovnade till uppåt midjan, med ett ofantligt axelparti och ovanpå stofthyddan växte ett huvud av kolossala dimensioner, ett eldrött ansikte, ett kritvitt hår, som nu barberaren kapat jämns med svålen.

Mannen såg ledsen ut, vilket jag tillskrev hans ungdom och oerfarenhet att röra sig ute i världen.

En sjutton, aderton års bondpojke, en oskuld, som jag måste ta under mina vingars skugga, tänkte jag och handlade därefter. Jag talade vänligt till honom under det jag förde honom genom staden.

— Nu skall du inte vara ledsen längre, försökte jag

trösta, jag förstår att föräldrarna och syskonen och läskamraterna voro nere vid båten och gräto en skvätt, när du reste. Sådant är vackert och bra alltsammans, men man skall ej tänka på det sedan man väl kommit hit. Kanada är ett land med tusen möjligheter för ynglingar och nu får du det bra till att börja med, tjänar pengar och hamnar bland goda kamrater på ett bra pensionat. Du har all anledning att vara glad.

Den unge mannen såg lika bedrövlig ut ändå och jag fick blott ett gurglande till svar på min långa och välmenande harang.

Han hette Ödlund och var från Olskroken i väst-Sverige och fick ett ensamt rum uppe under takåsen på pensionatet.

Ödlund var alldeles omöjlig för Kanada, han skulle aldrig kunna lära sig språket, det förstod jag.

Han talade så underlig svenska att han nästan behöft tolk för att göra sig förstådd på det språket; han sade by i stället för bi, syl i stället för sil o. s. v.

Han hade två stora passioner här i livet, att sova och att äta.

Första morgonen fick jag honom verkligen till arbetet i tid, men sedan var det stopp.

Så fort han kommit underfund med hur bra mat de höllo på pensionatet, fjäskade han ej måltiderna ifrån sig. Om de ej hade maten färdig om morgnarna väntade han gärna för att få en stadig frukost i lugn och ro. Han kunde äta en timme i sträck och lika lång tid tog det för honom att stiga i kläderna om morgnarna.

God sömn hade han gemensamt med Ester Larsen, men det var också allt han hade gemensamt med henne, ty en man som är så långsam i vändningarna

har få chanser hos flickorna. Och ändå var det danskan som skulle vilseföra honom. Det hände fjärde dagen han var i Winnipeg.

Två morgnar kom han försent till arbetet och fick skällning; den tredje fick han sparken.

På kvällen bad Ödlund mig följa sig upp på rummet.

— Jag fick ej något arbete i dag, när jag kom ut till grävningarna vid niotiden, berättade han. Basarna bara hoppade omkring som getingar och slog med händerna och skreko; så fick jag den här lappen, kan du läsa vad det står.

Jo, det kunde jag, det var en s. k. tidcheck.

— Du behöver bara visa upp den på arbetskontoret så får du en vanlig check i stället som du kan lyfta pengar på i bank och så har du att söka nytt arbete på landet eller i staden, så är seden här. Men du måste vakna om morgnarna och passa tiden, ty annars går det ej, upplyste jag.

Under samtalets gång kom Ester Larsen in i rummet och trängde sig utan vidare ned i sängen emellan oss, där vi sutto och pratade, och bjöd oss på cigarretter. Ödlund rökte ej, han lade hellre snus vid tand. Ester tände själv en cigarrett, så slog hon kamratligt armarna runt halsen på oss och började, vänd till mig.

— Jag skall flytta i kväll, jag har tagit plats på annat håll. Kan jag få låna en kappsäck av dig?

Jag hade för länge sedan hunnit utbyta den opraktiska kappsäcken mot en s. k. packsäck, en ryggsäck av ofantlig storlek, som man kan föra med sig huru man än färdas och den var redan illa medfaren; jag sade flickan detta.

— Men du, Ödlund, fortsatte hon och gjorde rösten

så len som en bofinks. Får jag låna din kappsäck, skall du få en kyss.

Ödlund sken som en glödgad kamin över hela ansiktet och sprang upp så kvickt som om han blivit ormbiten.

— Ja, ja, hojtade han, ja ska bara ta ut snuset först.

— Det behöver du inte, replikerade flickan, och innan han visste ordet av hade han fått en smällkyss. Ödlund stegade in i garderoben efter sin kappsäck. Aldrig hade jag sett en sådan man förr, aldrig hade jag heller skådat en sådan kappsäck. När han fått välta ur en del sängkläder och ullstrumpor, som han fört med sig hemifrån, vecklade han ut den. Den var så stor så han kunde ligga i den, han hade förfärdigat den själv, hållit på en hel vinter med arbetet och lagt ned hela sin själ i detta mysterium till kappsäck.

Ester Larsen klappade händerna av förtjusning, gav Ödlund kyss på kyss, så han blev eldröd ända ned på halsen och snuset stänkte om munnen. Han hade säkerligen aldrig fått en kyss av en flicka förr; nu fick han minst ett dussin. Och för Ester Larsen var fyndet av den unika kappsäcken säkert värd uppoffringen.

När jag följande kväll återkom från mitt arbete, var Ödlund borta.

— Vet du, vart han tagit vägen? sporde jag värden.

— Ja visst, sade han, Ester slutade här i går och reste med nattåget till Vancouver (en världsstad vid Stilla Oceanen 4 dygns resa från Winnipeg) och nu har han rest efter för att få tag i flickan och kappsäcken som hon lånade av honom.

— Han kommer bort, sade jag, en sjutton, aderton års bondpojke, som ej kan ett ord engelska, i en stor stad som Vancouver, han försvinner.

— Han kanske försvinner, fortsatte värden, men han var ingen pojke, som vi trodde. Han var en 58 års verkmästare från Sverige, som stått på kappsäcksfabrik i hela sitt liv, han hade 12,000 kronor med sig hit, som jag hjälpt honom växla i dag. Han anförtrodde mig att han kommit hit till landet för att söka lyckan och att han fann henne på fjärde dagen i Ester Larsen. Han var tydligen blixtkär i danskan och var alldeles vild i dag, när han fick höra att hon rest, och nu är han på jakt efter henne.

Den kvällen talades bara om Ester Larsen, Ödlund och kappsäcken på pensionatet.

Flickorna slogo ihop händerna.

— Hade han så mycket pengar på sig, kan icke språket och ser ut som en aderton års pojke, hur skall han komma till Vancouver?

Gösta, som rest i alla länder, avgjorde saken.

— Synd på kappsäcksfabriken i Sverige, synd på Ödlund, sade han, men en man som äter och sover som Ödlund är ej för Kanada. Han blir plockad på sina 12,000 av första bästa amatörtjuv och stjälpt av tåget vid något stup uppåt Klippiga bergen, han når aldrig Vancouver.

Från Ester Larsen kom en livsyttring i form av ett kort till pensionatet följande vecka, men Ödlund blev borta; ingen vet hans öde.

Själv höll jag på att bli borta under mitt grävningsarbete i Winnipeg en dag.

Det var en måndag, en svart måndag. Vi hade haft skandinaviskt samkväm på pensionatet och fest på söndagskvällen som ej tog slut förrän långt fram på småtimmarna.

Hela pensionatet försov sig på måndagsmorgon. Själv vaknade jag i sista minuten för att hinna kasta på mig arbetskläderna och ila ut till en spårvagn. Jag kom ändock för sent till arbetet, icke mycket, blott ett par minuter, men ändock tillräckligt för att förskaffa mig en stor skopa ovett.

Man tog ut folk i smågrupper för att sändas i arbete på olika håll i staden den morgonen.

I ett dylikt gäng om 8 man blev jag instucken och en lastbil förde oss tillbaka till staden. I en gatukorsning vid en av de större pulsådrorna grävdes en tunnel, arbetet var påbörjat, vi hade blott att krypa in i underjorden och fortsätta i en trång gång som nästan fylldes av en smal människokropp. Den som låg innerst högg loss jorden framför sig, så lågo vi en lång rad och langade så småningom fram jorden i dagen. Skaften på spadarna hade sågats av, så det blott återstod några tum till handtag, det var att ta jorden med spaden framför sitt huvud, balansera spadtaget längs kroppen och lägga det framför huvudet på nästa man.

Ett stearinljus instucket här och där i gången upplyste jobbet.

Det var ett obehagligt, svårt jobb. Man blev dödstrött av den svåra ställningen under arbetet. Ibland togo vi en rökrast, men då hojtade basen uppe på trottoarkanten och så var det att gå löst på jordväggen igen.

Det var min längsta och värsta dag under grävningsarbetet i staden och det blev också min sista.

Luften inne i tunneln gick knappast att andas, jag kände mig färdig att kvävas och hela tiden hängde som en aning över mig att döden var nära. Intet vatten fingo vi på hela förmiddagen, mina kamrater voro

alla polacker, ingen vågade opponera sig. Basen vi hade uppe på trottoarkanten var en nyutnämnd fähund av obestämbar nationalitet, som ville tjäna sig upp genom att pina folket så mycket som möjligt.

Gång på gång under förmiddagen ville jag ut för att få frisk luft och vatten, men jag låg mitt i raden; de som lågo ytterst vågade ej krypa ut av rädsla att bli avskedade och så fick jag ligga där och pinas hela 5 timmar i sträck.

När middagstimmen äntligen slog och jag kom ut i friska luften såg jag ut som om man rullat mig i lera med ett tumstjockt lager av klibbig jord över kläder, ansikte och händer, uppgiven av törst, hunger och trötthet och ilsken därefter. En restaurant låg tvärs över gatan och jag ägde de erforderliga 30 centen för en bra middag, som väl var.

Kanada är ett fritt land i många avseenden, ej minst i fråga om klädedräkten. Restauranten jag klev in på sådan som jag stod och var, nedlerad till oigenkännlighet, liknade närmast hotell Kronprinsen i Stockholm. Hade jag stegat in där så utstyrd, hade jag väl i sinom tid fått mat den dagen men ej på Kronprinsen utan snarare i isolerad cell på Konradsberg.

Här fick jag både isvatten, så mycket jag ville dricka, och mycken och god mat efter en rikhaltig matsedel, och mitt emot mig vid bordet satt en elegant klädd dam och konverserade mig om en gatuarbetares vedermödor och fröjder.

På eftermiddagen skulle arbetet fortsättas från gatans andra sida. Även här var tunneln påbörjad, men ej längre än att 4 man hade plats i underjorden att börja med. 4 man sattes att kärra bort jord, 4 man

sändes ned att fortsätta grävningen, bland de senare undertecknad.

Nu lagade jag, så att jag kom närmast öppningen och hade tillgång till litet mera frisk luft. Vi hade emellertid ej arbetat därnere mera än någon halvtimme förrän en tung jordklump föll ned från taket alldeles framför mitt ansikte och strax efter lossnade ett ännu större stycke och föll över benen på mannen närmast framför mig.

Jag hade lyckligtvis eller olyckligtvis varit med om något liknande vid ett jordarbete en gång i Sverige och visste vad det betydde. Det var första och andra varningen före ett ras.

— Kryp ut, boys! Tunneln rasar! ropade jag inåt gången och ålade mig själv ut.

Den närmaste mannen följde mig, de övriga vågade ej.

Basen motade ned oss igen.

— Ned och arbeta, annars bli ni avskedade ögonblickligen! lät det.

Polacken fick han ned, men inte mig.

— Se här! fortsatte förmannen och skrev ut en tidcheck, här har du din tid, försvinn härifrån!

En man från kärrorna kommenderades ned i mitt ställe. Jag tog mitt papper och gick, men jag hade ej hunnit 50 meter bort, förrän tunneln rasade, begravde och kvävde de fyra polackerna. Det blev svart med folk kring platsen, och jag rusade själv tillbaka. När jag då fick syn på basen, blev jag ej människa längre, jag blev vilddjur.

— Tag fast karlen! ropade jag, det är han som dödat männen. Jag sprang omkull flera människor och det var nära jag fångat basen. Men han fick syn på

mig och mina ögon och han slingrade sig undan i den allmänna villervallan, kastade sig upp på en spårvagn och försvann åt något håll.

Ett par polisbilar anlände, pickelhuvorna rensade gatan från folk, slogo ring runt olycksplatsen och en annan bil kom med arbetare.

Utgrävningarna av de fyra liken tog sin början.

Ursinnig och upprörd gick jag hem till pensionatet, som ej var långt avlägset. När jag kom upp på rummet fann jag Gösta inne, han hade sin lunchtid och satt just vid skrivbordet, fördjupad i några matematiska problem.

Jag berättade för honom i korthet vad som hänt. Mitt vikingablod hade kommit i svallning, jag ville söka reda på basen och rådbråka honom.

— Äsch, sade Gösta, lugna dig nu, det är väl inget att bråka över, 4 polacker mera eller mindre, den sorten översvämmar ju landet som gräshoppor. Inte må du tro att någon fäster sig vid det, en olyckshändelse, 4 man dödade, 4 okända nedpåtade i ett hörn på stadens kyrkogård. Det var tur du hade vett klara dig ut; annats hade du legat begraven i Winnipeg som okänd emigrant du också om ett par dagar. Ingen hade någonsin frågat efter dig, här skulle vi trott att du fått ett infall och rest väster ut igen. Jag har ett fint förslag, må du tro, men nu måste jag gå, jag kommer åter kl. 5, då skall du få höra — farväl så länge.

Så gick han, och jag var lämnad ensam med mina dystra tankar.

Jag var alldeles ur gängorna den eftermiddagen. Jag hade aldrig känt en så hemsk känsla förr, jag ville se blod flyta, människoblod, basens blod. Civilisationen höll på att gå mig ur kroppen och rovdjursnaturen

träda fram; mitt sinne började bli hårt, hårt som det land där vi levde.

Jag kunde ej vara ensam, jag måste ha någon att tala med, gick ned i pensionatets sällskapsrum och träffade mitt värdfolk och några av mina manliga och kvinnliga kamrater, för vilka jag berättade vad som hänt.

De hörde på mig, men ingen reagerade nämnvärt. En del voro lediga för eftermiddagen och voro i feststämning.

— Vi hade så roligt här i går kväll och i natt; nu skall du inte var dyster, tag dig ett bad och klä om dig och kom ned igen och var glad, i dag vilja vi åter ha fest, det ha vi väl skäl till, då du ju trots allt är här med livet i behåll mitt ibland oss.

Så lät det.

Jag gick upp i badrummet, badade och tvättade mig ren från leran, tog en långdusch och klädde om mig och gick ned igen.

Under tiden hade man hunnit anskaffa vin, whisky, cigarretter, druvor och konfekt. Grammofonen spelade gamla kända skandinaviska stycken — det var fest igen.

Jag drack många starka whiskygroggar den eftermiddagen, innan jag blev lugn och tankarna slutade kretsa kring basens blod. Och när Gösta kom åter från sitt arbete kl. 5 och ville ha mig med upp på rummet för att lägga fram sina planer sade jag nej. Den måndagen var och förblev en svart dag för mig, jag ville varken tänka på affärer eller arbete eller ens Kanada överhuvudtaget. Jag måste ha flickor och vin, whisky och cigarretter, glädje och jubel runt mig för

att ej återfalla i dysterheten och gå ut och hämnas på basen.

Kanske jag fick en nervchock den dagen. Jag vet ej vad det blev med mig. Jag hade lärt mig att se döden i ansiktet ovan jord; där fruktade jag honom ej, men att möta honom i en tunnel under jorden, det fruktade jag. Jag tror det var dödsångesten som kom över mig efteråt vid tanken på att jag varit nära att dödas genom kvävning nere i jorden.

Jag kände mig alldeles som förlamad timmarna efter katastrofen i tunneln.

Aldrig har jag sedan tagit ett arbete under jorden. I Kanadas gruvor, där så många människor söka sin utkomst och tjäna stora pengar, har aldrig någon fått mig att sätta min fot, vilka summor man än bjudit mig.

Jag anser att arbete i jordens innandömen ej är för fria män. Vi män av vår sort, vi vilja ej krypa, ej kvävas i jordfolkets minor. Vi vilja se solen, se himlen med drivande skyar, se blånande vatten och bergens taggiga kedjor, se markernas spirande grönska och blommornas prakt, se dagrar och skuggor stiga och falla bland storskogens åldriga stammar, se färgspel i löven och barren. Vi vilja kunna stanna och lyssna ibland till naturens mäktiga röst.

Vi män av vår sort, vi önska leva och dö som vildfåglar vid friska vindars sus.

Gyllene dagar, gyllene fält.

På sätt och vis hade jag nått ett mål under min vistelse i Winnipeg. Jag var alldeles frisk igen, hade återfått min vanliga kroppsvikt och tjänat en del pengar. Men en plats till ranch, som jag önskade, hade jag ej lyckats skaffa. Jag hade räknat med att vi skulle få en och annan regnvädersdag och uppehåll i arbetet så att jag kunde gå och höra mig för efter plats.

Denna beräkning slog fel, vi hade endast haft vackra dagar, alla utfyllda av arbete och ibland med övertidsarbete.

På kvällarna, då jag var fri, voro stadens alla arbetsförmedlingar stängda. Och att taga sig en dags ledighet från ett anläggningsarbete i Kanada är detsamma som ögonblickligt avskedande.

Nu var jag i alla fall avskedad och kunde använda min tid efter gottfinnande. Nytt arbete stod mig till buds, när och var jag ville, ingen tid på året är det så gott om arbete i Kanada som på eftersomrarna.

Gösta kom med sitt förslag, lade upp bordet fullt av kartor och visade sina kalkyler och beräkningar. Kamraten talade.

— Jag slutar mitt jobb på kontoret här, vi köpa oss en bil, resa söderut, att börja med nedåt amerikanska gränsen, ligga ute på skördearbete ett par månader,

dra oss så småningom nordvästligt upp emot ranchtrakterna i Alberta. Vi böra tjäna mellan 300 och 400 dollars var netto på ett par månader genom skördearbete. Vi äro våra egna basar, köra vart vi behaga och ta arbete hos de farmare som betala bäst. När trösken är över, ta vi plats tillsammans på en ranch. Vad tycker du om förslaget?

Förslaget var utmärkt helt enkelt; så skall man ta det därute. Har man då tur och lycka med sig gör man mycket pengar på kort tid. Genom tidningarna visste vi att skörden påbörjats nere i syd. Det var bara att slå till och ge sig iväg. Om vi varit 4 kamrater i stället för 2 hade en sådan färd varit ändå roligare voro vi dock överens om.

På kvällen efter supén berättade vi för de församlade vännerna om vårt beslut. Ville någon av kamraterna ingå i firman och följa med fanns intet hinder; nästa dag ämnade vi köpa bil, rusta ut oss och bege oss av. Ej mindre än 4 stycken av pojkarna ville ovillkorligen följa med på färden. Och så blev beslutat och bekräftat med handslag att skördebolaget skulle bestå av 6 man.

Den kvällen blev det fest på pensionatet, så taket kunde lyftas.

Följande dags eftermiddag hade samtliga bolagsmän ordnat med sina platser och arbeten och gjort sig lediga. Tillsammans gingo vi ut och köpte en bil att börja med; vi fingo fatt på en stor, rymlig och bra Chevrolet för 60 dollars, 10 dollars pr man. Säkert hade vi för samma bil i Sverige fått betala både 1500 och 1800 kronor. Körkort erfordras ej i Kanada, men skatt äro bilarna belagda med liksom i hemlandet. Skatten var emellertid betald för hela året för den

bilen. Den dagen vi beräknat kommo vi ej iväg, vi använde eftermiddagen för att proviantera en smula, bättra på våra klädförråd o. s. v. och på kvällen körde vi runt i staden och omgivningarna med pensionatets flickor och voro glada och uppsluppna.

Senare på kvällen gick jag att bjuda farväl av familjen H. och skildes från dem med löfte att, om det var mig möjligt, återkomma och hälsa på dem till vintern, taga mig någon veckas ledighet och fira julen enligt gammal svensk sed i deras hem.

Tidigt nästa morgon startade vi, avviftades av värdfolk och kvarvarande kamrater, hade snart lämnat staden bakom oss och körde söderut utåt den vida, böljande veteprärien.

Nu skall jag presentera bolaget.

En godsägare, skåning, en löjtnant, ångermanlänning, en polis, stockholmare, en skogsinspektor, norrbottning, Gösta, stockholmare, och undertecknad, sörmlänning.

Det var sex långa svenskar, som alla höllo en och nittio, sex glada, livade svenskar, som ej visste om någonting som hängde fast.

Skördearbetet var nyss påbörjat, överallt på fälten syntes bindare igång med hästspann eller traktorer som dragkraft.

Det var rekordskörd i Kanada det året, väderleken under sommaren hade varit idealisk för växtligheten, endast över några bälten på prärievidderna hade hagelstormar sopat bort grödan.

Litet emellan körde vi upp till någon stor farm och erbjödo våra tjänster.

Arbete fingo vi överallt men man missbjöd oss, tyckte vi. 4 dollars pr dag för stukningen och 6 dollars

dito för tröskdagarna jämte allt fritt var gängse priset. Vi voro ännu för nära Winnipeg, därifrån det var lätt för farmarna att få arbetskraft. Vi tackade för de erbjudna förtjänsterna och reste vidare till bättre bud.

På nätterna lågo vi över i de små präriestädernas kineshotell och i god tid på morgnarna fortsattes färden. Det blev en verklig studieresa vad både land och folk beträffar, visserligen färdades vi uteslutande genom bördiga, sedan decennier tillbaka settlade bygder, men under den resan fick man en aning om av vilken oerhörd betydelse Kanada är som jordbruksland. Under de tre och en halv dag vi bilade på högvägar och småvägar med litet ändrad körriktning emellanåt, när det föll oss in, körde vi hela tiden genom böljande vetefält. Ett hav av vete, i vilket solen varje morgon steg upp, varje afton dalade. Ändlösa fält med manshögt vete, frambringat med ytterst små kostnader, ett vete med en kärna hård som hagel, som ger ett bländvitt mjöl.

Många farmare språkade vi vid de dagarna, alla voro belåtna med skörden, alla ville ha oss till hjälp med bärgningen, de tyckte bara att vi satt priset på våra armars kraft för högt.

Tredje färdedagen voro vi inne i den mellersta av prärieprovinserna, Saskatchewan, och långt nere i syd. Farmarna började bjuda bättre för skördearbetet, men ej heller den dagen bestämde vi oss för att stanna någonstans.

Fjärde dagen körde vi upp till en stor farm, där vi inträffade just vid middagstid, alldeles lagom, där behövdes nödvändigt hjälp och där kommo vi överens. Farmen ägdes av tyskar, två bröder och en syster Neifeld, som bodde på farmen jämte hyrfolk och tjä-

nare under somrarna. När skörden var bärgad och tröskad, höstplöjningen överstökad, avskedade syskonen sitt folk, släppte hästarna vilt på prärien, stängde portarna och reste till Kalifornien över vintrarna.

Så angenämt kan folk ordna för sig därute i det stora landet med de tusen möjligheterna.

Vi sex svenskar, som sökte skördearbete, kommo precis som efterskickade. Den ene av de bägge tyska bröderna skulle just använda eftermiddagen för att med bilen resa in till de närmaste småstäderna och skaffa skördefolk.

Tyskarna äro utmärkta jordbrukare och goda affärsmän. De bägge bröderna här behövde folk genast, de ville ha bra folk och knusslade i så fall ej på betalningen. Det får jag säga till svenska nationens beröm, vi ha gott anseende därute i västern. Vår pliktkänsla, vår arbetsduglighet och vår bildningsgrad — jämförd med många andra nationers — står högt i kurs i Kanada. Tyskarna dolde ej sina belåtna leenden, när vi alla sex klättrade ur bilen och började underhandla, de visade att vi var skördefolk som föll i smaken.

— Nå, vad begärde vi?

Vi ville ej arbeta under 6 dollars pr man och dag för stukningen och 8 dito för tröskdagarna jämte allt fritt.

Farmarnas syster kom ut och beskådade gruppen och åhörde underhandlingarna. Hon talade med sina bröder på syskonens modersmål. Vartenda ord uppfattade vi, men ej en min i våra ansikten förrådde det.

— Tag dessa män! uppmanade hon bröderna, de äro säkert värda vad de begära, de äro svenskar, vi kunna ej begära bättre folk, så kraftiga de se ut och

så fina och städade. Kunna ni göra upp med dem, skola de minsann få ligga i salongen.

Löjtnanten, som stod mig närmast, trampade mig på foten.

— Det här artar sig bra, gosse!

Unga fröken såg rörelsen och kamratens glada ansikte.

— Förstår ni vad vi tala?

Våra anleten voro som gips.

Frågan upprepades på engelska.

— Nej nej, vi tala blott svenska och litet grand engelska, vi ha rett oss bra med det, särskilt med engelskan. Jo, det förstod man, det blev en smula skämt, så gjorde vi upp. Vi fingo vad vi begärde för trösken, och för stukningen bjöds ackord, men priset pr stukad acre sattes så högt att vi kunde beräkna tjäna minst 6 dollars pr dag och man, kanske dubbelt, om vi lågo i ordentligt. Saken var avgjord, bilen kördes in i ett skjul och med våra packningar i händerna stegade vi upp till boningshuset. Under över alla under, vi fingo verkligen syskonens finaste rum, salongen, till bostad. Annars brukar det vara vanligt att skördefolket får en sovvagn till vilorum, en stor klumpig trälår, apterad på 4 hjul, för att kunna transporteras emellan fält och farmer, där skörde- och tröskarbetet pågår, inredd med en stor väggfast säng, där ett halft dussin män trängas samman.

Orsaken att vi från första stunden blevo så väl behandlade kommo vi så småningom underfund med. Vid en av männen i vår grupp, löjtnanten, en ovanligt grann pojke, hade fräulein Lotte Neifeld vid granskandet av oss låtit sina blå ögon stanna med särskild förtjusning. Tack vare detta kom vår vistelse på tyskfar-

men mera att likna en lång, rolig fest än de dödande tråkiga dagar ett enformigt jordbruksarbete annars ofta erbjuder. Det har sina fördelar att ha en löjtnant till kompanjon ibland.

Efter en verkligt flott middag började vi vårt arbete. Två och två skulle arbeta tillsammans och drogo lott härom. Jag fick ångermanlänningen till kamrat, Gösta polisen och skåningen och norrbottningen utgjorde ett gäng.

Stukningen tillgår så att man reser upp sädesbanden mot varandra, vanligen 8 till 12 band till en s. k. stuka, ett lika enkelt som enformigt arbete.

Jag har ofta gått ensam ute på den vida veteprärien med detta arbete och dagarna ha aldrig velat taga någon ände. Här blev det något helt annat, vi hade visst för vad vi gjorde, voro ett gott kamratlag och därtill tillätos vi använda gaffel, som betydligt underlättade arbetet. Vi började tjäna pengar, stora pengar, för så enkelt arbete. När vi efter några dagar blivit invanda vid knoget tjänade vi aldrig under, men ofta över 10 dollars pr dag och man.

Maten var ypperlig, bäddarna i vår fina salong likaså. Både på för- och eftermiddagarna kom fräulein Lotte utkörande till fälten och bjöd på kaffe, smörgåsar, paj och bakverk i långa banor. Då blev det alltid långa, trevliga raster, ty unga fröken gjorde sig ingen brådska, hon ville språka i ett och såg till att vi blevo väl förplägade, nog hunno vi med skörden alltid, menade hon.

Gösta var på ett förfärligt humör de första tre dagarna, han fick ingen fart på bylingen, och denne i sin tur talade många fula ord om Kanadas skördearbete; han längtade tillbaka till Sverige och sin lugna patrull-

tjänstgöring på Kungsholmen. Men när han svettats och svurit och fått ovett tre dar i rad av kamraten var även han inbräckt för arbetet och sedan lågo de bägge stockholmspojkarna i allmänhet över oss andra i arbetsresultat. Vi arbetade friska tag och många timmar om dagarna, men på kvällarna sutto vi tillsammans med vårt värdfolk, intogo förfriskningar och pratade. Ofta spelade då fräulein Lotte piano och ännu oftare anmodade hon ångermanlänningen att sjunga, medan hon ackompanjerade honom, ty hon ertappade snart nog vår gode löjtnant med att jonglera vilket språk som önskades i tal och sång.

Hade vi vetat vilken fara vår kamrat löpte, där han stod bredvid pianot om kvällarna och omväxlande sjöng tyska, svenska och engelska bitar skulle vi burit in honom i salongen och hållit honom kopplad i sin säng. Nu anade vi intet, sutto som stilla åhörare och rörde då och då vid grogglasen, under det löjtnanten sjöng sig rakt in i ett flickhjärta.

De första morgnarna voro inte behagliga, de flesta av oss blevo under natten så styva i lederna av det trägna, ovana arbetet under långa arbetstimmar att vi måste massera varandra, innan vi kunde rulla oss ur sängarna, och en morgon fingo två man leda skåningen några varv runt golvet innan han mjuknade upp så pass att han kunde ta ut stegen ordentligt.

Men det var blott första dagarna bolaget var så illa medfaret. Så fort alle man fått kropparna tillmangلade, ledgångar och muskler uppträgnade bortföll sjukgymnastiken av sig självt.

Hela 8 dagar hade vi gnott och arbetat i ett och t. o. m. satt in en söndag som arbetsdag och voro alla i finaste form.

Betänk vilken samling vi voro, ingen mer än jag hade utfört lantbruksarbete i Sverige, inte ens godsägaren, ty han hade ägt en stor gård och visste hur arbetet skulle utföras, men hade aldrig deltagit själv. Icke en av oss skulle blivit antagen som lantbruksarbetare hemma, om vi stått som sökande på en arbetsförmedling, ännu mycket mindre, om vi kommit uppsvängande i vår ägande bil till en bondgård och erbjudit våra tjänster. Alla voro vi omöjliga som kroppsarbetare i Sverige. Hemma skulle man dragit sig för oss, för typerna, för utseendena, för att vi ej kunde uppvisa drängbetyg; och banorna, där vi rätteligen hörde hemma, voro överfulla av överkvalificerat folk.

Vi behandlade ämnet vid en kvällsmåltid tillsammans med vårt värdfolk. Fräulein Lotte bjöd på vin till desserten och ångermanlänningen höjde sitt glas för Kanada, det stora fria landet, där dräkten icke gör mannen, där släktskapsförbindelser och pappersmeriter äro av underordnad betydelse, landet där den personliga dugligheten fäller utslaget och sätts i främsta rummet. Den skålen drucko vi i botten.

Polisen framställde en fråga till världfolket och talade:

— Vi tjäna nu efter vårt hemlands mynträkning 40 svenska kronor pr dag netto tycker ni inte att det är syndapengar ni få punga ut med?

— Nej, svarade han, er arbetsförtjänst är er väl unnad, vi tjäna ändå mera, vi tjäna så att vi kunna leva sorglöst i det soliga Kalifornien över vintrarna.

Den nionde dagen bröt in med regn; skördearbetet måste upphöra. Å, vad vi mådde den morgonen, där vi lågo kvar i våra sköna sängar och hörde regnet

skvala utanför. Vi hoppade över frukosten och lågo och sovo ända till middagen.

Endast ångermanlänningen gick ut frampå förmiddagen, om ut till köksregionerna eller till häststallarna var ej gott att säga, han blev med varje dag allt mera intresserad av allt på farmen både utom- och inomhus. När vi sent omsider blevo klädda funno vi honom sitta och spela schack med husets unga värdinna. Och då unga fröken på eftermiddagen skulle till staden och proviantera, bad hon löjtnanten köra.

— Vi hade väl ingenting emot att han tog ut vår bil i ruskvädret?

Nej, det var ingen av oss som missunnade honom att slira ut på de såphala vägarna, vi tänkte ej då på för vilken vacker flicka han skulle få köra.

Nästa dag bjöd även på regn. Det blev ännu en vilodag. Vi rökte, berättade historier, spelade kort och fördrevo tiden så gott vi kunde, vi fem.

Löjtnanten hade fått tusende bestyr, som han lovat hjälpa värdinnan med, han försvann strax på morgonen ur salongen och vi träffade honom endast vid måltiderna.

— Du skall få se, sade jag till Gösta, att den där bilturen i går skulle vi aldrig släppt ut vår gode ångermanlänning på, nu kommer han att gå ur vårt bolag.

Och så var det, vår kamrat, som stått rycken hemma mot sina kadettflammor och de unga officersfruarna, hade nu ohjälpligt tittat för djupt i fräulein Lottes förgätmigejögon. Olyckan var skedd, vi märkte det dagen efter, då vi åter arbetade ute på fälten. Jag märkte det redan inemot kafferasten på förmiddagen, löjtnanten blev allt mera frånvarande, blicken sökte sig gång på gång mot farmen och den väntade bilen.

Och när den till sist kom var även unga fröken förströdd och fåordig, men både hennes och löjtnantens ögon lyste som fönster i ett festligt eklärerat hus, bägges ansikten hade präglats av detta fåraktiga utseende, som gör att man endast står ut med att betrakta ett förälskat par en helt kort stund.

När värdinnan skulle återvända till hemmet ville hon ha löjtnanten med, hon måste åter in till staden och ville att han skulle skjutsa i vår bil, han körde så säkert — och de skulle snart vara tillbaka.

Vi sågo ej till vår kamrat på hela dagen och träffade honom först vid supén; men när vi sent omsider fått in honom i vår salong, sparades ej på spydigheterna.

— Det är roligt att se att en svensk löjtnant även finner ett korn ute i världen, menade norrbottningen.

— Ja, du har visst funnit ett guldkorn, ångermanlänning, föll skåningen in.

— Var inte elaka mot pojken, avbröt Gösta, han tål ej Kanadas köld, han kommer att resa till Kalifornien i vinter och plocka druvor.

— Jag nästan misstänker att du redan börjat plocka druvor eller åtminstone smultron, retades bylingen.

Vi voro som sagt så elaka vi kunde mot vår lyckliga kamrat, men han tog saken lugnt, bjöd på cigarretter över lag och menade att nu skulle vi ha roligt den tid vi voro kvar och tillsammans på farmen. Han ämnade ej jaga runt Kanada längre; här ville han stanna, tills jordbruksbestyren voro över, och sedan följa syskonen Neifeld till Kalifornien över vintern. Han hade redan telegraferat till Sverige att hans slantar skulle sändas honom. Han hade beslutat sig, det kunde vi skriva upp, men han skulle icke heller någon

mera dag svika mig i arbetet, det skulle jag bli varse, slutade han sitt anförande.

Med svensk öppenhjärtighet hade han berättat för sin flicka vad han var för slags vildfågel, sina familjeförhållanden, förmögenhetsvillkor o. s. v.

Alla på farmen förstodo efter den dagen huru det stod till emellan de bägge ungdomarna, men ingen lät märka något. Den svenske löjtnanten blev betraktad som tyskarnas blivande svåger och vi hans kamrater behandlades som om vi varit hans närmaste släktingar. Om vi haft roligt och bra förut på alla vis blev det nu ännu bättre. Varje supé blev en festmåltid och samkvämen efteråt sträckte sig till sena kvällen. Vi måste därför korta av vår arbetstid något, men hängde i så mycket mera, medan vi höllo på. Det blev åter idel sol och vackra dagar och snart kom den dagen, då hela skörden var skuren och stukad och tröskningen kunde taga sin början.

Tröskningen i Kanada försiggår alltid ute på fälten. Det krävs många man och många par hästar att köra fram säden till tröskmaskinen, varje man lassar upp sina lass själv, man kör fram till tröskan med ett lass på vardera sidan och lassar av från båda sidor, så fort man hinner arbeta, en ändlös dragmatta för sädesbanden in i maskinen, roterande knivar skära sönder halmen och kapa bindgarnet. Sädeskärnan blåses ut i ett rör, antingen direkt i små transportabla uppsamlingsmagasin eller i vagnsboxar och köres i senare fallet omedelbart till järnvägsstationens spannmålselevator, där spannmålen inväges, graderas och likvideras.

Halm och agnar blåses ut ur ett annat rör och få ligga som de falla i en oordnad hög.

En enda man sköter traktorn och tröskmaskinen. Det är fart och liv över Kanadas tröskning, men det blir långa och arbetsamma dagar; förmånen är att man slipper ifrån allt dammet som tröskfolket måste dra in i lungorna på Sveriges instängda logar.

Hela 22 arbetsdagar hade vi satt in hos de tyska farmarna, tröskningen led mot sitt slut, ett par dagar till och vi skulle vara färdiga med den platsen och fortsätta vår resa i nordvästlig riktning.

Jag stod just färdig med ett lass framme vid tröskmaskinen, väntande ett par minuter att kamraten, som höll framför mig, skulle få avlassat.

I tankarna gjorde jag ett överslag över vår arbetsförtjänst. C:a 200 dollars pr man skulle vi ha att lyfta, när vi slutade, och med detta skördeår, denna enorma skörd överallt, kanske vi kunde få skördearbete ett par månader till och tjäna 3 till 400 dollars ytterligare på kort tid. Kanada var i alla fall landet att tjäna pengar i.

— Kom an Big!

Det var den yngste av farmarna, som skötte traktorn och tröskan som ropade.

En kedjeväxel på maskinen krånglade för honom, han ville jag skulle ge honom ett handtag.

På ett ögonblick var jag där för att hjälpa och bistå honom. Och i nästa ögonblick var jag en oduglig man för Kanada.

Jag fick min högra hand indragen i växeln och så illa tilltygad att den såg ut som en blodig slamsa.

Tröskmaskinen stannade ögonblickligen, jag fick ett första förband om handen och i bil bar det iväg till närmaste lilla präriestad, där en läkare fanns.

Doktorn granskade skadan, klippte bort en del skinn och kött som han ansåg överflödigt, laborerade så gott han kunde, lade ett ordentligt förband och sade:

— Det är bäst ni reser till ett sjukhus och får handen röntgenfotograferad, skadan är allvarlig, jag har gjort vad jag kunnat, 10 dollars kostar besöket.

Vi körde hem till farmen igen. Arbetet för dagen hade upphört, det var förstämning bland kamrater och husbondfolk; frågorna haglade:

— Hur var det med mig? Vad trodde doktorn? Skulle jag få behålla handen? o. s. v.

Så kommo råden. Tyskarna ville skjutsa mig till närmaste stora stad med lasarett, 30 svenska mil avlägsen. Jag kunde få skadan fotograferad och omskött, den kanske ej var så illa som doktorn trott, så kunde jag stanna som deras gäst, tills jag blev bra. Kamraterna ville föra mig tillbaka till Winnipeg, till något av de stora sjukhusen där. Alla voro välvilliga och omtänksamma.

På inga villkor ville jag att någon skulle uppoffra sig för min räkning. Hela tiden sedan jag kom till Kanada hade jag sökt tänka och ordna för mig själv. Så ock nu. Till Winnipeg ville jag, där kände jag mig hemmastadd, där fanns svenska praktiserande läkare, stora goda sjukhus, där fanns svenska konsulatet, och i Winnipeg hade jag många vänner.

Så bestämde jag och så ordnade vi.

Vid midnattstid passerade ett östgående kurirtåg den närmaste staden, på något över ett dygn kunde jag nå Winnipeg. Jag fick mina arbetspengar av tyskarna, skördebolaget återbetalade min insats i bilen. Pojkarna hjälpte mig att packa.

Under det vi höllo på härmed, sade plötsligt norrbottningen:

— Jag följer i alla fall med dig till Winnipeg och hjälper dig, om du behöver, jag tänker gå till skogarna i centralprovinserna över vintern och vill försäkra mig om arbete inom mitt fack nu i tid, medan det finns att få.

Skogsmannen hade bestämt sig, han följde mig åter till Winnipeg.

Avskedet från kamrater och värdfolk blev både hastigt och tråkigt.

Gösta lovade skriva till norskpensionatet, där vi bott tillsammans, och meddela vart han tog vägen. Och om allt gick lyckligt med min hand, skulle jag så småningom söka reda på honom och vi skulle fullfölja vår plan.

När jag den natten jämte min kamrat låg uppkrupen på en hylla i järnvägskupén och tåget rullade fram över prärien önskade jag, där jag låg och vred mig i plågor och kände febern komma smygande över mig, att färden gått direkt från det hårda Kanada hem till Sverige med dess goda, ordnade förhållanden.

Som konvalescent i Winnipeg.

När vi om höstarna komma in till Kanadas städer äro vi guldfåglar, som kunna plockas.

Även om det är hårt emigrantår ha de flesta kommit så pass väl till att sommarförtjänsten åtminstone går upp till ett par tre hundra dollars och för den summan får man många fröjder.

Mången kanske legat långt borta på en farm sedan våren, slantarna äro både hårt och ärligt förtjänade, men när pojkarna komma in till städerna med slantar på fickan, vilja de flesta också se dem rulla.

I städerna finns flickor i vilken hudfärg man än föredrar, flickor som ta hand om ens slantar. Där finns vin och där finns whisky och ölbarer, där pojkarna, när andan faller på, sopa lokalen ren från kunder och inventarier och få lägga hela sin sommarförtjänst i polisböter.

Ingen tid på året är det så mycket pengar i rörelse, sådant liv i städerna som på hösten.

Själv var jag en guldfågel min första höst i Kanada; jag hade genom mina händers arbete på några månader tjänat så mycket pengar som jag med samma arbete skulle behövt lika många år till i Sverige.

Men hela min sommarförtjänst gick åt till sjukhusvistelse, till läkarearvode och uppehälle i Winnipeg under konvalescenttiden. Jag sörjde ej pengarna, utan

var glad att jag fick behålla min högra hand, som jag ej skulle velat mista för allt världens guld.

Första dagarna efter ankomsten till sjukhuset förvärrades handen och det var ett tag ifrågasatt att den skulle kapas. Lyckligtvis inträdde så småningom förbättring. Efter ett par veckor fick jag lämna sjukhuset och röra mig fritt i staden och behövde endast dagligen infinna mig för omläggning. Ännu en gång tog jag in på norskpensionatet vid Garry Street. Fast det var blott några veckor sedan jag sist bodde där hade de flesta av de forna kamraterna rest ur staden, en del andra hade kommit i stället, men det var ganska tunnsått med gäster. På det hela taget var det ganska folktomt i hela staden, prärieprovinsernas rekordskörd tycktes ha sugit till sig alla friska armar landet hade. Till min förvåning var även familjen H. bortflugen. Portvakten i huset där de bodde kunde endast lämna det beskedet att de flyttat för ett par veckor sedan, han trodde de rest till någon stad väster ut, men vilken visste han ej. Det finns en gata i Winnipeg, Logan avenue, svenskgatan kallad; utefter den gatan ligger många svenska affärer, restauranter och kaféer, där ha landets bägge svenskspråkiga tidningar sina lokaler. I kvarteren runt om bo mycket svenskar, på Logan kan man vara övertygad om att stöta samman med landsmän alla tider på dygnet. Där ligger svenska Lutherska kyrkan och alla de andra religiösa samfundens bönesalar. Under mitt emigrantår låg i hörnet av Logan avenue och Princess Street den trevligaste och den tiden mest besökta skandinaviska samlingslokalen i hela staden, Café Sverige, känt för sitt goda kaffe och dito wienerbröd. I lokalen fanns stort skriv- och läsrum, där tidningar från alla svenska landskap

tillhandahöllos, visserligen tre veckor gamla, men det var ändå nyheter för oss, som levde ute i förskingringen.

På Café Sverige blev jag nu en daglig gäst och där gjorde jag många bekantskaper.

Där kom en dag in ett nygift hälsingefolk, Arvid och Lilly Nyman, som gift sig på våren i Winnipeg andra dagen de som emigranter anlänt från Sverige och sedan kommit så illa till på skilda farmplatser ute i västern, att de nu, när de till sist letat reda på varandra och återkommit till Winnipeg, mera liknade benrangel än levande människor.

Lilly hade drivits upp kl. 4 på sin plats och fått börja sin dag med att grensla en osadlad mager farmhäst och rida samman mjölkkorna. Hon hade ännu så svåra ridsår att hon varken kunde sitta eller ligga och enligt Arvids uppgift var hon alldeles barsliten i akterkastellet liksom en chimpans.

Där kom en svensk in som avtjänat 3 månaders fängelsestraff för att han den glädjedag han blev lössläppt från en engelsk farmare och fått sina pengar tagit sig några glas för mycket, rört om en smula bland flaskor och bohag på en ölsylta och krossat en gatlykta.

Och där träffade jag en annan dag en ung man utan händer, han hade mistat dem genom en olyckshändelse vid ett anläggningsarbete uppe i norden. De hade arbetat tre kamrater i ett avlägset schakt, då ett sprängskott gick för tidigt, berövade en bägge benen, en det ena ögat och en händerna.

Den som blivit av med ögat stannade kvar och hjälpte den som fått benen bortsprängda genom att spänna svångremmarna om låren.

— Dra åt utav helvete, så kanske jag klarar mig, bad den stympade.

Mannen som mistat händerna sprang efter hjälp. Han hade 2 engelska mil till lägret och när han nådde baracken störtade han sanslös omkull på golvet, dock först sedan han hunnit säga vad som hänt. Det var en stor anläggning och det fanns läkare på platsen, till vilken olyckan omedelbart inrapporterades. Doktorn sköt upp glasögonen i pannan.

— En man som springer 2 engelska mil med bortskjutna händer? Det måste vara en skandinav!

Så var det också, han var norrman, de bägge andra voro svenskar.

Norrmannen och svensken som mistat ögat klarade sig, men mannen som fått benen bortsprängda dog på vägen till sjukhuset.

Och nu drog sig den unge norrmannen fram på ett litet månatligt understöd han hade från bolaget där han förolyckats. Hans enda önskan var att få lämna Kanada och resa hem till Norge, men han kunde ej, ty om han lämnade landet, drogs understödet in.

På Café Sverige sammanträffade jag med ett annat ungt nygift par från Värmlandsnäs som hade ett långt hårt emigrantår bakom sig, samtidigt klev deras framtida lycka in på lokalen i form av en åldrig svensk farmare.

Han var i staden för att söka reda på två unga människor, man och hustru, ej som hyrfolk utan ett par som ville hjälpa honom tillrätta på ålderdomen och som han i gengäld ville skänka både farm och förmögenhet. Värmlandsnäsborna slogo till och i dag

som är sitta de som burget farmfolk i svensksettlementet Lac du Bonnet i provinsen Manitoba.

En dag steg norrmannen Fritiof Stenbacke in genom dörren. Han kom skrudad som en överstepräst i en fotsid kaftan men plagget var gult i färgen. Han hade lånat en sommaröverrock av sin rumskamrat, en dansk som höll 9 fot i längd och rocken räckte Fritiof till halvsulorna, men han var nödd och tvungen att hölja sig i den, ty han kom utan byxor.

Man får se många underliga människor och ändå underligare dräkter på Winnipegs gator och norrmannen hade också, utan att antastas av mötande poliser på sin vandring genom halva staden, lyckligt nått Café Sverige.

Då han steg in i lokalen sutto vi ett halvt dussin skandinaver vid ett bord och drucko kaffe jämte Lilly Nyman, som stod på knä i en soffa och åt bakelser. Fritiof Stenbacke slog sig utan vidare ceremonier ned i gänget och beställde kaffe och wienerbröd.

Men kyparen tvekade. — Du får betala först, sade han, ty han tänkte att en man som uppträder ute i allmänna livet iförd endast ett par brokiga kalsonger på något sätt måste kommit på sned med tillvaron.

— Betala, menade Fritiof, jag är ju broke (utan pengar). Jag har nyss sluppit loss ur helvetet och i glädjen släppte jag Barrabam lös i går, hela min sommarförmögenhet rök åt häcklefjäll och till råga på glädjen har en polackjänta, som jag troligtvis delat säng med i natt, kräkts på mina byxor, så jag måste lämna dem till skräddaren för rengöring och pressning.

— Nå, får du fram nå't kaffe, kypare? Och förresten, fortsatte Fritiof likgiltig för hans blängande

ögon, kan du gå och lösa ut mina byxor att börja med, — dom är i första affär'n bakom hörnet här, — för i den här sol- och vårfracken trivs jag inte i längden.

Vår vän Axel, kyparen, var en man, som nog sett dylika situationer förr i sina dagar. Han var fil. kand. och sedan han balanserat brickor på Café Sverige ett par år återgick han till fäderneslandet och vetenskapen. Här hade han sina order att gå efter i fråga om kredit till gästerna och med humorn i ögonvrån såg han med vädjande blickar på gänget runt bordet.

Och vi gingo alla i borgen, Fritiof fick sitt kaffe ocb sina wienerbröd och så bådo vi honom berätta sin historia, en önskan han villfor sedan han ätit sina wienerbröd, svept rocken bättre om sig och fått eld på en cigarrett.

Han hade varit dykare till yrket och arbetat i detta fack i Narvik i Norge. Av en eller annan orsak önskade han emellertid en annan tillvarelseform än att dväljas bland alger, underliga fiskar och skaldjur på de stora havsdjupen, emigrerade till Kanada och kom direkt ut på en engelsk farm som hyrd man.

Okunnig med språket, okunnig med arbetet som han var, hade han endast fått en avlöning av 15 dollars pr månad.

Han, som var van vid sina stora dykareförtjänster, sin korta arbetstid och sitt fria liv dessemellan höll på att bli vurmig av det hårda, enformiga livet på farmen. Icke ett ord engelska kunde han vid ankomsten till landet, men han hade gott språksinne och tillägnade sig språket fort nog så mycket att han klarade sig med de vanligaste glosorna. Han var alldeles utan pengar, när han nådde farmen, blev därför fullkomligt isolerad

från yttervärlden och när han gjorde en framställning till farmaren att han ville därifrån, fick han till svar att han måste stå kvar till 1 november, då skulle han få sin avlöning, men ej en cent förr.

Den käcke, norske guten var nog ej långt från vansinnets gräns, när han kom underfund med huru han hade det ställt, men så småningom resignerade han med ett stigande hat mot emigrationsrörelsen och hela Kanada. Emellertid skulle Fritiofs befrielsetimme slå långt före 1 november. Det var en regnvädersdag och skördearbetet på farmen vilade. Farmaren tog sig ledigt och reste till staden, men hyrkarlen fick ej vila, han sattes att hugga ved alldeles utanför bostadshusets fönster så missisen kunde ha honom under uppsikt. Det var ett långtråkigt arbete i det silande regnet, långa stunder upphörde han med arbetet, stod och stödde sig på yxskaftet och filosoferade över livets mysterium.

Farmhustrun kom ut och uppmuntrade honom med hårda ord att fortsätta vedhuggningen — och för resten medan han vilade sig kunde han ta död på den gamla farmkatten, vars avlivande var beslutat, det kunde vara en lämplig sysselsättning till omväxling med vedhuggningen.

— Jag tog ut katten på huggkubben, berättade norrmannen vidare, och jag talade väl vid kräket.

— Du skall dö nu, din gamle satan, sade jag åt honom och det missunnar jag dig sannerligen inte, för i det här landet är det nog inte roligt att leva. Ett barbarland är det och inte vet jag vad du föredrar för dödssätt, om jag skall hänga dig eller steka dig levande.

Farmhustrun kom åter ut och gormade på mig att jag intet gjorde. Jag tänkte: — Jag har blivit befalld

att ödelägga katten och det enklaste är väl att jag tar huvudet av honom. Kattstackaren satt på kubben och kurade och spann, då jag i ett enda drag med yxan strök huvudet av honom. Men då blev det liv i den gamle gossen. Kattkroppen hoppade ned från huggkubben, gjorde en gir på gården och rusade väl av gammal vana in genom köksdörren rakt mellan benen på käringharpan och med blodet sprutande som en vattenkonst ur halsen. Strax efter kom farmaren hem och nu dröjde han inte med att betala mig och få iväg mig till stationen, han trodde jag blivit galen. Kommer ni illa till här i landet pojkar ska ni ta huvudet av en katt och släppa lös, det är sättet att få rätsida på Kanadas farmare, slutade Fritiof Stenbacke. Han blev naturligtvis hjälpt tillrätta ur sitt tillfälliga bryderi. För folk av den sorten betyda svårigheterna i början intet, de äro som födda för Kanada, det visste vi alla, till och med vår gode vän och filosof kyparen Axel fast han krånglade i början.

Vi löste att börja med ut norrmannens byxor hos skräddaren. Och innan kvällen var han anställd just på Café Sverige som nattstädare mot fri kost och en ringa avlöning.

Nu kunde han åter komma i förbindelse med ytter-världen. Han hade en rik farbror i Chicago, och efter en vecka anlände ett rek. från denne å 100 dollars. Den kvällen höll Fritiof fest, vi gingo en s. k. holmgång i staden, jag vågar ej beskriva den natten, det verkade jordbävning, där vi gingo fram.

Dagen efter var Fritiofs hela kostym på renovering hos skräddaren och han själv uppenbarade sig ännu en gång på Café Sverige, iförd danskens fotsida sol- och vårfrack.

Från Gösta fick jag långt om länge brev: han var vid dåligt humör och hade tröttnat på skördearbetet. En olycka kommer aldrig ensam, skrev han, och när det kommer fruntimmer med i spelet är saken förlorad. Ångermanlänningen gick under för ett par flickögons skull, nästa man var du, hoppas du klarar handen. Nu har skåningen stått på huvudet ur ett sädeslass en kvällstund och brutit ena armen av sig, han ligger på ett lasarett i Edmonton. Vi äro blott 2 kvar av 6, vi ha kommit illa till sista tiden, dåligt logis och skral kost, bägge äro vi fulla av löss och nu ge vi upp. Folk finns nu ute i skörden i överflöd och priserna ha sjunkit. Jag slår ranchlivet ur hågen t. v., reser i stället ut till västkusten och värmen över vintern. När jag får någon fast adress skall jag meddela dig. Till våren vore roligt komma tillsammans på någon ranch.

Så gick det förslaget i stöpet.

Själv måste jag ha arbete snarast och om möjligt ville jag till ranch.

Jag började se mig om efter arbete på allvar, min hand var åter frisk, men min kassa hade smält samman till ett minimum.

De närmaste dagarna var jag en flitig besökare på stadens arbetsförmedlingskontor. En och annan ranchplats kom upp på anslagstavlorna men månadshyrorna voro låga och platserna så långt avlägsna ute i västern att mina slantar ej räckte för resan. Jag hörde efter på Svenska Amerikalinien.

— Nej inte nu på hösten fanns det något lämpligt, men till våren borde jag ha stora utsikter att få en placering vid mejeri eller någon av guvernementets stationer för boskapsuppfödning.

Så uppsökte jag till sist den svensktalande tjänste-

mannen å emigrationsplatsanskaffningen, som jag nu var personligen bekant med och bad om hans erfarna råd.

— Gå till skogen i vinter, rådde han, du behöver tjäna pengar igen och skogen är enda möjligheten i det fallet på vintern. Till våren komma de bästa ranchplatserna in, då kan jag lova att hjälpa dig till en god placering och skulle det lyckas dig med förord från Svenska Amerikalinien att komma in på något håll i guvernementets tjänst är ju din framtid säkrad.

— Ta du till skogen och bida tiden över vintern skall du se att allt ordnar sig.

Den råd lyder är vis, heter det ju; jag lydde rådet den gången och bestämde mig för att gå till skogen över vintern.

I skogarnas djup.

Så stodo vi en dag senare en handfull skandinaver — Fritiof Stenbacke var också med — på ett stort amerikanskt skogsbolags kontor i Winnipeg och skrevo kontrakt för arbete i skogen under vintern. 35 dollars pr månad jämte kost och logi var avlöningen att börja med, tills camparna hunnit byggas. Senare skulle vi få ackordsarbete och kunde då räkna med god arbetsförtjänst.

Dagen efter skulle vi med järnväg fraktas ut till en liten station långt inne i skogarna.

Det var c:a 500 man bolaget tagit in i den sändningen, som vid tiotiden stuvades samman i abonnerade järnvägsvagnar. Vi behövde betala bara ungefär två tredjedelar av vanlig biljettaxa.

Färden gick mot öster, till hjärtat av den stora skogsprovinsen Ontario.

I vagnarna var en ohygglig trängsel och den dygnslånga resan blev ovanligt tröttande.

I denna samling folk på 500 man var det kanske ett sextiotal vita män, varav vi endast voro 7 svenskar och 1 norrman, resten utgjordes av mörkhyade polacker och galisier.

Luften i vagnarna blev också därefter. Vi sutto hopträngda tillsammans, vi 8, hängde på varandra och försökte sova någon stund på natten. Samtliga hade

vi sköljt ned avskedet från civilisationen med åtskilliga drinkar och bägare öl och litet var blevo vi törstiga och fingo känslor av hovtrång runt hjässan fram på nattkröken. Vagnarnas vattenreservoarer hade polackerna tömt första halvtimmen och omöjligt var det att komma ut på en plattform och få en smula frisk luft.

Tåget gick en stor del av natten genom Norra Minnesota i U. S. A. och dörrarna hade låsts för att förebygga några rymningar.

Först i dagningen på morgonen svängde järnvägen åter nordligt upp emot de kanadensiska skogarna.

Plattformsdörrarna öppnades och vi kunde åtminstone få frisk luft.

Vi drogo en lättnadens suck, när tåget äntligen vid elvatiden på förmiddagen stannade vid den obetydliga lilla järnvägsstationen inne i skogen, där vi skulle av. Bolaget hade kontor vid stationen med matsal och sovbarack för skogsfolket.

Kontrakten uppvisades, namnen registrerades och sedan blev det mat. Prima mat och många rätter.

Sedan manskapet utspisats skulle transporten upp till skogarna ta sin början. Det var 9 svenska mil emellan järnvägsstationen och platsen inne i skogarna där avverkningen skulle utföras. Dit skulle folket transporteras i lastbilar; endast 3 dylika stodo till förfogande, varje rymmande 40 man, och i bästa fall kunde det göras två resor pr dygn upp till skogen; det skulle bli väntedagar för dem som ej hunno med första sändningen.

Allt detta hade vi ingen aning om, där vi sutto bänkade vid långbord och åto soppa, kött, fisk och paj om vartannat. Men vi hade norrmannen Fritiof Sten-

backe med oss och han var som jag nämnt född för Kanada. Vi andra hade knappast ätit oss halvmätta, förrän han kilade från bordet och ut för att undersöka terrängen. Och snart nog hade han fått reda på sammanhanget, kom tillbaka och ropade på vårt nordiska tungomål att vi skulle raska på och försäkra oss om platser i bilarna, som redan stodo framkörda.

De flesta männen hade nu ätit sig mätta, själva sutto vi inströdda här och där vid borden. Fritiofs utrop i dörren blev signalen till allmänt uppbrott och rusning ut, man anade att något stod på.

Det blev kapplöpning till bilarna, tumult och slagsmål för att komma med.

Själv äntrade jag en bil med 2 polacker på ryggen som skakades av, 3 av kamraterna gjorde samma manöver, men de övriga misslyckades. Det var ingen annan råd än att hoppa av igen, vi hade kommit över ens om att hålla tillsammans.

Långa i ansiktet och missmodiga fingo vi stå och se på deras avfärd, som haft tur komma med i första sändningen.

En av chaufförerna stack ut huvudet ur förarhytten.

— All right Fritiof, all right, — good-bye!

Bilarna knallade iväg.

Det där begrepo vi inte, blott Fritiof grinade med hela ansiktet, han hade i alla fall ordnat saken åt oss.

En av chaufförerna var norrman, d. v. s. född och uppfödd i Norge, men talade sitt modersmål, fast han vistats i Kanada i 45 år. Med honom hade Fritiof avtalat att om ej skandinaverna kommo med i första lasterna, skulle vi gå den norske chaufförens bil en engelsk mil till mötes följande morgon kl. 5, när han kunde väntas åter. Och det var ej nog med den sa-

ken, Fritiof hade ålagt sin landsman att skaffa ett bra jobb åt oss på samma ställe. Och ändå mera, han hade även hunnit utfråga honom var man kunde driva upp ett par flaskor whisky här i ödemarken och även fått klart besked på den saken.

Allt detta berättade Fritiof under det svenskpojkarnas ansikten lyste upp mera och mera och när alla fått klart för sig huru fint han ordnat saken medan vi ätit, hissades vår norske broder som en brudgum.

Kassorna räknades ihop. På 8 man ägde vi ej mera pengar än omkring 30 dollars. Men det var ingen nöd, bolaget vi tagit kontrakt hos hade etthundrafemtio millioner dollars bakom ryggen. Whiskyn anskaffades utan tvekan, en solig plats i lä uppsöktes och det blev saftdrink, whiskygrogg, kortspel, skämt och glam hela dagen.

Ännu ett stadigt mål mat serverades vid sextiden på aftonen. Men när vi på kvällen skulle krypa in och lägga oss i baracken bland alla polackerna backade vi ut. Varje bädd och hela golvytan var belagd av svartfolket. Vi föredrogo att ligga ute, tände en nying bakom en skogsbacke och lägrade oss på skogsmannavis.

Nästa morgon voro vi uppe i gökottan, axlade våra packsäckar och gingo den väntade bilen till mötes.

Vi hade provianterat för hela 3 dollars, när vi lämnade Winnipeg, ty ingen av oss visste vilka öden vi gingo till mötes och huru länge det kunde dröja, innan vi fingo mat. När bilen anlände, letades matpaketen fram jämte den ena whiskyflaskan, som ännu var orörd, och tillsammans med chauffören åto vi på morgonkulan en huggbit och läto litern gå laget runt.

Turen plus ens egen energi spelar en oerhörd roll i Kanada, hur man lyckas. Här hade en energisk kamrat haft tur få fatt på en landsman, en hygglig man, som gärna ville göra landsmän en tjänst.

Chauffören hade deltagit i världskriget, fått benen genomskjutna på flera ställen och haltade svårt, men var dock ej värre åtgången än han kunde köra bil. Han hade varit i bolagets tjänst i 30 år, kände hela maskineriet och varenda förman på skogen. Genom hans välvilja kommo vi nu också synnerligen väl till. Den skickligaste och bäste förmannen, som var anställd vid bolaget, en man som aldrig tog in en polack eller galisier i sitt lag, höll just på med dammbyggnadsarbeten uppe i vattendragen, han behövde förstärkning till sitt gäng och där skulle vi 8 få placering.

De bägge andra bilarna kommo körande, vi klättrade upp i norrmannens och strax efter voro vi vid stationen och nu blev det samma tumult bland folket för att komma med som dagen förut.

40 man jämte packningar i varje bil, det blev så trångt, där vi stodo tätt hoppackade, att man knappast kunde andas.

Så bar det i väg utåt skogarna i den gryende höstmorgonen.

15 år hade bolaget hållit på med avverkning i dessa trakter, på 15 år hade de hunnit skrapa rent för skog på 9 svenska mils omkrets, börjat vid järnvägsstationen och gått längre och längre in i markerna år för år.

Runt järnvägen, där avverkningarna börjat, stod redan den självsådda återväxande ungskogen manshög, tät som gräs, men ju längre vi körde, ju ödsligare blev det. Endast kalmarker, skövlade marker körde vi fram igenom. Blott de största värdefullaste träden

hade människorna tagit, den unga växtliga skogen hade splittrats i trasor vid jättefurornas fall och vad som blivit kvar av levande träd, när trakten avverkats, hade stormar vräkt överända eller skogseldar härjat.

Under hela den 9 svenska mil långa färden sågo vi icke en enda människoboning, endast här och där fragment efter uppbräckta, övergivna campar.

Vägen gick fram genom en död, öde, värdelös trakt. Eftersom det varit gott väder och ännu var tidigt på hösten var vägen i hjälpligt skick. Den gick fram över ofantliga stigningar, djupa dalar, på kavelbroar och plankor över sjövikar och vattendrag, där chaufförernas körskicklighet sattes på hårda prov. Och när vi närmade oss målet hände en olycka som kunnat få katastrofartade följder.

Vi hade nästan nått krönet på en kilometerlång brant stigning, då bilen ej orkade längre och började rulla baklänges, chauffören bromsade, bromsbanden brusto, farten utför ökades.

— Hoppa av den som kan! ropade föraren.

Hoppa? Vi kunde inte röra en fena, knappast andas, och voro halft förlamade av att stått omskakade, hopträngda i flera timmar.

Vägen var sprängd fram över åsen så att vägkanterna voro belamrade med sprängsten och skärvor.

Katastrofen syntes oundviklig, då bilen innan farten ännu blivit allt för våldsam, gick ned i ena diket och stjälpte på sidan.

Hela lasten, 40 man och packningar, rullade huller om buller bland stenarna. Men därför att vi stått så ohyggligt tätt packade blev ej fallet bland stenarna så våldsamt. Vi så att säga sögs ur bilen hela lasten på en gång och helt sakta. Ingen skadade sig livsfar-

ligt, men ingen enda blev utan blesyrer. Vi skandinaver sluppo särskilt lindrigt undan, den som blev värst skadad av oss var en norrlänning som fått ett hål genom läppen så pass stort att han kunde sticka ut tungan genom det.

Bilen blev däremot illa ramponerad, den övergavs, packsäckarna axlades, vi hade blott en mil kvar till första etappen camp I, truppen fick marschera fram till fots.

Nu kommo vi in i storskogen, skogen som det året skulle falla för yxan, urskogar, jätteträd som vi ej i hemlandet sett maken till.

Vid camp I, huvudstationen, blevo vi utspisade. Campen låg vid en lång, vacker skogssjö. När vi slutat måltiden och kommo ut syntes en stor motorbåt närma sig med god fart. Och när båten nått bryggan och gjorts fast sprang föraren, en spänstig man, mycket lik kejsar Napoleon I, i land. Det var den amerikanske ingenjören Paul Cyr, fransman till börden, och vår blivande förman.

Fransmannen hade erhållit meddelandet att han kunde få 8 skandinaver till förstärkning av sitt gäng, hade de kommit upp från stationen ännu?

Jo det var vi, vi gåvo oss själva tillkänna, där vi stodo i en grupp vid bryggan.

— Hallå boys! hälsade förmannen. Har ni fått någon mat?

Jo det hade vi.

— All right! Han skulle blott ha litet mat själv, vi kunde bära ned våra packningar i båten så länge. Och nu stundade en tid, som blev min lyckligaste under hela det året, med härliga dagar bland indianer och vita i de mångtusenåriga urskogarna. Att det kan

finnas så mycket vackert i världen. En natur så storslagen att man stod stum av beundran.

Sjöar, älvar, storskog, som vuxit och åldrats och fallit och vuxit igen i årtusenden. Skog som människohand aldrig skövlat, som endast de senaste decennierna beträtts av en indians eller en trappers fot.

Vildmark — helgedom.

4 svenska mil från huvudcampen låg det lilla lägret dit vi skulle, ungefär tre fjärdedelar av färden kunde motorbåten användas. Sedan blev det kortare marscher över skogsuddar, kanontrodd över småsjöar, vikar och vattendrag. Det var sena kvällen, när vi nådde lägret, som uppförts vid en skogssjö.

Camparna voro färdigbyggda, en bostadscamp och en kökscamp, bägge uppförda av barkade aspstockar med tak av bräder och papp.

Bostadshuset var tilltaget för 20 man. Det låg blott 8 man där före vår ankomst, förmannen, kocken och uppassaren inräknade. Förmannen var som nämnts fransman, en av de mest sympatiska män jag träffat i hela mitt liv; av de övriga männen voro 6 engelsmän och en var svensk, en oldtimare, en västerbottning vid namn Krist, som vistats i Kanadas skogar i 40 år. Han hade ett fint vallonnamn som efternamn också, men svenske Krist var hans namn på skogarna, eller då han en gång om året tog sig ett par veckors ledighet och gjorde städerna osäkra. Även han hade varit med i kriget och blivit sönderskjuten och gasad. Han bar sina 57 år som en trettioåring och liknade mest en nutida svensk spänstig infanterikapten. Men han hade sina efterdyningar av kriget i kroppen, han fick sina anfall ibland.

Bolaget höll utmärkta järnsängar, som stodo två i höjd.

Och maten, ja något sådant som här bestods i matväg mitt ute i vildmarken hade aldrig någon av oss skandinaver kunnat tänka sig. I den vägen skydde bolaget inga mödor och kostnader för sitt folk. För oss 15 man var anställd en välutbildad engelsk kock, som åtnjöt en lön av 110 dollars i månaden och fritt vivre, en kock, för vilken tillredningen av de finaste maträtter, de delikataste bakverk ej var främmande.

Det är i regel förstklassig mat på skogarna, men här var ett extrafint undantagsfall. Det var förmannens skull. Han var ett undantagsfall själv, det sade vi alla.

— En sådan förman till finns inte på Kanadas skogar, sade Krist. Han valde den bästa kocken, han valde de bästa nationers skogsmän, som världen kan uppvisa, norrmän och svenskar, och han såg också till att bolaget fick hålla högsta klassens mat åt det folk han valde.

Kött är huvudrätten på skogsfolkets bord, ungt fint nötkött, och även om bolaget skulle nödgats hålla många man att frakta upp kött till oss så hade det gjorts. Köttfrågan löstes emellertid här på ett enklare sätt. Vi hade nära grannar, fast vi lågo så långt från civilisationen, ty en indianstam höll till på andra sidan sjön och med den idkades byteshandel med te, smör, fläsk o. d. mot kött och fisk.

Varje dag var det kalas, hjortstek, älgstek, fågel, lax och dessutom dignade bordet av alla möjliga läckerheter, konserver, sydfrukter m. m.

Tre mål mat om dagen serverades och lika mycket mat och fin mat varje gång. Kaffe på för- och efter-

middagarna, då bordet stod fullsatt med nybakat bröd, småbröd, bakelser och tårtor.

Omkring oss stod vildmarken orörd av människor, våra grannar voro urinnevånarna, indianerna, och ännu dröjde värmen kvar, solen sken från högblå himmel under stilla vackra dagar. Vi ville icke byta bort tillvaron mot en kungatron, så bra hade vi det.

Här började vi nu dagen därpå vårt arbete i bolagets tjänst med uppförande av fördämningar i vattendragen för timmerflottningens underlättande. För första gången föllo yxhuggen i storskogen, för första gången sjöngo sågarna sin sång, när trädjättarna fälldes för virke till dammarna. För första gången dånade sprängskott i den stora tystnaden, när vi ibland måste rensa stränderna från klippor och block.

Bolaget tillämpade 10 timmars arbetsdag. Cyr fordrade sällan mera än 7 à 8 timmars arbete pr dag. Han ville ha allting noggrant och väl utfört och gladde sig åt farten vi höllo i arbetet. Särskilt när vi borrade sten, fingo vi in god speed på jobbet.

Då tog en svensk upp en bit, som det gick bra att svänga släggorna efter:

— Vi ösa sann, iblann'
vid Söder Mälarstrann',
vi ösa hela dagen
vi är blott 8 man,
som ösa sann' iblann'
vid Söder Mälarstrann'.

Engelsmännen föllo in i takten, indianer som kom ljudlöst på sina mockasiner, med bössa på axeln och sin squaw i hälarna stannade ett ögonblick och lyss-

nade på den underliga sången, fortsatte och uppslukades av skogen.

Släggslagen klingade, drillarna vändes, sjönko i berget tum för tum, och arbetet gick fram i raska tag.

Om kvällarna spelade vi whist och poker med basen och engelsmännen, priffe och bondtolva med varandra och ibland kunde vi få Krist att berätta upplevelserna från kriget. I sina skildringar återkom han gång efter annan till en sergeant han haft som plutonchef en tid och som han aldrig kunde få ur tankarna.

— Han var en lång, led karl, berättade Krist, med ögon som eldkol och med vaxade mustascher, som stodo ut som piskskaft ur synen. Ständigt höll han folket i rörelse; var ej plutonen i eldstrid eller gick till anfall så excerserade han dem. Vila blev för den plutonen fullkomligt okänd. Sergeanten blev med varje dag allt mera hatad, så hatad att manskapet till sist drog lott om vem som vid nästa anfall skulle sända honom en kula i nacken och lotten föll på Krist.

— Nå, fick du skott på faen grå? föll norrmannen in, som med stigande intresse åhörde berättelsen.

— Nej, sade Krist, och det kan jag aldrig förlåta mig att jag sparade på skottet för länge den dagen. Men killad blev han i alla fall samma dag. Just som jag skulle sända honom lodet blev det kommenderat framryckning och sergeanten löpte, långbent och starksprungen som han var, ett långt stycke framför plutonen. Då kom plötsligt en granat vinande och tog honom och grävde upp en djup grop vid nedslaget. När jag sprang förbi, låg bara fötterna efter honom kvar på kanten, och dem sparkade jag ned i gropen; av kroppen fanns inte en byxknapp i behåll, så

rusade jag vidare och satte bajonetten i en tysk underofficer i stället, fast den stackarn hade ju inte gjort oss något illa, slutade Krist.

När Krist berättat om kriget någon kväll fick han i regel anfall under natten. Då drömde han att han låg i skyttegravarna vid fronten, om anfallen, om granaterna, om gaserna. Då fick han kvävningsanfall och rullade sig under förfärliga rosslingar ur bädden och föll i golvet. Där vaknade han, vacklade ut i friska luften och där svor han samma vers över kriget som Prugh gjorde över snöstormen.

— Gud döme dig, son av en hynda, hörde vi honom upprepa för sig själv, gång på gång, innan han kom in och blev lugn igen.

Första söndagen vi voro på skogen föreslog förmannen att vi skulle göra en visit allesammans i indianlägret. Det voro alla med tacksamhet med om. En man måste stanna hemma som campvakt och denna syssla åtog sig godvilligt och välvilligt Krist, ty han hade, påstod han, varit gift med både indianskor och negresser och hade gått ut och in i indianläger tusende gånger så visst som en. Han skulle förresten skafta en yxa, läsa och ha det bra hela söndagen; vi kunde ta båtarna och ge oss iväg, han skulle inte sakna oss.

Tidigt på söndagsförmiddagen gåvo vi oss av hela det övriga gänget, lämnande Krist med sitt yxskaft och några uråldriga engelska tidningar att sysselsätta sig med under vår bortvaro.

Vi hade funderat hit och dit, huru vi skulle bära oss åt för att göra oss intressanta i indianflickornas ögon, ty litet var av pojkarna närde en hemlig önskan att

i tösernas sällskap få företaga en bärplockningstur inåt skogarna.

Norrmannen, som påstod sig känna de sista knepen, rörande det motsatta könet, menade att här var vägen till framgång att visa flickorna vackra kläder. Vi hade i vår ägo en av de största varuhusens kataloger, där allt mellan himmel och jord fanns, men först och främst vackra flickdräkter i läckra färger. Den togo vi med och förslaget visade sig vara verkligt fruktbärande. Det var tämligen tyst och ceremoniöst i indianlägret ända tills vi togo fram och visade jäntorna den medförda katalogen. Då blev det glädje. De blevo lika livade och uppspelta som de förut varit tysta och stela. Allt vad flickor fanns där måste se och studera, och de studerade så ivrigt att de revo ut varenda blad, bemäktigande sig någon sida med vackert brokiga klädespersedlar. Fritiof Stenbacke förhöjde ytterligare stämningen genom att gå på händerna runt gruppen av svartögda, tagelhåriga indiangirls, med cigarretten i munnen blåsande rökringar upp genom näsan.

Isen var bruten, det blev både bärplockningstur och mycket annat och när vi på kvällen lämnade indianlägret var det nog ingen av skandinavpojkarna som ej hade en svart hårlock i snusdoslocket eller västfickan som minne av någon indianflicka och hennes försäkran om ett välkommen åter.

När vi med kanoterna på kvällen närmade oss vårt läger, stod Krist på stranden och bar sig konstigt åt. Han gestikulerade och tog språng hit och dit. I dag var det tydligen något annat än krigsminnena och krigsföljderna, som satte åt honom, ty gesterna blevo livligare, sprången högre, ju närmare vi kommo, och

när vi landat och vänt kanoterna på stranden talade han oredigt och osammanhängande.

Till sist förstodo vi så mycket av vad han fumlade ur sig att en svartbjörn varit framme och anammat en av grisarna under vår bortvaro.

Ingeniör Cyr hade nämligen med oändligt besvär låtit frakta upp ett par smågrisar till campen för att vi skulle ha några husdjur, de voro röda i färgen och när vi slutade på platsen, skänkte han dem till indianerna.

Och nu hade björnen varit framme och tagit den ena, björnen är nämligen alldeles tokig i fläsk.

— Du skulde drept ham, föll norrmannen in, det var ju for det du fick stanne hjemme.

— Drept ham, drept ham, replikerade Krist och förlorade talförmågan i ivern.

Först sedan vi alla samlats i campen och Krist fått lugna sig en stund kunde han skildra händelseförloppet. Han hade suttit och täljt på sitt yxskaft när han fick höra grisen skrika, och då han sprungit ut med yxskaftet i handen hade björnen kommit luffande med grisen i famnen.

— Jag sprang på sidan om honom inåt skogen, berättade Krist och slog honom så mycket jag orkade med yxskaftet, han jämrade sig som en skolpojke för slagen men inte förrän han kom till ett stort vindfälle, där han måste använda alla fyra benen för att komma över, släppte han grisen, som då var nästan slut.

Och nu låg grisstackaren i Krists säng, inlindad i filtar, och bara snyftade, alldeles svartblå efter björnens gastkramning.

Så småningom lyckades vi lugna kamraten och gri-

sen levde verkligen över och blev gris igen. Men på måndagen var ej vännen Krist med om att sjunga »vi ösa sann'» eller att svänga släggan över drillen. Han sysslade med att bygga in smågrisarna, och det gjorde han med sådan omsorg som om det gällt förvaringen av ett par kanariefåglar.

I fyra härliga veckor hade vi indiansommar på skogarna i ordets fulla bemärkelse, det vackraste solskensväder med varma dagar, och varje söndag besök i indianlägret med skogs- och kanotturer med flickorna.

Vi levde på söndagsminnena hela veckorna och det kunde hända att Fritiof eller någon av svenskpojkarna ibland under kortspelet om kvällarna blev så frånvarande och tagen vid tanken på »the red girls» att han tog hem alla spelen på ett nollbegär i tro att motspelaren begärt priffe.

Men så en morgon kom vintern över oss som den kommer i Kanadas inlandsprovinser — i ett enda andetag. När vi den morgonen tittade ut låg det snö på marken och is på vattnet. Det blev ett brådskande uppbrott för att komma ifrån platsen, innan isen blev för tjock att bräcka framför kanoterna.

Förmannen skrev ut våra tidcheckar för en månad, vi hade att lyfta pengar på dem vid kontoret nere vid järnvägsstationen, när vi nådde den någon gång i framtiden.

Cyr skulle avbryta sin tjänstgöring på skogarna, placeras vid ett av bolagens kontor i Minneapolis i staterna för vintern, kocken ville resa till någon stad i Kanada för att ta anställning i civilisationen och vi andra skulle förenas med det övriga folket nere på skogarna och deltaga i avverkningarna.

Redskap och inventarier buros samman, ställdes in i campen, så snyggade vi upp och städade efter oss, dörrarna låstes och fram på förmiddagen gåvo vi oss av i kanoterna.

Isen hade hunnit bli så stark på en enda natt att en man måste ligga i fören på varje kanot och med en tjock stör vara isbrytare. Jag utförde detta arbete vid överfarten av första sjön och inte vet jag om Fritiof, som satt vid paddelåran, hade sina ögon på indianlägret i stället för att manövrera kanoten eller om jag själv gjorde någon ovarsam rörelse, hur det var, kanoten gjorde en gir och jag föll i vattnet, blev lungblöt och mer än det.

Så småningom uppnådde vi stranden, där vi hade motorbåten liggande på andra sidan skogsremsan. Kanoterna buros upp ett stycke i skogen och vändes och en stund senare gick färden i motorbåten över den sista långa sjön. Efter en timmes resa sattes vi, som skulle fortsätta arbetet hos bolaget, i land för att tåga till en stor camp, som låg en timmes gångväg genom skogen vid en annan sjö. Basen både avtackades och avhurrades och kocken fick sin beskärda del av hyllningen även han för den goda kost han fägnat oss med.

Så bar det iväg genom skogen med Svenske Krist som ledare och i själva mörkningen nådde vi skogshuggarlägret, där vi skulle förläggas, camp. n:r 29, som rymde 250 man. Ännu var ej arbetsstyrkan fulltalig, bolaget hade under den gångna månaden endast tagit in smågrupper av folk för byggande av campar o. s. v. Om man nu kan kalla det för smågrupper, en 500 man i stöten, som sändes ut då och då. Det fanns campar med nummer ända upp till 40

här, så när avverkningarna togo sin början på allvar torde mellan 6,000 och 8,000 man ha sysselsatts på detta avsnitt av skogen. Dessutom hade detta bolag stora avverkningar i flera av Kanadas skogsprovinser liksom i Förenta Staterna. När vi anlände, lågo 100 man i camp 29, alla polacker och galisier.

Genast vi kommo in i campen fingo vi en känsla av vantrevnad och obehag och själv var jag sjuk. Jag hade känt trötthet och frossbrytningar sista halvtimmen av vandringen, och när jag nu fick av mig mina genomblöta, stelfrusna kläder, fått på torra underkläder och krupit ned i en säng, började pulsarna dunka och allting dansa för ögonen. På natten bröt förkylningen ut och på morgonen kunde jag ej stå på benen.

Kamraterna samlades omkring sängen.

— Vad fan var det med mig? Tålde jag inte ett dopp? Man ger väl inte upp för så lite? Sörjde jag de röda flickorna uppe på skogarna, så jag gått i ide av olycklig kärlek? De försökte skämta, men jag var omöjlig, jag såg dem blott allesamman som i en dimma. Folket ryckte ut på arbete, jag låg ensam inne i en rasande feber.

Efter ett par timmar kommo alla kamraterna tillbaka, ursinniga så de kunnat riva upp himmel och jord. Fritiof Stenbacke hade blivit avskedad, avskedad för han hållit upp 15 sekunder i arbetet, medan han rullat sig en cigarrett. Det var naturligtvis bara att gå, de sex svenska pojkarna kastade i vredesmod sina yxor och gingo de också. Pojkarna talade i munnen på varandra.

— En bas förstår du, som ser ut som han skulle sväljt en tiger, en djävel, som inte värderar ett människoliv till 5 cent, ställer ut folket 100 man i en klunga

att fälla träd, träden faller mitt i hopen. Vi gå härifrån och nu går du med, här kunna vi ej lämna dig. Krist och engelsmännen var klokare än vi, de gick i morse, så fort dom ätit frukost; de börja aldrig arbeta i den här campen ens, de hälsa till dig. Upp med dig nu och hoppa i trasorna, så vi kommer i väg. Så talade pojkarna, fast jag blott hörde rösterna i ett avlägset fjärran.

— Jag kan inte pojkar, sade jag så redigt jag orkade, hela campen gungar som ett skepp i storm, skaffa mig vatten, vatten!

— Vi bära dig, om du inte kan gå, här får du inte stanna, tyckte jag de yttrade, när de alla 7 försvunno ut genom dörren. Omedelbart återkommo de i sällskap med campens bokförare, som hade febertermometer med sig och anmodade mig att ta temperaturen.

Nu fick bokföraren ta emot ovettet för Fritiof blivit avskedad, men han tog saken lugnt. — Sådan är lagen i landet, det vet ni väl, sade han, en bas kan avskeda en man, när det faller honom in; rökningen hade väl ingen betydelse, det var väl ditt ansikte, som inte passade honom, eller du kanske inte förstår engelska ordentligt. Om ni andra sluta och gå är ni i er fulla rätt, ingen lär sörja er här, folk finns det i år så man kan göda svin med dem, det lär komma tusen för en och söka arbete. Vill ni ha de cent ni tjänat för två timmars arbete i dag får ni check på det på kontoret, men ni få laga er härifrån genast, här stå vi ej och resonera länge, — och den här ser ni inte ut att kunna frakta med er.

Han läste av termometern. Jag hade 39,8 i temperatur. Ja, så går det i Kanada. Vi hade hållit samman och haft det så bra en hel månad, att vi ej velat byta

med någon människa på jorden. Så sprängdes kamratringen lika hastigt av en bagatell — en tillfällig förkylning — en satans bas.

En halvtimme senare gingo kamraterna, efter ett par dagsmarscher skulle de nå stationen och så spridas som agnar för vinden åt alla håll för att aldrig mera träffas.

Fram på förmiddagen kom basen in i campen. Jag har tidigare berättat att jag aldrig, förrän jag kom till Kanada, träffat en man med grymmare utseende än ranchägare Prugh, men den här skogsbasen var ändå ett strå vassare. Jag kräktes, när han kom in i campen, så otäck såg han ut; det kanske jag gjort ändå, ty jag var alldeles dödssjuk, men vid åsynen av denna veritabla fähund reagerade i alla fall magen.

Jag hade ej sett mannen förut, på kvällen kröp jag genast i den säng som städaren anvisade mig och på morgonen hade han icke varit inne i campen.

En svartmuskig karl med ett utseende som tydde på att han hade många människoliv på sitt samvete, ett eldrött djupt ärr från hårfästet snett över pannan till ena ögat förskönade ej uppsynen. Han var irländare, bar namnet Gallan och var skandinavhatare till liv och själ.

Nu skakade han sängen och undrade om jag ej skulle ut och arbeta, bolaget anställde ej folk för att ligga inne i campen. Jag hängde mig över sängkanten och kräktes ännu en gång, det var det enda sätt, på vilket jag kunde demonstrera mitt eländiga tillstånd och mina upproriska känslor.

Gallan gick, jag blev åter herre över min mage och kröp ned i sängen igen.

En man får ej ligga sjuk i en skogscamp mera än 3 dygn; sedan måste han föras till sjukhus.

Men att transporteras svårt sjuk i sträng köld kanske ett eller annat tiotal svenska mil genom skogarna till järnvägsstationen är ingen lustresa. En resa i en godsfinka på många, många timmar från stationen till närmaste stad, där sjukhus finnes. En dylik färd bär lika ofta direkt till bårhuset i stället för sjukhuset. Kanada liksom Amerika är patentmedicinernas land, dylikt jox fanns också tillräckligt på campkontoret, och jag utfodrades med det dag efter dag utan att känna minsta förbättring.

Vi hade kommit till lägret en onsdagskväll, nu var det lördag och jag var lika sjuk. Till söndagen stod mitt sista hopp om tillfrisknande. Söndagen räknas icke, då har man rättighet att ligga sjuk, men blott tre arbetsdagar.

Plötsligt blev det liv och rörelse utanför, dörren slogs upp.

»Jag var siste man på skansen,
jag följde sista bönan hem.»

En lång svensk, följd av ett tjog andra skandinaver, kom indansande i campen, sjungande den strofen. Pojkarna kommo direkt bort till min säng, fingo höra att jag var landsman, vad som fattades mig och att jag blott hade ett dygn att vinka på, innan jag skulle föras till sjukhus eller bårhus.

Och nu kom räddningen med de instormande landsmännen. De hade hyrt ut sig till bolaget inne i Winnipeg, kommer nu direkt därifrån, hade whisky och feberpulver med i packningarna och gåvo mig nu fe-

berstillande medel samt alkohol i stora doser, täckte över mig filtar och pälsar, eldade upp kaminerna i campen glödheta, och snart låg jag svettig i sängen och så berusad att jag varken hörde eller såg.

På söndagen var jag åter på benen om än matt, och på måndagen svängde jag min yxa i skogen som de övriga.

Endast ute i den västligaste av Kanadas provinser, British Columbia, förekommer arbetareorganisationer. I hela övriga Kanada äro arbetarna prisgivna åt arbetsgivarens och basarnas godtycke. En bas kan avskeda en man när som helst utan ett ord till förklaring. På sommaren spelar det ej så stor roll, men på vintern, när annat arbete ej finnes att uppdriva, är ett avskedande efter några timmars eller dagars arbete på en avlägsen skog t. ex. för mången detsamma som en dödsdom.

I Kanada finnes ingen social hjälpverksamhet; för den enskilda individen bär ingen ansvar, om han går under.

Man kanske använt sina sista slantar för resan ut till en skog i tanke att arbeta där över vintern.

I skogscamparna är i regel maten utmärkt, bostäderna goda, även om man måste räkna med att man ej undgår att bli nedlusad av de slaviska folkslagen, som numera utgöra huvudparten i alla stora arbetsgäng i landet. Allt man behöver av kläder och skodon, tobak m. m. tillhandahålla bolagen i skogscamparna till mer eller mindre förhöjda priser, men det finns i alla fall att få mot avdrag på avlöningen. Svenskar, norrmän och finnar äro goda skogskarlar och lyckas vi blott komma väl till och få ackordsarbete tjäna vi pengar i skogarna. Denna vintern var det uppsjö på

arbetsfolk i landet, immigrationen under sommarmånaderna var oerhörd.

I fetstilsrubriker i europeiska tidningar hade de olika båtlinjerna lockat emigranter genom att brodera ut förtjänstmöjligheterna vid rekordskörden på Kanadas veteprärie, en förtjänst som för de flesta blott varat ett par veckor, några dagar kanske. Så blev det att söka sig till skogarna för folket, det enda arbete som egentligen försiggår på vintern i Kanada. Men efterfrågan på folk motsvarade ej närmelsevis tillgången på arbetskraft, och därefter handlade bolag och basar.

Man förstod att det stundade nödvinter i Kanada. Ett par dagar sedan jag börjat mitt arbete på platsen var campen belagd med folk till sista plats, nya hopar sökte sig dagligen upp genom tiomilaskogarna, tiggande om arbete och bröd. För att hålla massan i skräck och uppdriva arbetstakten avskedade Gallan dagligen folk, enskilda män och flockar av folk, alla utan orsak, blott för att visa sin makt. Och det blev som bokföraren förutspått, det kom tusen för en och tiggde sig till arbete i de avskedades ställe, kanske blott för att nästa dag själva bli avskedade. Många kanske ej ägde en cent, när de blevo avskedade, många ej fysik att ta sig tillbaka till järnvägsstationen och skulle falla offer för skogarnas vargar under vandringen.

Hur mången, mången svensk har ej vid en dylik oförrätt därute sprungit emot basen med yxan, i ursinne höjt den för att klyva hans huvud, men i sista ögonblicket bemästrat sig, slungat verktyget som en strimma genom luften och gått, ty det är belagt

med strängaste straff att förgripa sig på en bas i tjänsteutövning.

Alla som tidigare på hösten skrivit kontrakt om 35 dollars månadsavlöning första månaden och sedan ackordsarbete kallades in på campkontoret och deras kontrakt annullerades. Bolaget sänkte avlöningen till en dollar pr arbetsdag, inget arbete lämnades på ackord, man satte till några flera basar i stället för att driva på arbetarna.

Alla skandinaver som funnos kvar när påbudet om avlöningens sänkande till en dollar pr dag genomfördes slutade omedelbart; de gingo godvilligt från platsen, d. v. s. alla som hade pengar så de kunde taga sig därifrån, ty att vistas i en kanadensisk skog som arbetare över en vinter för en dollar pr dag är ej mycket mening med, man sliter ungefär kläder för den summan och kroppen dessutom. En skogsarbetares arbetsdag är mycket hård.

Själv måste jag arbeta så länge jag fick; vintern hade kommit på allvar och jag hade köpt kläder och skor för hela min första månadslön, jag måste ge mig på nåd och onåd.

Arbetet tillgick alldeles som mina kamrater beskrivit. Man sysslade med upphuggande av vägar genom skogen för virkets framforsling till sjöar och älvar, 15 à 20 meter breda vägar, där markytan jämnades som den slätaste stadsgata. Träd och buskar rothöggos, sten och stubbar brötos upp, allt vräktes åt sidorna i väldiga barrikader. Här sattes hela arbetsstyrkan om 250 man att arbeta i en klunga. Två, fyra eller flera man om var och en av de stora furorna; ett ytterst riskfyllt arbete.

Ett gäng kanske hållit på med en jättefura i tim-

mar och trott sig ha huggit av varenda rot, men trädet stod lika fast. Det var att fortsätta att arbeta sig under med korpar, en grov pålrot blottades så småningom och höggs igenom, men trädet stod lika oberört, nytt arbete med korparna, en ny trädrot kom till synes, knappast armsgrov, tålde blott en tre fyra kraftiga hugg och furan föll handlöst åt det håll man minst beräknat, mitt ihögen av 250 man.

Varje ögonblick genljöd luften av varningsrop:

— Se upp för träden!

Man blickade mot skyn, såg en trädjätte vackla och falla och så många som hunno försökte i långa språng komma undan inåt skogen.

Så gick arbetet här; det var utstuderat massmord på folk enligt överbasen Gallans metod.

Ingen blev dödad under de dagar jag deltog i detta arbete, men många blevo slagna sanslösa av fallande träd och många lemlästade.

Ett tiotal underbasar tjänstgjorde som påfösare. Folket arbetade så de kunde krypa ur skjotorna, korparna slogo gnistor mot sten och skärv, yxhuggen dånade, kommandoorden rungade, varningsropen skuro genom luften.

— Se upp för träden!

Så många som hunno hoppade över barrikaderna.

Dessbättre blev jag snart överflyttad från vägarbetet till timmerfällningen och fick en rysk furste till partner, en skicklig arbetare och den bäste kamrat.

Sedan vi arbetat tillsamman några dagar och suttit i hop och pratat om kvällarna var jag på det klara med att denne ryss kunde jag ej skära över en kam med de övriga slaverna i lägret. Den grannaste kar-

len i campen var han, alla Europas språk talade han, hans hållning, hans gester voro den bildade mannens, han använde dagligen tandborste, en sällsynt artikel i campen o. s. v.

Jag sammanställde det ena med det andra, gjorde mina reflektioner, och en dag frågade jag honom mitt under arbetet:

— Du har en titel framför namnet?

Sedan jag med hand och mun lovat att aldrig förråda honom berättade han mig samma kväll sin historia, en hel roman. Berättade om sin lyckliga barndom, om utrikesresorna, om ungdomsåren som löjtnant vid livhusarerna, om krigsutbrottet och kriget, om kommenderingen vid hovet vid revolutionen, om mordet på föräldrarna och systern. Huru han själv kom ur Ryssland på falskt pass, på hemliga vägar, om äventyren och färderna jorden runt. Och huru han till sist hamnat i Kanada, där han kände sig säker och där han nu sedan flera år dragit sig fram som kroppsarbetare under det antagna namnet Ivan Edbedke.

Timmerfällningen var ett självständigt arbete, fast ännu hårdare än trädfällningen och stenbrytningen längs basvägarna. Arbetsprestationerna voro här uppdrivna till toppen av mänsklig muskelenergi i fruktan för avskedande. Vi vågade aldrig anmäla dagsresultatet av vårt arbete om kvällarna på campkontoret, där allt fällt och apterat timmer varje afton noterades, under 150 stock. Det var minimum att på två man fälla och aptera det stockantalet ur jätteträden.

Utom Ivan Edbedke var det trenne andra män som jag kom på mycket förtrolig fot med i denna camp. Min närmaste förman, apteringsbasen, en fransman,

som jag senare brevväxlade med en lång tid framåt. Genom honom fick jag reda på de bägge andra männens öden. Fransmannen hade vistats så mycket bland skandinaver att han förstod vårt språk och hjälpligt kunde tala det. Jag höll brevväxlingen igång med honom egentligen för att ej tappa bort spåren på Gallan, ty jag hade givit det löftet under vistelsen i denna camp att om jag fick leva skulle jag den dagen min ekonomi tillät det fånga överbasen, föra ut honom på en isolerad plats och låta honom genomgå proceduren tjära och fjäder för alla de skurkstreck han gjort, för alla oskyldiga människors liv han hade på sitt samvete.

Detta skulle dock aldrig bli mig förunnat. Knappt ett år skulle förgå innan Gallan mötte sitt öde. En skandinav, skrev fransmannen, han kanske var norrman, han kanske var svensk, kanske till och med sörmlänning, sak samma, hade vid ett tillfälle mött Gallan och blivit mer som ett vilddjur än som en människa. Han hade krossat nästan varje ben i den hatade basens kropp, men han hade icke dödat honom.

Gallan fick ett fruktansvärt straff för alla sina ogärningar.

Som krympling, hängande på ett par kryckor, fick han framsläpa sitt återstående liv i en storstads gränder.

De andra bägge männen i campen, som blevo mina intima vänner, voro en svensk, Härjedals-Gustavsson kallad, den ende skandinav som stod kvar på platsen efter mig, samt en polack vid namn Josef Galispy. Polacken kände jag mig dragen till på något särskilt egendomligt vis. Han var så utarbetad, så mager och så frusen; han stod alltid vid kaminen och värmde

sig, när vi voro inne i campen, och såg ut som en vålnad, när jag såg honom på avstånd genom tobaksdimmorna. Men när jag gick fram till honom och språkade vid honom och hade honom på nära håll såg han alldeles ut som en svensk torpare eller en förfrusen kusk.

Vi blevo så intima som människor bli, när man vistas så nära döden som vi dagligen gjorde, man blottar allt för varandra som den naturligaste sak i världen, i regel det roligaste och bästa man varit med om i ungdomsåren. Männen, som deltagit i den europeiska folkslaktningen, blottade lägerlivet, permissionerna, bordellerna, äventyren, vi andra ungdomsfröjderna, beväringslivet, kärleksnätterna.

Alltefter som dagar och veckor gå i ett dylikt skogsläger kommer flickor allt mera på tal. Och en kväll sade jag alldeles omotiverat till min vän Edbedke, där vi sutto och språkade tillsammans.

— Tänk om en flicka skulle komma in här just nu, en ung, grann tös utan en tråd på kroppen bland oss 250 skogsvargar.

Ryssen gav mig en lång blick, så sade han.

— Kanske hon klarade sig för dina landsmän, men inte för mina. Skulle en kvinna komma in här, måste hon skyddas med bajonetter.

Josef Galispy var min bordsgranne och han var så tyst och tillbakadragen att jag ständigt måste se till att han fick något på sin tallrik vid måltiderna, och så småningom blev det en vana att jag serverade honom samtidigt som jag tog för mig själv av rätterna.

Han hade arbetat i Kanada i 10 år och gnott samman 4,000 dollars, som han sänt hem till familjen. Han skulle nu blott kvarstanna i landet tills han

fick ihop biljettpengar hem, till nästa sommar eller höst kanske. Då skulle han vända hem till Polen och de sina. Han levde på minnena hemifrån och för framtiden.

— Tänk mina flickor, sade han, — han hade 5 stycken, den yngsta 4 den äldsta 9 år, när han reste. — Tänk så vackra de vuxit på de här 10 åren.

Jag förstod honom, jag visste huru vackra polskorna äro mellan 15 och 20 år.

— Nu ha vi egen gård, fortsatte han, och behöva inte bo i jordkulan under adelsgodset längre, mina flickor skola aldrig behöva göra trältjänst hos greven som jag och hustru min fick göra i ungdomen. Om ett år du, då är jag hemma hos gumman och flickorna på vårt egna hem.

Så kunde han stå och drömma om sin hustru och sina flickor och det egna hemmet på kvällarna, medan han höll händerna över kaminen och värmde sig.

Härjedals-Gustavsson, som låg i sängen under min, hade rest hemifrån för en flickas skull. Flickan hade angivit honom som fader till ett barn, som han ej var upphov till. Han berättade mig detaljerna i hela kärlekshistorien och jag blev övertygad om att pojken var oskyldig, ty han var väl bevandrad i sexuella spörsmål, men han var ende sonen till en burgen hemmansägare och den verklige barnafadern en fattig skomakare, som varit framme och krumbuktat, medan Gustavsson gjorde ett regementsmöte.

När Gustavsson kom underfund med huru man tänkte hantera honom, hade han beslutat emigrera till Kanada och hade även hunnit ordna med papper och pass, men både barnavårdsnämnd och fjärdingsman voro efter honom, och han hade reseförbud på sig

både i Sverige och Norge. Emellertid kom han i väg i en hast över en riskfri norsk hamn och hamnade så småningom långt ute i Kanadas vildskogar.

Sista kvällen han var hemma hade fjärdingsmannen sökt honom för att få stämningen påskriven. Gustavsson hade sprungit upp på vinden och gömt sig, men han hade hört fjärdingskarlens ord till föräldrarna dit upp. — Ni kan hälsa honom att han kommer inte undan; stämningen komma vi att hålla levande i 15 år. Om nätterna hade Gustavsson mardrömmar; då drömde han att barnavårdsnämnd och kronobetjäning jagade honom och han höll ibland på att arbeta sig upp i min säng i sömnen.

Varken Gustavsson eller Galispy skulle dock levande komma ur skogen.

Galispy blev avskedad av Gallan en bitande vinterdag med snöstorm i luften. Han hann blott någon svensk mil från campen. Ute på en sjö togo vargarna honom. Månader efter fann man de blodiga klutarna i snön och några rester av en packsäck, som man kunde sammanfoga och stava sig till det insydda namnet Galispy.

Gustavsson frös fast med huvudet i väggen en fruktansvärd köldnatt, då nattvakten somnat från kaminerna och elden slocknat. Han fick hjärnfeber och dog under transporten genom skogarna. Han återfick medvetandet ett tag under färden och i feberyrseln trodde han männen som buro honom voro häradsrätten i Sverige. Han satte sig upp på båren och svor:

— Jag svär att jag är oskyldig till barnet!

Så föll han samman och dog.

Hemma i den lilla gården i Polen väntar hustru

Galispy, flickorna vänta, växa och bli allt vackrare år för år. De leva och äro lyckliga för sin egna gård och vänta och vänta på far som slutade skriva men som nog kommer en dag.

Men Galispy är död, han kommer aldrig igen.

Lyckliga ni döttrar och maka att ni ej känna hans öde, att han slitits i stycken, blött och förblött under vilddjurens tänder i Kanadas oändliga och grymma skogar.

Hemma i Sverige går ett gammalt hemmansägare folk och väntar och undrar på brev från sonen.

Där går ett litet barn, vars förmente fader rymt till Kanada och fick det så bra därute att han aldrig ens skrivit en rad.

Föräldrarna leva, åldras och böjas. Barnet lever och växer och går vid detta laget i skolan, och stämningen lever tills barnet fyller 15 år.

Men Gustavsson är död, han kommer aldrig tillbaka.

I fem veckor hade jag arbetat i campen utan att bliva avskedad. Fem veckors avlöning stod inne, hela 32 dollars. Jag hade inskränkt tobaksrökningen till ett minimum, ej vågat köpa ett klädesplagg till av fruktan att min arbetsförtjänst ej skulle räcka till tågresan åter till Winnipeg, om jag föll offer för Gallan och fick sparken.

Det var midnatt, männen i campen sovo den trötte skogsarbetarens tunga sömn, endast deras lugna jämna andetag hördes och ute i naturen var allt så tyst och stilla.

Jag låg vaken och lyssnade med denna underliga förnimmelse av att något skulle hända, som envar känner ibland som vistas därute.

På kvällen hade jag suttit och betraktat Galispy genom tobaksmolnen, där han stod vid kaminen. Så underlig hade jag aldrig sett honom förr, han verkade alldeles genomskinlig.

Edbedke satt i min säng och språkade och jag gjorde honom uppmärksam på polacken.

— Det är inget särskilt med polacken, han är som vanligt menade Ivan, det är blott du som är dyster och har onda aningar; jag skall spela för dig, så blir du dig själv igen. Han grep sin fiol och började spela. Och som han kunde spela den mannen. Så fort han drog med stråken över strängarna tystnade varje samtal i campen och allt vad karlarna hade för händer lades åsido.

Spelkorten blevo liggande på borden, nålarna stannade i strumpor och vantar, alla lyssnade. Och fursten spelade och spelade, än vilda brusande melodier som snöstorm över vida tundror, än stilla smekande som en nordisk sommarnatt. Alla sutto som hypnotiserade, tiden fick vingar och männen levde i tonernas och fantasiens värld, tills plötsligt ordningsmannens rop överröstade musiken.

— Tio minuter i nio, gå till sängs!

Tio minuter senare släcktes lamporna.

Jag kunde ej somna den kvällen, jag låg endast och tänkte och lyssnade.

Då dallrade plötsligt utifrån skogarna ett tjut, ett vrål, så hemskt att man förnam det ända in i märgen.

Vargarna, Kanadas stora, blodtörstiga skogsvarg i rörelse.

Ännu ett vargtjut skar genom nattens tystnad hemskare än det första, hotande, utmanande, ett vargtjut som varslade om död och olycka.

Vi hade arbetat i skogen en timme följande morgon, då en storfura gick över styr för oss, spolierande hela tandraden på stocksågen och vred sågbladet som en spiral.

Vi rullade var sin cigarrett och tände och sågo på eländet en halv minut kanske.

— Nu skulle Gallan dyka upp, då vore nog det kokta fläsket stekt, menade min kamrat.

Och han kom.

Ej som en änglauppenbarelse utan som en svart djävul stod han plötsligt på furans stam, ett ögonblick betraktande vårt verk och gav den enda order som var värdig en man av hans kaliber.

— Gå till campen, tag er tid och försvinn!

En timme senare vandrade vi med axlade packsäckar och arbetscheckerna på fickan från campen med den 12 svenska mil avlägsna järnvägsstationen som mål. När vi marscherat ett par timmar stötte vi ute på en sjö tillsamman med en gammal fransman, som avskedats från någon annan av bolagets campar och nu var stadd på samma vandring som vi.

Fransmannen var utan tobak, ville ha en cigarrett samt bad få göra sällskap med oss.

Vi gjorde halt och rådgjorde.

Vi gå ej längre än till camp I i dag, menade gamlingen, det kanske kommer upp någon transportbil med proviant dit under dagens lopp. Om så är muta vi chauffören och åka med, när han vänder åter till stationen i morgon bittida.

Förslaget var gott, vi tände cigarretterna och fortsatte vandringen.

Någon illvillig medmänniska hade i forntiden huggit in en yxa mitt i ansiktet på fransmannen, nu

återstod blott ett otäckt ärr efter yxhugget men mitt emellan ögonen vid näsroten hade ej såret gått ihop; där var ett runt hål som en tioöring och när mannen rökte och drog halsbloss stod röken rakt ut ur ansiktet som skumspruten ur en valfisk.

Fransmannens plan gick att genomföra. Vi fingo mat i camp I och nattlogi i ett hörn på golvet. En av bolagets chaufförer låg över natten i campen, och skulle återvända till stationen tidigt på morgonen. En dollar pr stycket ville han ha, om han skulle frakta oss med sig till järnvägen, vi kunde ge oss av i förväg på morgonen och häva oss på bilen i någon stigning, där han körde sakta. Vi hade visserligen ingen som helst rättighet att åka med. Bolaget hade intet ansvar för oss längre, sedan vi en gång blivit avskedade uppe i skogarna, vi fingo ta vägen vart vi ville. Men nog tänkte vi att chauffören skulle ha så mycket hut i sig, när han tog mutor, att han åtminstone stannade så vi hunno stiga på.

Det gjorde han emellertid inte. Vi stodo väntande nedanför en backe nästa morgon, då han kom körandes, farten saktades till följd av stigningen, men stannade gjorde han ingalunda. Vi kastade upp packsäckarna i bilen och så blev det löpning för att komma på.

Och nog kommo vi bägge, som voro unga med, men fransmannen blev efter. Vi skreko så mycket vi orkade åt chauffören, men han blott ökade farten, det blev ingen annan råd än att vräka av fransmannens packsäck på vägbanan igen.

Det sista vi sågo av den gamle var att han stod barhuvad på backens krön med händerna mot himlen och hädade.

Det fanns en presenning på lastflaket, som vi rullade in oss i till skydd mot köld och vind, och där lågo vi under den skakande färden och närde hämndtankar mot chauffören.

Fram på dagen, kanske ej en svensk mil från järnvägsstationen fick chauffören motorstopp och vi fingo ut honom ur förarhytten. Han fick då betalt för sitt beteende allt vad ett par svenska nävar kunde ge, allt vad den ryske björnens ramar kunde krama. Om motorfelet gått att avhjälpa på platsen skulle vi tvingat karlen att vända och ta upp fransmannen.

Chauffören var irländare och en irländare, som man en gång pryglat ordentligt, har man aldrig mera något besvär av. Den här följde oss till fots till stationen som om ingenting hänt, sedan vi tvättat blodet av honom, följde med in på skogskontoret och anmälde bilskadan, men nämnde ej ett ord om att två avskedade skogsarbetare slagit loss ögonbrynen på honom.

Samma kväll skildes jag från min ryske vän och kamrat, han skulle resa norrut till guldgruvedistrikten, där han arbetat förr och dit han förgäves sökte övertala mig att följa med.

Jag ville till Winnipeg och sedan ut till boskapsranch i västern.

Under hungerpiskan.

När jag sent en kväll återkom till Winnipeg gick jag direkt från stationen upp på Garry Street, i tanke att ta in på norskpensionatet på kredit tills vidare, tills jag hunnit ordna min tillvaro, ty jag var blott ägare av 9 dollars, när jag anlände till staden.

Det var mörkt om kvällen och hur jag sökte gick jag fel, jag kunde ej finna pensionatet, där jag gått ut och in hundrade gånger. Jag kände igen mig i bägge ändarna på gatan, men huset jag sökte fann jag ej. En stor, snötäckt, obebyggd tomt var allt jag såg just där jag trodde huset skulle ligga. Jag rök på en patrullerande poliskonstapel.

— Här skall ligga ett norskt pensionat, ett sammanbyggt komplex med nummer 466—468, men jag finner ej huset, kan ni visa mig var det är?

Jo det var alldeles här, han visade på tomten, det hade brunnit ned för ett par månader sedan och några hus på sidorna hade strukit med också.

Jag stod som fallen från skyarna, ty på pensionatet hade jag lämnat min landgångsrigg, överrock och en del andra grejor, när jag gick till skogen.

— Visste konstapeln vart folket tagit vägen som bott där?

— Nej, bylingen skakade på björnskinnsmössan, det var väl för mycket begärt att han skulle veta det.

Det här började inte bra; med tunga steg drev jag gatorna upp igenom staden till Café Sverige för att träffa landsmän och få fatt på ett billigt rum. Kyparen Axel fanns kvar och hela lokalen satt full av skandinaver, men pojkarna sågo inte glada ut, de rökte och läste tidningar, men borden voro tomma.

Det stod ej rykande kaffe och wienerbröd, choklad och bakelser, ägg och smörgås på borden, som jag varit van att se under hösten.

När jag axlat av min packsäck och beställt en lättare måltid fick jag av vännen Axel höra vad tider det var i Winnipeg.

Det går 10,000 hungrande arbetslösa människor i staden, därav många hundra skandinaver, sade han. Här sitta pojkarna för att värma sig, ingen har råd att köpa ens en kopp kaffe en gång. Ett billigt rum hos en svensk missis kunde han emellertid lämna mig anvisning på.

Så fort jag ätit gick jag till anvisat ställe för att höra efter rum. Och rum fick jag blott jag betalade i förskott en och en halv dollar pr vecka. Huset låg på en bakgata ända ute vid Canadan Pacificjärnvägens växelstation. Varenda gång ett lok körde förbi vacklade huset och höll på att störta samman. Men det kom jag ej underfund med förrän jag betalt mitt rum och krupit till kojs på kvällen. När första loket gick förbi trodde jag det blev jordbävning och sedan fortsatte huset att vackla hela natten med korta mellanrum allt efter som man växlade med vagnar och tågsätt på stationen.

Nästa morgon var jag på benen, så fort stadens arbetsförmedlingar öppnades, ty nu gällde att skaffa

sig arbete och komma ut, medan jag hade några slantar kvar.

Jag började med emigrantplatsbyrån i statsbanestationen. Den svenske tjänstemannen var tjänstledig, en irländare skötte hans plats.

— Arbete?

— Nu finnes ej arbete att få för pengar, vi ha telegraferat till alla båtlinjer i Europa vi ha beröring med, att vi ej ens kunna bereda emigranter arbete. Men ni kommer ju direkt från skogen, ännu så länge är det väl ingen fara för er, det finns skandinaver, som gått här månader utan arbete. Till nyåret kanske det lättar något.

Det var beskedet jag fick där.

På nyåret? Vi skrevo 5 december. Huru skulle jag kunna leva till nyåret utan arbete?

Bedrövad gick jag till Svenska Amerikalinjens kontor och där fick jag precis samma besked, de hade stoppat all emigranttrafik för tillfället; det fanns intet arbete att få.

De närmaste dagarna sprang jag mellan stadens arbetsförmedlingskontor så skostiften voro röda, utan minsta möjlighet att få ett arbete.

Kontoren, gatan och de närmaste kvarteren omkring lokalen voro packade av hungrande, arbetssökande människor. Det kunde hända någon dag att ett arbete kom upp på en anslagstavla, ett arbete för en tre, fyra man kanske. De arbetssökande utanför lokalen voro 3,000, som stormade på, trampade varandra under fötterna, sleto kläderna av kroppen på varandra, rev papperet ur händerna på dem som stått närmast och lyckats få arbetet, smulade sönder det i småbitar så ingen fick något arbete. Ingen polis

ordnade de vilda, hungrande skarorna, den kanadensiska polisen går ej och bökar och radar folk i köer, han skjuter sin man. Och svältande människor, som landet lockat dit och ställt utan existensmöjligheter, behöver ej polisen skjuta, de dö ändå.

I 16 dygn höll jag ut på detta sätt, halvsvalt mig fram, trängdes och trampades bland hungrande människor utanför arbetsförmedlingarna.

Alla till buds stående möjligheter hade jag utnyttjat, allt vad en förtvvilad människa kan göra för att skaffa arbete och bröd. Alla skandinaviska konsulat i staden hade jag besökt, alla skandinaviska tidningsredaktioner, allt vad skandinaviskt hette, där jag trodde jag hade några utsikter att bli hjälpt. Alla utvägar hade jag försökt, allt utom att tigga, det kunde jag ej, det gör ej gärna en svensk därute, vi hjälpa varandra med vår sista slant ibland, men de landsmän som lågo inne nu voro alla lika fattiga.

Min sista cent var gången, jag måste gå från rummet, erhöll en biljett på emigrantbyrån och fick ligga gratis på emigranthallen.

Och så började jag svälta.

Den första dagen gick.

Den andra var ohygglig; jag vågade den dagen ej lämna emigranthallen av fruktan att gå in i någon matvarubutik och bara hugga för mig.

Tredje dagen började jag mattas, men ej tillräckligt, slöheten kom ej ännu, jag led själsligt lika helvetiska marter som hungern slet i mina inälvor.

Men jag hade ett hopp, ett sista svagt hopp.

På sommaren hade jag haft beröring med en svenskfödd, högt uppsatt ämbetsman, han skulle hjälpa mig, det var hoppet, men han befann sig på affärs-

resa i Förenta staterna och väntades ej hem förrän juldagen.

Om dagarna hängde jag fortfarande med i folkträngseln framför arbetsförmedlingarna, om nätterna kunde jag ej sova, utan irrade som en vansinnig omkring på gatorna.

Den fjärde svältdagen kom, det var själva julafton, men inte tänkte vi på vad dag det var, den flock skandinaver som jämte andra nationer fått logis å emigranthallen. Värst pinade hungern de yngsta, pojkarna i tonåren. En ung dansk pojke som ej kunde hålla ut, gick för att bomma (tigga) i staden. Han var borta ett och ett halvt dygn. När han kom åter hade han lyckats få ihop 5 cent; det räckte till en kopp slätt kaffe.

På middagen fjärde svältdagen sade någon av svenskpojkarna:

— Vi gå till svenske konsuln, vi gå dit i samlad trupp, jag står ta mej fan inte ut längre. Får jag inte mat går jag och häver mej framför en spårvagn.

Vi gingo till konsuln.

Varje dag hade han säkerligen varit överlupen av hjälpsökande. Han slog ifrån sig med händerna, tog på sig sin strängaste ämbetsmannamin och talade:

— Här finns inga pengar, konsulatet har inga medel att hjälpa er med. Det kanske lättar på nyåret, så ni kan få arbete. Ni äro ju svenskar, pojkar, håll ut!

Vi stodo ute på gatan igen, spårvagnsklockor ringde, människorna sorlade omkring oss, bilhorn tutade, kyrkklockorna ringde samman till helg. Men av allt detta hörde vi intet, sågo intet, i våra öron ringde blott konsulns ord:

— Ni äro ju svenskar, pojkar, håll ut, håll ut!

Det blev kväll. Någon sade: — Vi gå till snuthäcken, så få vi en tallrik soppa i morgon.

Det fanns ingen möjlighet att hänga ihop längre, det dansade runt allting, vi gingo till polisen.

Hos polisen får man ligga 3 nätter å rad och får en tallrik soppa, när man blir utsläppt om morgnarna, men kommer man igen fjärde kvällen får man flera månaders fängelsestraff för lösdriveri.

Det var en helgdagsafton i den stora staden Winnipeg, och arrestlokalen tämligen väl belagd med berusade individer. Lukten av kräkningar och de drucknas råmanden verkade på mina nerver så jag höll på att bli tokig.

Jag vände, innan vi hunnit bli instängda, jag ville ut därifrån till varje pris, ut i friska luften. En konstapel högg mig för bröstet och granskade mig.

— Är ni drucken?

— Nej, nej jag kan ej stanna här, låt mig gå!

— All right boy, ni kan gå!

Jag stod ute i det fria igen och började driva gatorna fram på måfå.

Plötsligt tyckte jag sorlet av rösterna omkring mig blev så avlägset, jag gick ju över huvudena på folket, gatlyktorna såg jag under mig. Nästa natt skulle jag kretsa som en vilsen vingbräckt vildfågel högt över staden.

Nu var jag färdig, nu hade hungern och själsspänningen gripit på djupet. Jag hade blott en enda tanke, som fåglarna, när de känna döden nalkas, att sträcka ut till ensamheten, så länge vingarna bära, och så fälla dem utan medvetande i döden.

Jag ville bort från det underliga larmet jag hörde

under mig, från lyktorna långt nere på jorden. Utanför staden låg prärien, vidderna, snön, stillheten, där skulle min pinade kropp och själ få ro — ro.

En pälsklädd herre högg mig i armen.

— Tjänare Big! Du kom i alla fall till jul, som du lovade.

Jag kände ingen herre med päls, ville slita mig lös, men den pälsklädde släppte ej taget i armen, han förde mig fram till en lykta.

— Vad fan är det med dig, är du full?

Jag vacklade mot en husvägg, mannen stödde mig, granskade mig, fortsatte att tala.

— Vad i herrans namn nu, du har ej ätit människa! Hur länge har du svultit?

Det var min vän Erik H. Han gjorde hands upp; en droskbil stannade och i nästa ögonblick satt jag vid hans sida i bilen på väg till hans hem. Det blev inga långa resonemang vid hemkomsten, och ej heller några fyllda matfat att börja med. Både min vän Erik och hans fru hade prövat en hel del av livet. Erik hade under sin studietid vid en resa till London på grund av ett felsänt rek. gått utan mat i tre dygn, suttit i en kyrka om nätterna som uppläts åt fattiga hemlösa. Jag fick en kopp buljong, ett par äggulor och ett glas lätt vin och på detta ett bad.

En timme senare, då jag satt omklädd från topp till tå i nya fina kläder, som min vän skaffat mig, då tog jag i alla fall av mig rocken och satt i skjortärmarna, medan jag avåt julmåltiden. Och aldrig i hela mitt liv har jag sett så mycken oförställd glädje och välvilja lysa ur ett par människoögon, ej ens ur ett barns, som strömmade mig till mötes den julkvällen från mitt värdfolks bägge ögon-

par, där de uppmanade mig att äta och äta och dricka och äta om igen.

Vi sutto länge uppe den kvällen och språkade om livets underliga vägar.

Att jag blev räddad den gången, att en av mina bästa vänner just i rätta ögonblicket stod i min väg, det anser jag som en av mitt livs märkligaste upplevelser.

Hade han ej mött mig, hade jag varit ohjälpligt förlorad; den gången hade jag gått under. Jag kände det själv, jag var färdig med livet; min motståndskraft var bruten. Och jag hade fått en lätt död; utan att jag själv märkt det hade jag vandrat utåt prärien, tills jag stupat, domnat och somnat för evigt i drivornas isfamn.

Följande morgon gingo vi i julottan i lutherska kyrkan. När vi vandrade hem var det dager, det var högtidsstämning över staden, snön föll i vita, vackra flockar, välklädda människor runt omkring oss, dekorerade gator och torg, julskyltning i affärernas fönster.

Vad såg jag nu av fattigdomen, armodet, nöden, där jag klädd i mössa och vinterulster, mätt och glad, vandrade gatan fram vid mina vänners sida? — Intet. Sådant måste man uppleva, man måste själv vara en av de olyckliga; då ser man nöden.

Sådant är Kanada. Så länge vi vistas därute som fria män, innan vi bundit oss, bitit oss fast på en plats och blivit våra egna, så spelar tillfälligheten, turen, så ofta en stor roll.

Den ena dagen synes allt hopplöst, om man olyckats och kommit i en svår situation; den andra dagen

har en tillfällighet förändrat läget och öppnat nya möjligheter.

Vad var det nu för nöd för mig, sedan jag träffat dessa mina vänner; nu kunde jag lägga livet tillrätta efter min egen önskan.

Erik och hans fru hade för en kortare tid under hösten flyttat till staden Regina i provinsen Saskatchewan i tanke att starta något företag. Försöket hade slagit mindre väl ut och nu voro de sedan 2 månader tillbaka åter bosatta i Winnipeg. Signe hade börjat egen massöspraktik, som gav henne 200 dollar i månaden, Erik var chef i herrekiperingsavdelningen i ett av stadens största varuhus. Behövde jag pengar, fick jag låna, behövde jag kläder, kunde jag få kredit, ville jag stanna i staden, var jag deras gäst. Under sådana förhållanden är det enkelt nog att ta sig fram i världen.

Juldagen höllo vi helg, sutto hemma i frid och ro och pratade. Men på annandags förmiddag kl. 10 uppsökte jag den svenske ämbetsmannen. Endast juldagen firas i Kanada, annandagen är arbetsdag.

När jag nu stod inför min framstående landsman, välklädd, säker på mig själv, säker på min sak, framställde min begäran, sade vad jag ville och kunde inom mitt fack, framlade mina tjänstebetyg, mina rekommendationer och i korta drag relaterade mitt emigrantår, avsikten med min resa till Kanada: att få en ordentligt avlönad placering vid en stor boskapsranch, så hörde han intresserat och välvilligt på mig.

— Ni kommer att lyckas, sade han enkelt, sedan jag slutat min redogörelse, jag har gått igenom ungefär detsamma själv. Kom igen kl. 5 i eftermiddag, skola vi se vad vi kunna göra.

Den dagen knackade telegrafen för min räkning ut över hela kanadensiska kontinenten.

Och vad jag själv, genom enskilda, genom institutioner och offentliga arbetsförmedlingar förgäves ett helt år sökt få, det skaffade mig nu denne man på några timmar.

När jag kom åter kl. 5 kunde han glädja mig med att han skaffat mig en väl avlönad plats på en av västerns största boskapsrancher.

Jag vågar ej nämna summan han telegraferat upp för min räkning, mig kostade det intet, det betalade staten. Min järnvägsbiljett ut till platsen kostade mig blott en tredjedel av vanliga beloppet; jag fick resa på emigrantbiljett. Om jag träffat honom 2 dagar tidigare i mitt eländiga tillstånd, stått inför honom utsvulten och trasig i mina skogsarbetarekläder, så hade han hjälpt mig ändå, som han gjort med många före mig och många efter mig. Men han kunde ej hjälpt mig på samma sätt, han hade hjälpt mig med pengar till mat, så jag klarat mig en tid framåt. Så nere som jag var 2 dagar tidigare skulle jag icke kunnat framsagt vad jag hade på hjärtat, så han förstått mig. Tankarna voro ej ens så rediga att jag kunde format meningarna ordentligt, han skulle fått den uppfattningen om mig att jag förolyckats, att jag behövde ett handtag, och med varm hand skulle han givit mig en eller annan tiodollars.

Det blev jubel hos familjen H., när jag kom tillbaka och berättade att jag fått plats, skulle resa samma kväll och endast hade att rusta ut mig. Jag tog ut en präktig cowboysutrustning på kredit i Eriks affär för 75 dollars och ett handlån av honom själv, som det var nu — utan risk.

När mina vänner den kvällen följde mig till stationen och jag i sista ögonblicket före avgången svängde mig upp på det västgående expresståget var jag densamme som för, framtiden log emot mig; jag var åter färdig att våga en dust med livet.

Och när jag ett par dygn senare steg av tåget vid en liten präriestad och min husbonde var mig till mötes visste jag, där jag vid hans sida i stjärnströdd vinternatt red utåt den vida prärien, att jag red mot bättre tider och mot en god plats.

Månader gingo, nu korta månader, jag kände allt, visste allt, intet var mig längre främmande, snart nog kunde jag betala mina vänner och välgörare min skuld.

Och ännu en gång släppte kölden sitt grepp, solen sken under långa, vackra dagar, snön smälte över de vida grässlätterna.

Det blev vår igen, de vårliga dunsterna stego från jorden, gräset spirade, vattnen blånade, högt i skyn sjöngo lärkorna.

Då sadlade jag en dag min första ägande häst och red en susande ritt över solmättad prärie. Och jag svängde i alla fall min hatt för Kanada, det stora fria landet, det hårda hänsynslösa landet, som ger oss muskler av stål, viljor av järn, lär oss tåla allt, uthärda allt, lär oss stå och stupa om varandra och lär oss, när vi till sist drabbas av ödet, att villigt gå över gränsen.

SVENSKA TRYCKERI AB 491049